

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Ioannis Polanci Societatis Iesv Theologi, Directorivm
Breve, Ad Confessarii, Ac Confitentis Mvns Rectè
Obeundum**

Polanco, Juan-Alphonso de

[Köln], 1617

Methodvs Ad Eos Adivvandos, Qvi Morivntvr.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41600

METHODVS
ADEOS ADIV-
VANDOS, QUI MO-
RIVNTVR.

EX COMPLVRIVM DO-
CTORVM AC PIORVM SCRI-
PTIS, diuturnoque vsu & ob-
seruatione collecta.

AVCTORE

*Reuerendo Patre Ioanne Polanco, Theo-
logo Societatis I. E. S. V.*

Paderbornæ,
IN OFFICINA MATTHÆI
PONTANI,
sumptibus Petri Henningij.

ANNO M. DC. XVII.

P I O

cationem p
momēti ce
vita migr
est profect
pra ceteris
cerdotum
& vt serp
mana hos
si calcane
cuire, &
tentando
uoret, su
gnare cr
lectionem
Christi
re potiss
suam op
tur, stu

3
PIO LECTORI
SALVTEM.

V M inter omnia, qua no-
stra Societas secundum in-
stitutui sui rationem ad Dei
gloriam & Ecclesia adifi-
cationem prestare solet, ea opera maximi
momenti censeatur, qua hominibus ab hac
vita migrantibus impenditur, optandum
est profecto magnopere, vt in hoc munere
praeter ceteris recte obeundo, nostrorum Sa-
cerdotum diligētia, & charitas elucescat:
& vt serpens ille, ac antiquus natura hu-
mana hostis, huic extremae vitae parti, qua
si calcaneo insidiari, & vt leo rugiens cir-
cuire, & in vltimo eo tempore, quod ei ad
tentandos fideles permittitur, quem de-
uoret, summo studio quarere & oppu-
gnare creditur: ita qui propter Dei di-
lectionem, homines, vt eius imaginem, &
Christi membra diligunt, in eo tempo-
re potissimum, quod ad aeternam salutem
suam operandam vltimum ipsis relinqui-
tur, studiosissime cum Dei auxilio ela-
borare

Ratio
inuandē
morien-
tes dili-
genter
exer-
cenda.

borare debent, vt ad finem ad quem crea-
 ti & redempti sunt, illi perueniant. Quā-
 uis autem gratia Dei, & spiritus eius,
 magis quā vlla ab hominibus tradita
 documenta fidelem, & prudentem Chri-
 sti operarium, ad sanctum hoc officium
 recte obeundum, instruant: quia tamen
 vt in alijs quae ad animas iuuandas com-
 parantur functionibus, ita & in hac pla-
 cet omnipotenti Deo, vt humana indu-
 stria, diuina ipsius prouidentia coopere-
 rur, multa vtiliter iis suggeri posse viden-
 tur, qui ad morituros iuuandos accedunt,
 Et vt distinctè, ac dilucidè digesta, faci-
 lius retineri, & in opus deduci possint, ea
 quae nobis in hoc argumento occurrerunt,
 in viginti capita quae inferiùs annotan-
 tur, distinximus, consideratis totius ne-
 gotij circumstantijs, ac partibus, quia e-
 nim ex iis aliqua ad ipsummet, qui iu-
 uat, aliqua ad morientem, aliqua ad
 eos, qui morientibus assistunt, referuntur:
 prima in capite primo sequentis instru-
 ctionis vel directorij, tertia in vltimo, se-
 cunda

cunda inter
 hęc, quia q
 sunt tracta
 possunt: p
 priora reli
 inter illa q
 sint vel ad
 tilia, quae d
 tium dispa
 que omnia
 ribus agit
 octauum, c
 quamuis
 ei, qui iu
 pleniùs sur
 pita & p
 ferè in quo
 ria recent
 quis cum d
 pita eis ac
 riam reue
 rim pie L
 que comp
 obseruari

cunda intermediis attinguntur. Et inter
 hæc, quia quedam cum ipso et moriente
 sunt tractanda, quedam sine illo peragi
 possunt: posteriora, capite penultimo:
 priora reliquis continentur. Cum etiam
 inter illa quedam omnibus vel necessaria
 sint vel ad consolationem & meritum v-
 tilia, quedam etiam quibusdam morien-
 tium dispositionibus magis seruiant, ne-
 que omnia omnibus conueniant, de prio-
 ribus agitur à secundo capite vsque ad
 octauum, de posterioribus in reliquis. Et
 quamuis omnia per sp:cta esse expediret
 ei, qui iuuat moriturum, vt officio suo
 plenius fungeretur, prima tamen octo ca-
 pita & penultimum, quod est 19 vt qua
 ferè in quotidiano vsu versentur, memo-
 ria recentiori expedis retineri: in reli-
 quis cum dispositio patanti id exiget, ca-
 pita eis accommodata relegendo, memo-
 riam reuocare satis erit. Intellige inte-
 rim pie Lector, in hunc librum, & illa,
 quæ complures longa experientia docti
 obseruarunt, & quæ etiam auctores scri-
 ptis

Diuisio
 huius
 tracta-
 tus.

ptis suis tradiderunt, quàm fieri potuit,
breuissimè esse congesta. Etenim id n. bis
cura fuit, ne prater quàm opus erat, lon-
gi essemus: ob quam etiam causam non
nulla interdum in posterioribus partibus
libri breuiter replicauimus, quae superio-
ribus capitibus copiosè dicta erant, ne sci-
licet Lector ad illa prolixiora. cum hac
satis pro tempore & loco esse possent, se re-
ferre cogereetur. Vale, & boni consulens
qua ad tuum laborem subleuandum
sunt conscripta, Dominum

Iesum pro nobis

ORA.

BRE-

BRE

DVS

VA

De iis qu

tali statu
agitur, sub
erratur, &
cidat, si qu
ingenio c
accidit,
providen
adducat,
rituri, ve
ac diutur
trum hor
functio,

BREVIS METHO-
DVS AD EOS ADIV-
VANDOS QVI MO-
riuntur.

De iis qui pertinent ad eum qui ad-
iuuat morientem.

CAPVT I.

NTelligat in primis,
qui dat operam eis iu-
uandis, qui ex hac vita
decedunt, quanti sit mo-
menti, & quam veræ cha-
ritatis opus, proximis in
tali statu constitutis, vbi de summa rerū
agitur, subuenire. Nulli bī enim grauius
erratur, & cū mors semel tantū ac-
cidat, si quis error hic admittitur, nullo
ingenio corrigi potest. Adde quòd sape
accidit, vt huiusmodi ministerio diuina
providentia ad portū æternæ salutis eos
adducat, qui sine ipso in æternū erāt pe-
rituri, vel certè in purgatorio grauiores
ac diuturniores pēnas passuri, aut si neu-
trum horū euenit, illud quidē certe hæc
functio, quòd ad alia spectat, boni ad-
fere

fieri potuit,
nim id n. bis
s erat, lon-
ausam noni
bis partibus
qua superio-
rant, ne sci-
a. cūm hac
offent, se re-
ni consulens
euandum
imum

BRE-

fert, vt morientes in maiore decedant
charitate, & contra; ac proinde etiam
maiore post hanc vitam beatitudine ap-
ud Deum, & gloria perfruantur. Quod
si eos, qui sani sunt, magnum est opus
pietatis, ad hęc ipsa, per prædicationem
& sacramentorum ministerium, vel qua-
uis ratione adiuuare, cum & alio tempo-
re & aliis medijs id fieri, & postquam ad-
iuti erūt ab accepta gratia excidere pos-
sint, quantò maius est iam iam ex hac vi-
ta in aliam migraturis succurrere? cum
illud sit certissimum, quòd vbi cecide-
rit lignum, ad Austrum, aut ad Aquilo-
nem, in quocunque loco ceciderit, ibi e-
rit, si bene vitam finierit, in Austro erit
æternæ salutis: si malè, in Aquilone æ-
ternæ miseræ.

Eccles.

1.

*Sibi dis-
fidens,
in Deo
collocet
spem be-
ne se ge-
rendi.*

Deinde aduertat, quòd ipse impares
admodum vires ex se habeat ad tantum
opus, scilicet cooperandi Deo ad salutē
animarum, morte præsertim imminen-
te, cum propter vim morbi ratio à con-
sideratione rerum salubrium distrahi
solet, & propter timoris aliorumq; affe-
ctuum vehementiam, minus apertè
sunt homines, vt negotium suæ salutis,
prout oportet, transigant: cum tamen
Dæmon sciens, quod modicum tempus
ha-

habet om-
entem, si q
malignus
(quantu
de qui ho
coram De
cat, & sib
gerendi &
in diuino
Parissir
uandi mo
vltimum f
siderando
sti membr
redempti
Christo, a
tantoperè
pius mag
dit, excite
desiderium
Dei prou
mortis D
pereat.

Qui ergo
vel charita
uandi mo
oret, & cu
lis eorum
tam dum

re decedant
 oinde etiam
 atitudine a-
 ntur. Quod
 um est opus
 dicationem
 um, vel qua-
 alio tempo-
 ostquam ad-
 xcidere pos-
 m ex hac vi-
 rrere? cum
 d vbi cecide-
 e ad Aquilo-
 iderit, ibi e-
 a Austro erit
 Aquilone a-
 ipse impares
 t ad tantum
 eo ad salutē
 n imminen-
 ratio à con-
 m distrahi
 rumq; affe-
 us apu ferē
 suæ salutis,
 cum tamen
 cum tempus
 ha-

E OS QUI MORIUNTUR. 9

habet omnes vires suas exerat, vt mori- *Apoc. 12.*
 entem, si qua ratione possit, perdat, & vt
 malignus est & sagax, id multis modis
 (quantum à Deo permittitur) curet. Vn-
 de qui hoc officio fungitur, humiliter
 coram Deo suam imbecillitatem agnos-
 cat, & sibi diffidens, totam spem bene-
 gerendi & quod intendit consequendi,
 in diuino auxilio constituat.

Parissimam habeat intentionem iu- *Inten-*
 uandi morientes in tanta necessitate ad *tio pura*
 vltimum finem suum assequendum, cō *ac desi-*
 siderando, quod imago Dei, quod Chri- *derium*
 sti membra, quod ipsius sanguine & vita *iuuandī;*
 redempti sunt, & quasi substituatur à *sit ve-*
 Christo: ad illos adiuuandos, quos ipse *hemens.*
 tantoperè diligit, & quorum salus, in i-
 psum magnum honorem & gloriam ce-
 dit, excitet in se vehemens salutis eorum
 desiderium, & omni studio cooperari
 Dei providentiæ conetur, ne fructus
 mortis Domini nostri Iesu Christi in eis
 pereat.

Qui ergo hoc officium ex obedientia, *Orandū*
 vel charitate exercet, pro gratia adiu- *pro mo-*
 uandi morientes quotidie in vniuersum *rientib.*
 oret, & cum peculiari affectu pro singu- *in vni-*
 lis eorum, ad quos iuuandos vocatur, *uersum,*
 tam dum ad eorum domos se confert, *in*
particu-
lari,
 quam

M

quam

quàm dum in eisdem manet : ac per bre-
ues elationes cordis, desiderium salutis
morientium in se renouet, & ad eos ap-
plicet : sacrificiis etiam Missarum hoc i-
psum in genere, & in particulari faciat.

*Preme-
dicitur
res dicē-
das, &
ordinē
ac mo-
dum pro
uarieta-
te per-
sanarū.*

Res ipsas, quæ dicendæ sunt vel agen-
dæ, ac modum & ordinem earum, bene
intelligat, & in memoria habeat, ne ac-
cidat, vt cum exigua morientis vtilitate
& astantium minore ædificatione suum
faciat officium : & si ad vnam concio-
nem habendam, studium, ad res oppor-
tunas, & ordine congruo dicendas ad-
hibetur, quantò magis ad negotium
hoc tam arduum, præmeditatio, & re-
rum, & ordinis erit necessaria? est tamen
aduertendum, quod nec res eadem, sem-
per, nec eodem modo erunt dicendæ,
sed pro dispositione varia morientium,
& loci ac temporis, maiori, vel minori
commoditate (de quibus infra) variari
oportebit, aliter enim cum magnis, quàm
cum plebeis hominibus : aliter cum do-
ctis & ingeniosis, quàm cum indoctis
ac rudibus : aliter cum exercitatis in re-
bus spiritualibus, quàm in exercitatis :
aliter cum cholericis & impatientibus :
aliter cum iis, qui sedato & patienti ani-
mo sunt, agendum est. Prioribus enim

pauca

pauca, sel-
cta; poste-
ra, & ipso
drate sol-
ra & qua-
sibus vale-
res : aliter
bus : aliter
petit : aliter
rit. Vnde
genere p-
semper op-
tem, vt si
præmedit-
eorum, p-
ad præsen-
tu omnia
vno tono
portunè c-
runt, inter
partim sil-
audiuit :
vel vt quic-
aliis rebu-
rando pro-
tando, &
cepit. C-
nes & ser-
ostendens

ac perbre-
rium salutis
& ad eos ap-
arum hoci-
ulari faciat.
ant vel agen-
arum, bene
abeat, ne ac
ntis utilitate
atione suum
nam concio-
d res oppor-
dicendas ad-
ad negotium
itatio, & re-
ia? est tamen
s eadem, sem-
unt dicenda,
morientium,
ti, vel minori
infra) variati
a magnis, qua
liter cum do-
cum indoctis
rcitatis in re-
nexercitatis:
patientibus:
patientem ani-
ioribus enim
pauca

E OS QVI MORI VNTVR. II

pauca, selecta, erudita, & opportunè di-
cta; posterioribus: plura, magis explica-
ta, & ipsorum captui accommodata qua-
drare solent. Cum eiusdem etiam natu-
ræ & qualitatibus hominibus aliter, si sen-
sibus valent: aliter si iam sunt hebetio-
res: aliter si morbus non affligit dolori-
bus: aliter si affligat: aliter si tempus sup-
petit: aliter si breue est, procedendum e-
rit. Vnde præter illa documenta, quæ in
genere præscribi possunt, discretionem
semper opus habebit, qui iuuat morien-
tem, vt scilicet vtatur iis omnibus, quæ
præmeditatus est, vel tantum quibusdam
eorum, pro re nata, & prout expedire
ad præsens iudicauerit, non vno contex-
tu omnia dicendo, nec properanter, nec
vno tono, sed paulatim dicet, quæ op-
portunè dici, & audiri ab ægroto pote-
runt interrumpendo filum dicendorum,
partim silètio, vt melius ille digerat, quæ
audiuit: vel sponte sua utiliter cogiter:
vel vt quiescat: partim interrogando de
aliis rebus communibus, & partim o-
rando pro eo, & alios ad hoc ipsum hor-
tando, & postea prosequatur, quæ
cepit. Clausulæ loquentis sint bre-
ues & sermo simplex, & pius affectum
ostendens: & cum prudentibus & graui-
bus.

bus, nō tam instructis phrasi, quā in
memoriam redigentis, vel, quōd ab eis
fieri creditur, referentis, vbi expedit.

Si non est perfecta ægrotantis, ad
quem accedit, persona, & habitudo: &
occafio detur, in ipso itinere curet, qua-
lis ille fit, & quomodo se habeat, cogno-
scere, id est, an sit vir eruditus, an pru-
dens, an patiens, an vtatur integris sen-
sibus & iudicio, an credatur vicinus mor-
ti, an testamentum fecerit, an confessus
fuerit, an communicauerit, & extre-
mam vñtionem sumpserit: quod vitæ
genus tenuerit, an aliquid in eo sit ma-
gni momenti, de quo admoneri debeat,
an se afflictum in spiritu ostendat, an in-
tegro sit auditu, vt bene audiat, si quid
loquatur submisse &c. ipse etiam obser-
uet mores hominis, & non ex abrupto
incipiat, sed iam ingressus ad infirmum,
ipsum & assistentes saluter, prout decet,
& quomodo se habeat, interroget, &
compassionem habeat, & præ se ferat, &
si ægrotus ipse quid dicere velit, audiat
eum, & valde caueat, ne radio ipsum af-
ficiat, vel rebus ipsis, vel tono altiori,
quā sit opus, vel repetitionibus rerum
earundem, quin potius animaduertens
paulatim hominis ingenium, consolari
eum

*Quomo-
do in in-
gressu se
nubeat
cū ægro-
tante.*

Eo
eum stud
eo agend
licet, vt qu
audiat li
magis pro
dire opor
no, quā
Demū
ei, quæ c
sa, & mod
ad officij
erga ægr

De his,
ip

QVÆ
liter
ipsum t
re sunt,
sentur,
homine
entia &
licet &
nent: &
morien
tum, vel

eum studeat & amanter & prudenter cū
eo agendo, eius beneuolentiā sibi cōci-
liet, vt quæ ad suam salutem pertinent,
audiat libentius, admittat facilius, & ita
magis proficiat, & ipso reuertente, si re-
dire oporteat, potius recreetur in Domi-
no, quàm molestia afficiatur.

Demum postquam explorata fuerint *Liber-*
ei, quæ oportet intelligi, vtatur religio- *ritate mo-*
sa, & modesta libertate, in omnibus, quæ *desta v-*
ad officij sui functionem pertinent, tam *patitur.*
erga ægrotum, quam circumstantes.

*De his, qui eum moriente ad animam
ipsius iuuandam, tractan-*
tur.

C A P V T I I.

Q VÆ in auxilium morientis fieri vti- *Diuisio*
liter possunt, & cum ipso, aut per *eorum,*
ipsum transiguntur, in duplici gene- *que di-*
re sunt, aliqua enim vt necessaria cen- *cedenda*
sentur, quæ ad faciendum quod debet, *sunt.*
hominem disponunt: aliqua vt conueni-
entia & utilia, quæ ad consolationē sci-
licet & maius meritum morientis perti-
nent: & quidem necessaria vel adiuuant
morientem in iis, quæ ad animæ sta-
tum, vel in ijs, quæ ad prouidentiam er-

ga sibi coniunctos, & corporis ad rerum externarum dispositionem faciunt, & quamuis hæc aliter curari debent, cum & ipsius intellectus, & voluntas, & temporis commoditas, omnia exactè fieri permittit: aliter cum aliquid horum deest: prius omnia tractabimus, perinde ac si ægrotantis ac temporis dispositio integrum ipsi auxilium exhiberi permetteret: deinde de iis casibus seorsum agatur, in quibus, quòd desit aliquid horum, personæ habitudini, ac tempore se accommodare oportebit.

Que cura sit, ut moriens in gratia Dei & charitate decedat.

PRIMA ergo, & præcipua cura iuuantis eos fideles, quibus mors iuxta peritorum sententiam, creditur imminere, sit circa animæ statum, ut scilicet in gratia Dei, & charitate ex hac vita decedant. Et quia per Sacramenta, ea in cordibus nostris per Spiritum sanctum diffunditur, ut eis muniatur infirmus, primo quoque tempore curandum est. Postquam ergo salutauerit ægrotantem, & (si expedite iudicabit) Euangelium, vel Orationem super ægrotos dici solitam, vel vtrumque recitauerit, vel aliquid mente in Deum eleuata, & super eum manibus impositis orauerit, sedensque aliqua vel audiuerit, vel interrogauerit,

sumpta

sumpta occurrerit, & amantem ad sacramentum iusmodi nunc periculum dici secundum ipsius vitam tempus est, & an ipsum sub ad Patrem amantissimum test ipsum dicit) restituit sanitatem endo.

Conferat in sumpta, & pro eo sumpta pro (ut ipse nemo habet quis amicus runt, se non po

bris ad rerum
faciunt, &
debent, cum
tantas, & tem-
a exactè fieri
quid horum
mus, perinde
is dispositio
iberi permit-
seortum age-
t aliquid ho-
ac tempore se

a cura iuuan-
rs iuxta peri-
imminere, sit
licet in gratia
ta decedant.
a in cordibus
um diffundi-
mus, primo
m est. Post-
totantem, &
ngelium, vel
dici solitam,
, vel aliquid
& super eum
t, sedensque
errogauerit,
sumpta

Eos qui moriuntur. 15

sumpta occasione ex his, quæ ægrotans
respōderit, vel aliunde, significet blandè
& amanter (nisi in aliquo casu videretur
ad sacramenta prius adducendus vel hu-
iusmodi nuncium differendum esse, cum
periculum non esset in mora) quòd me-
dici secundum artis suæ experiētiam, de
ipsius vita dubitant: adiungens, nunc
tempus esse, cum humana auxilia paren-
tum, & amicorum, & medicorum parum
ipsum subleuare possint, vt toto se corde
ad Patrem cœlestem conuertat, qui vt
amantissimus, vult, & vt omnipotēs po-
test ipsum iuuare, vel sanitatem (si expe-
dit) restituendo, vel, in omnem euentū,
sanitatem & vitam perpetuam ei tribu-
endo.

Conuertat etiam se, & spem suam
erigat in verum amicum IESUM CHRIS-
TUM, qui tantoperè ipsum dilexerit, &
pro eo sanguinem suum totū effuderit;
quæ probatio amicitiae perfecta fuit, nā *Ioan. 15.*
(vt ipse testatur) maiorem dilectionem
nemo habet, quàm vt animam suam po-
nat quis pro amicis suis. CHRIS-TVS est
amicus verè fidelis, qui, cum alij dese-
runt, scilicet in morte, quòd nolint vel
non possint prodesse, tunc ipse maximè

M 4

& vult

& vult, & potest amicos iuuare. Idem etiam est sapientissimus medicus, qui non solum corpus (eum id conuenit) ad breuem huius vitæ periodum, sed animam etiam, per gratiam suam sanat, & post resurrectionem perfecta, & perpetua sanitate corpora sanabit. Vt autem gratia ipsius sanet animæ vulnera, & morbos, medicina sacramentalis est necessaria, ideo confessionem debet integram facere, & per ipsam æterno Patri reconciliari: si differret ad aliquam horam, vt sibi commodiorem, vel vt peccata melius posset recordari, & temporis angustia non vrgerent, admittendum id esset, & suo tempore redeundum ad confessionem audiendam, nisi ægrotus alij confiteri deberet: imò si morbi ratio id ferret, & generali confessione opus habere infirmus videretur, ei suggeri posset, vt non solum ab vltima confessione cogitet, quæ conscientiam premunt, sed & alia antea actę vitę peccata, precipuè si circa ea pacatam conscientiam non habet, recogitet, iuxta illud Ezechie Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ: si dilatio non peritur ad hos fines, sed quia detrahet laborem ingrediendi ad seipsum infirmus, vel obe-

Quomodo ad confessionem adducendus etiam qui differre vellet.

Isai. 33.

ICA.

tentatione
babile, qu
dicat illi,
minus no
suam grat
mittat, o
dunt inter
& hoc fie
tiz: proine
tum remo
in Ecclesia
tardes con
feras de d
bis vnam h
pœnitenti
potest vel
ducere; v
natiens a
idem Sapi
fima mult
obnoxij p
rem, &
mors, vel
non amp
ant, actu
æternum
Et quid
die, cra
cùm prin

are. Idem et-
 icus, qui non
 enit) ad bre-
 sed animam
 anant, & post
 y perpetua sa-
 t autem gras
 ra, & mor-
 is est necessa-
 et integram
 Patri recon-
 am horam, vt
 peccata meli⁹
 r s angustia
 m id esset, &
 d confessio-
 tus alij con-
 ratio id fer-
 opus habere
 eri posset, vt
 essione cogi-
 unt, sed & a-
 cipuè si cir-
 a non habet,
 g Recogita-
 in amaritu-
 non peritur
 tat laborem
 mus, vel ob-
 rea.

tentationem aliquam, & non videtur p-
 babile, quòd postea magis paratus erit,
 dicat illi, quòd, vt pater æternus & Do-
 minus noster IESVS CHRISTVS in
 suam gratiam & amicitiam ipsum ad-
 mittat, oportet vt peccata, quæ diui- *Esa. 59.*
 dunt inter Deum & ipsum, tollantur,
 & hoc fiet per Sacramentum pœnitent-
 iæ: proinde ne differat hoc impedimen-
 tum remouere, etiam contra sapientis
 in Ecclesiastico consilium, qui dicit: Ne *Eccle. 5.*
 tardes conuerti ad Dominum, & ne dif-
 feras de die in diem, non possumus no-
 bis vnā horam vitæ polliceri, & tamen
 pœnitentia in illa hora acta, vel nō acta
 potest vel ad regnum Dei aliquem per-
 ducere; vel ab ipso exclusum, & dam-
 nationis æternæ reum relinquere: ideò
 idem Sapiens ait: Repromissio nequif- *Eccles.*
 sima multos perdidit, quia si peccatis *77.*
 obnoxij promittunt sibi vitam longio-
 rem, & retardant conuersionem, &
 mors, vel delirium eis superuenit, cū
 non amplius pœnitendi tempus habe-
 ant, actum est de ipsorum salute, & in
 æternum peribunt Adde quoque vt au- *Martia-*
 stor quidam benè ait: Qui non est ho- *lis.*
 die, cras minùs aptus erit. Demùm
 cū primum fieri poterit, ad confes-
 M s fio.

tionem adducat, & suam operam in redigendis ad memoriam peccatis promittendo, eam faciliorem egrotanti reddere conetur, & cum assensum eius habuerit, semotis arbitris, audiat quæ ipse sciet & volet dicere: deinde ipse iuuet de iis, quæ sunt probabiliter omissa, per-

Ad contritionē quomodo iuuā dws, qui confite- tur. cunctando & numerum & circumstantias necessarias: quæ postquam habuerit, quantum satis est, tunc ad contritionem (si eam imperfectam animaduertens, qui moderacione faciat, ne in diffidentiam ægrotus, & nimiam animi deiectionem incidat, moneat ergo, vt consideret magnitudinem Dei, cuius præcepta transgressus est, sub quo præ humilitate profunda, incuruantur, qui portant orbem,

Iob. 9. Angeli, præ reuerentia, contremiscunt: & vt nihilum est omnis magnitudo creata. Consideret etiam in Deo iustitiæ zelum, quo Angelos & homines peccantes tam acerbè puniuit; & sanctitatem, qua sic odit peccatum, vt si quis in illo moriatur sine pœnitentia, licet sit aliqui filius dilectissimus, in æternum eum priuet hæreditate cœlesti, & ad inferni tormenta nunquam finienda releget.

Ad-

Aduertat a
ne nimis te
si subtimid
tionem ex
genio) in
multis ben
Deus sit pr
uenerit dil
pepercit,
dit illum,
ta nobis b
vitam prep
& in infini
ni honore
tunc dicer
Maiestatis
nitatis, qu
um adopt
beneficiis
pisti, & in
fuit, sang
eius pro te
& illis pe
petendo b
maculasti
quod tam
& tantum
deinde an

peram in re-
 caris promit
 tanti redde-
 eius habues
 iat quæ ipse
 ipse inuet de
 omiffa, per-
 circumstan-
 quam habue-
 ad contritio-
 nimaduerte-
 am cum ea
 diffidentiam
 deiectionem
 nfinderet ma-
 cepta transf-
 militate pro-
 rtant orbem,
 tremiscunt:
 nitudo crea-
 o iustitiæ ze-
 ines peccan-
 sanctitatem,
 i quis in illo
 licet fit alio-
 ternum cum
 & ad infer-
 nda releget.
 Ad.

Aduertat autem Sacerdos, vt diximus,
 ne nimis terreat ægrotantes, præsertim
 si subtimidi viderentur, & magis contri-
 tionem excitet, (quocunque illi sint in-
 genio) in memoriam redigendo, quam
 multis beneficiis naturæ & gratiæ ipsum
 Deus sit profecutus: quanta ipsum præ-
 uenerit dilectione, qui proprio Filio nõ
 pepercit, sed pro nobis omnibus tradi-
 dit illum, & vtique pro singulis: quan-
 ta nobis bona in regno cælesti post hanc
 vitam preparauerit: quàm sit in se bonus
 & in infinitum amabilis, & dignus om-
 ni honore, obedientia, & obsequio, &
 tunc dicet, hunc ergo D E V M, tantæ
 Maiestatis, tantæ sanctitatis, tantæ bo-
 nitatis, qui te de nihilo creauit, & in fili-
 um adoptauit, & tanta dilectione &
 beneficiis te profecutus est: contem-
 pñisti, & iniuria affecisti, & quod in te
 fuit, sanguinem I E S V C H R I T I filij *Heb. 6.*
 eius pro te effusum conculcasti & in his
 & illis peccatis (quædam grauiora re-
 petendo breuiter) animam tuam com-
 maculasti, quantum ergo dolere debes,
 quòd tam ingrati te gesseris erga talem,
 & tantum Patrem & benefactorem?
 deinde animet eum, & erigat, dicendo:

M 6 pex-

Ezech.
33.

perpende, quid sic offensus Pater cœlestis, pro sua tamen misericordia infinita, ad pœnitentiam te expectauit, quodque per Prophetam promisit, in quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor: quod IESVS CHRISTVS, qui pro peccatis tuis mortuus est, apertis brachiis in cruce (vt vides) te inuitat, vt ad ipsum cum dolore vitæ præteritæ refugias, vt amplectatur te, & sanet animam tuam, & si cõueniet tibi, etiam corpus tuum, & ad tibi comparatam suis doloribus beatitudinem adducat, dic ergo corde & voce, si potes cum publicano: Deus propitius esto mihi peccatori. Dic cum Dauid,

Luc. 18.

Psal. 14.

Psal. 50.

Domine propitiare peccato meo, multum est enim, dic cum eodem pœnitente: Miserere mei Deus meus, ô qui te nunquam offendisset, ô Pater amantissime, displicet mihi valdè, quòd tam ingrati tuam bonitatem offenderim, ô Domine IESV CHRIS TE, qui me tanta charitate peccatorum vilissimum redemisti, sanguinem & vitam tuam mihi impendendo, pœnitet me plurimum, quod tam sæpe, & tam grauitè tua mandata præuaricatus sum, quis mihi det fontem lachrymarum, vt desiccam ingrati tudinem

&

& malitia
re me ama
creaturas
ris mei pro
tua gratia
millies me
si diu mihi
ergo, & si
quæ magi
tentis occ
nem de pe
tis, & sff
& emenda
proponen
fieri possi
tate infor
tum: & v
de propo
& tunc co
conciliati
beneficiu
gentias ei
licebit, im
bum, & ei
si Deo pla
pro satisf
& ob Dei
tentia ali
uissima,

& malitiam meam, qua te, qui tantope
 re me amasti, & honorasti, contempsi, &
 creaturas vilissimas tibi in affectu amo-
 ris mei proposui firmiter propono, cum
 tua gratia velle me potius in posterum
 milies mori, quam te offendere, etiam
 si diu mihi viuendum esset in terra, hæc
 ergo, & similia, vel partem eorum, vel si
 quæ magis accomodata personæ pœni-
 tentis occurrent, dicat, vt ad contritio-
 nem de peccatis præteritis, etiam obli-
 tis, & affectum eorum relinquendum,
 & emendationem, si viueret, firmiter
 proponendam, adiuuet, & quo ad eius
 fieri possit, curet, vt contritio sit chari-
 tatè informata, & non ex timore tan-
 tum: & vt firmum vitæ seridè emendan-
 dæ propositum, si superuixerit, in eo sit,
 & tunc consolando eum spe veniæ, & re-
 conciliationis cum Deo, absolutionis
 beneficium impendat & si aliquas indul-
 gentias ei poterit impertiri, quam largè
 licebit, impertiat, & vt patienter mor-
 bum, & eius molestias, & mortem ipsam,
 si Deo placuerit, de manu eius suscipiat,
 pro satisfactione suorum peccatorum,
 & ob Dei amorem admoncat, & pœni-
 tentia alia vel non injungatur (nisi bre-
 uissima, & quam possit facilè peragere)
 vel

vel si iniungitur alia maior, non nisi recuperata valetudine ad eam se teneri ægrotans intelligat.

*De ijs
qui ad
aliquam
restitu-
tionem
tenen-
tur.*

Si tamen habet aliquid alieni, quod restituere debeat, & statim possit, videat Sacerdos, an expediat differre absolutiōnem, donec id opere compleat. Vel si non differt, quia promittenti se statim id facturum, credit, vrgeat, vt viuens id fieri curet, ne hæredum arbitrio id relinquat, quod tã opere ad suæ salutem animæ pertinet, hoc de rebus clarè debitis intellige, si res esset dubia, & ipso viuente declarari posset, an ad restitutiōes teneatur (vt in habentibus negotia vel administrationem bonorū alienorum accidere facilè posset) primo quoque tempore id fiat, si non eiusmodi res est, vt statim possit veritas elucescere, in testamēto, vel codicillo decernat, vt re declarata, cuiq, quod suum est reddatur, & tantundem fiat, si clarum quidem est debitum, & tamen non potest statim restitui, & solet bonum esse consilium, vt hæredes aliqua pœna, ad restitutionem tempestiuè faciendam, si statim non potest fieri, obligentur. sed valde optandum, & curandum est, vt statim fieri possit,

Si

Si cum publica, fieri poterit, id con-
siliū offer-
dam, & sa-
pax (si res i-
conficiatur
modi, tran-

Si ad far-
gatus, eo
per alium
scripto. si
ex ijs, quib-
se submittit
nationi,
consequat

His, qu-
transactis
charitatis d-
vel de eius
pso, qui ju-
ægrotus a-
ret ad illuc-
te reconci-
quanta hu-
fieri poter-
tur etiam,
tionis sup

Si cum aliquo intercedit inimicitia publica, non solum ut ignoscat, sed si fieri poterit, ut coram notario, & testibus id constet, curandum est, & si ipse alium offendit, mittat ad veniam petendam, & satisfaciat offenso, ut oportet, & pax (si res id feret) dum ægrotus viuit, conficiatur secretè si quæ fuerint huiusmodi, transigantur.

Si ad famæ restitutionem fuerit obligatus, eo modo quo poterit, per se, vel per alium eam restituere curet, verbo, vel scripto. si excommunicatus esset aliquis ex ijs, quibus mors imminet curetur, ut se submittat totis viribus Ecclesiæ ordinationi, ut beneficium absolutionis consequatur.

His, quæ ad confessionem pertinent transactis, viaticum Sanctissimæ Eucharistiæ dum sensus vigent, à parocho, vel de eius aut superioris facultate, ab ipso, qui iuuat morientem, vel alio sumat ægrotus ac prius instruat, ut se præparet ad illud dignè sumendum, præcedente reconciliatione, si ea opus erit, & cum quanta humilitate, fide, spe & dilectione fieri poterit, communicet. Admonetur etiam, ut sacramentum extremæ vitionis sumat, vel saltè petat, ut suo tempore

*Pax cõ
offensis,
vel of-
fensoris
bus cu-
randa.*

*Famæ
restitu-
tio cu-
randa.*

*De Sa-
cramen-
to Eu-
chari-
stie su-
menda.*

Si

pore

De Sa- pore adferatur, & eius vis ægrotanti de-
cramen- claretur, quæ duplex est (præter effectum
io extre- communem conferendi gratiam, quam
me vn- habent omnia sacramenta:) altera scili-
ctious. cet, ut præparetur ad profectioem in
 cœleste regnum, à peccatis & eorum re-
 liquijs per eam expeditus, altera, ut sani-
 tas corporis eius utilis est futura, etiam
Jacob, 5 illam promoueat juxta illud Iacobi; In-
 firmatur quis, &c. & oratio fidei saluabit
 infirmum, ideo non est expectandum,
 ut jam naturæ vires penitus sint prostra-
 tæ, & sit sensuum expers ægrotus: sed
 cùm medicus dixerit, secundum artem
 medicinæ, ipsum ad finem jam accedere,
 vel in periculo magno mortis versari,
 dari debet hoc sacramentum, ut intelli-
 gat infirmus quæ dicuntur, & quàm de-
 uotè poterit, Parocho vngenti ipse re-
 spondeat. Quòd si in delirium, vel sensus
 habetudinem incideret, hoc deuotionis
 fructu priuaretur, quamuis non præci-
 puo huius sacramenti fine, & ideo etiam
 in tali statu danda est vnctio, si prius da-
 ta non fuisset.

*De ijs, quæ sunt tractanda cum moriente,
 quod attinet ad coniunctos, corpus,
 & bona externa.*

CAP.

Postquæ
 dispositio
 functio
 eodem fun
 dentiam e
 corporis &
 tinent: qua
 post confe
 Redigat en
 rem habet
 minores, v
 tionis cura
 speret, qu
 consulat: si
 statum vit
 quoad eiu
 nem Dei, v
 nasterio co
 Si nepo
 habet do
 si seruos, v
 pendium,
 memor su
 & etiam c
 Si forte
 norum p
 priuatoru

CAPVT III.

Postquam circa ea, quæ ad animæ dispositionem pertinent, officio suo functus erit, qui iuuat morientem, eodem fungatur circa ea, quæ ad prouidentiam eius erga sibi conjunctos, & ad corporis & bonorum dispositionem pertinent: quamuis aliquando expediet, ut post confessionem statim ista curentur. Redigat ergo ipsi in memoriam, si uxorem habet, ut eidem prospiciat: si filios minores, ut eorum tutelam, & institutionis curam, alicui relinquat, de quo speret, quod ipsorum commodis serio consulat: si filias domi habeat, nondum statum vite certum habentes prouideat, quoad eius fieri possit ut juxta uocationem Dei, vel in matrimonio, vel in monasterio collocentur.

De prouidentia eius erga sibi conjunctos, & ad corporis & bonorum dispositionem pertinent: quamuis aliquando expediet, ut post confessionem statim ista curentur.

Si nepotes, vel alios consanguineos habet domi, quorum susceperit curam, si seruos, vel familiam, cui debeat stipendium, vel amplius quam stipendium, memor sit eorum, ut officio æquitatis, & etiam charitatis erga eos satisfiat.

De obligationibus alijs.

Si fortè vel tutelam aliorum, vel bonorum principis, communitatis, vel priuatorum administrationem suscepit

CAP.

set, vel officium publicum gerit, de quibus vel reddere rationem, vel aliquid facere, aut dicere teneatur, ut suæ conscientiæ, & aliorum communi, aut privato bono consulatur, admoneat, ut dum habet rationis vsum, & tempus, quàm expeditè poterit id faciat, vel alijs faciendum committat.

De corporis sepultura.

De corpore etiam suo, ut constituat, vbi sepeliri debeat (nisi constaret id jam constitutum esse) & quomodo, suggerat, horteturque eum, ut ita protestationis fidei suæ, & auxiliij spiritualis, ac decentiæ status rationem habeat in apparatu exequiarum, ut pompæ superflue, & ad solatium viuentium, non ad animæ propriæ utilitatem facientes, ad decentem moderationem reuocentur.

De dispositione bonorū per testamentū, vel codicillum.

Demum ipsum adhortetur, ut disponat de bonis suis per testamentum iustum & pium, memor quod non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus. & si prius testamentum fecisset, suadeat, ut consideret, an ei aliquid addere, vel detrahere, vel immutare putet necessarium, quod per codicillum fieri potest: & in eo (sicut etiam in testamento) primo loco satisfieri iubeat eis, quibus aliquid debet, siue de familia ipsius

ipsum sint, si potest his deest) potius id habeat, dos illis iure naturali charitate debet.

Si præter & hereditibus suppetit facu (quandoquid rum libere per iuxta leges patrilium, siue no & Deo gratū vt eleemosyna cillo, ad paup sustentatione & personarū dendum eis e uentes facian mul: o enim magis vna c quatuor, qu per obscuru batur: nec ra synæ, & pia factionem m meritum eti ferunt. vnd

ipſius ſint, ſiue non, quamuis ſi viuens poteſt his debitis ſatisfacere (vt dictum eſt) potiùs id curare deberet. Vxori ſi eâ habeat, dos ſaltê aſſignetur: liberis, quæ illis iure naturæ, & ciuili, & etiam ex charitate debentur, relinquat.

Si præter ea bona, quæ creditoribus & heredibus, vt dictum eſt, debentur, *De lega*
ſuppetit facultas ad pia legata faciendâ *tis piis.*
(quandoquidem de quinta parte bonorum liberè poteſt diſponere, vel de alia, iuxta leges patriæ) ſiue ipſemet petat cõſilium, ſiue non petat. quando ipſi vtile, & Deo gratũ fore videbitur, admoneat, vt eleemoſynas in teſtamento vel codicillo, ad pauperum, & piorum locorum ſuſtentionem relinquat; ſi tamen rerũ & perſonarum diſpoſitio id ferret, ſuaſendum eis eſſet, vt etiam hæc potiùs viuentes faciant, quàm teſtamẽto legent: multò enim magis cum iuuarent, ſicut magis vna quæ præfertur fax, quàm quatuor, quæ ſequuntur, confert ei qui per obſcurum locum ingreditur, ne labatur; nec tantum huiuſmodi, eleemoſynæ, & pia opera in vita facta ad ſatisfactionem maiorem pro pœnis, ſed ad meritum etiam maius beatitudinis conferunt. vnde qui viuens diſpenſat, quæ
po

potest pauperibus, & pij locis, dicere poterit cum Laurentio; Facultates meas in cœlum man^o pauperum deportauerunt. Si fortè testamentum aliàs fecisset, in statu animæ minus bono, suadendum est ægrotò, vt renouet intentionem piorum legatorum, imò & omnium bonorum, quæ vnquam egit, & ratum habeat quòd ibi, & quodocunq; fecit, vt si tunc in statu gratiæ non fuit, saltè modò legata & opera pia rata habèdo, & ad Dei gloriam referendo, meritoria vitæ æternæ faciat. & si in factis hoc expedit, multo magis in faciendis exhortari oportebit, vt omnia, quæ est in testamento legat, vel aliter facit, ad bonum aliquem finem referat, & si quod opus perpetuū est, vt hospitale, vel monasterium vel qd simile, caueat ne vanitas memoriæ sui relinquendæ potius, quàm Dei & proximorum amor ipsum moueat, significando, quòd qui (non imminente necessitate subueniendi pauperibus presentibus, quæ præferenda esset) fundationes perpetuas relinquit, cum præcipua intentione cultus Dei, & salutis proximorū, maius præmium essentiale promeretur, quam qui eiusdem valoris eleemosynas in satisfactionem suorum peccatorum,

intra

intra tempus
das relinquere

Quamuis a
vt dictum est
nostri tamen
quæ id prohibi
quæ ipsius con
stamenti con
bent: & minus
legata nobis
nos pertinent
stris licebit: f
commendent
quis ad aliq
(præsertim c
ante tempus
primis propo
tis & ad pro
portuna vide
quæ in purga
quæ ad relig
perum qui c
possint, ino
tur, auxilium
ptionem, q
dotationem
usque sexus
perum prop
torum liber

intra tempus aliquod breue expendendas relinqueret.

Quamuis autem dirigere testatorem, ut dictum est, opus sit magnæ pietatis, nostri tamen propter constitutionem, quæ id prohibet, & propter rationem, quæ ipsius constitutionis causa fuit, testamentis condendis interesse non debent: & minus ut quæ ad eleemosynas, vel legata nobis relinquenda, aut ijs, qui ad nos pertinent, mortuos exhortari, nostris licebit: sed opera pietatis in genere commendent: & si videbitur expedire, ut quis ad aliqua particularia descendat (præsertim consilium perente testatore ante tempus condendi testamenti) ea in primis proponat, quæ maioris charitatis & ad proximos magis iuuandos opportuna videbuntur, ut quæ ad animatû quæ in purgatorio sunt, subuentionem; quæ ad religiosorum vtriusq; sexus pauperum qui cum mendicare honestè non possunt, inopia tamen magna præmuntur, auxilium: quæ ad captiuorû redemptionem, quæ ad pauperum puellarum dotationem: quæ ad orphanorum vtriusque sexus sustentationem, quæ ad pauperum propter debita in carcere detentorum liberationem: & demum quæ ad

*Nostri
conden-
dis testa-
mentis
ne inter-
sint.*

hospi-

hospitalium, & aliarum pauperum personarum, ac piorum operum subleuationem spectant: quamvis circumstantialiorum, personarum, & rerum facere possent, ut praeferi deberent quaedam alioqui posthabenda: si vir Ecclesiasticus esset, & praecipue si curam animarum haberet testator, ut Episcopus vel parochus, utiliter in memoriam ei reduci possent pauperes, & opera pia suae diocesis vel parochiae, quia caeteris paribus, eorum esset habenda ratio.

De executorum qualitate & numero. Refert etiam plurimum, ut morientem, ad utendum in condendo testamento, opera virorum bonorum, prudentium, & peritorum, hortetur: & ut tales executores testamenti relinquat, quorum rectitudini, & si fieri potest, benevolentiae erga se & suos, possit confidere, & ultra duos vel tres testamentarios huiusmodi relinqui, ferè non expedit.

Quid agendum, cum de necessarijs aliquid deest morienti, licet aliqua iam facta inueniat, qui aduocatur.

CAPVT IV.

Quomodo ad- **S**I quando aliquis accersitur ad eum, qui moritur iuuandum, at jam ille

con-

confessus est
hortetur eum
ad viaticum
quoque tempore
lo bonorum
riat ad labore
dos, & ad secu
laboriosum &
sente vita in f
dum: & poterit
cere in figura
fugiens Iezab
& afflictionum
petens, pane
se aquae refect
dine cibi illi
Oreb, & ali
posset matur
vel aliud de
superueniret
ti singulari a
tari, sicut 2. c
ret ad dignè
panem, qui
conciliatione
bus etiam in
Et si volet ip
tione poterit
in capite o

confessus est, sed non communicavit, *viaticū*
 hortetur eum (si opus est exhortatione) *ad ducē-*
 ad viaticum Sanctæ Eucharistiæ primo *du sit*
 quoque tempore accipiendum, ut ab il *moris.*
 lo bonorum omnium fonte, vires hau-
 riat ad labores suæ ægritudinis toleran-
 dos, & ad securiùs (si oportuerit) iter hoc
 laboriosum & periculosum, quo à præ-
 sente vita in futuram transitur, peragen-
 dum: & poterit exemplum Helix addu *3. Re. 19.*
 cere in figura huius Sacramenti, cum
 fugiens Iezabelem, & ex tædio laborum
 & afflictionum, mortem desiderans, &
 petens, pane ab Angelo allato cum va-
 se aquæ refectus, ambulavit in fortitu-
 dine cibi illius vsque ad mortem DEI
 Oreb, & alia huiusmodi Addit etiam
 posset maturandum esse, ne si vomitus
 vel aliud deglutiendi impedimentum
 superueniret, priueretur huius Sacramen-
 ti singulari auxilio *Ioan. 16.* Poterit etiam hor-
 tari, sicut 2. cap dictum est, ut se præpa-
 ret ad dignè sumendum hunc verum
 panem, qui de cælo descendit, per rea-
 conciliationem, & alia media, de quib-
 us etiam instruere ægrotum debet.
 Et si volet ipsi confiteri, in reconcilia-
 tione poterit dextro modo petere, ut
 in capite octauo dicitur, an aliquid sit,
 quod

I
 perum per-
 ubleuatio-
 stantialo-
 facere pos-
 edam alio-
 stasticus ef-
 marum ha-
 vel paro-
 ei reduci
 suæ dicce-
 s paribus,

t morien-
 o testamē-
 prudentiū,
 les execu-
 uorum re-
 euolentia
 e, & vltra
 iusmodi

Tarijs ali-
 aliqua
 ed-

ad eum,
 t jam ille
 con-

De re- quod grauet ipsius conscientiam, quod
concilia omiserit in confessione, vel non quan-
tionem ei tum par erat, explicauerit, vel quod ad
ius, cui restitutionem rerum, vel famæ, aut ad
confessio pacificat onem cum aliquo pertineat: &
non est tunc faciat, vt in 2. cap. dictum est. Petat
audita. etiam, an doleat de peccatis; & si conij-
 cit, quod eget maiori contritione, iunet
 eum adhibendo ea media, de quib⁹ præ-
 dicto 2. capit. est actum, vel partem eo-
 rum.

Quomo- Si testamentum non fecit, hortetur ad
do ad te illud faciendum, juxta ea, quæ 3. cap. præ-
stamen- cedente dicuntur, nec differat in tempus
tum vel difficilius, quod initio ægritudinis, in d^o
ad codi- in sanitate factum oportuit. Et si factum
cillum quidem est testamentum, sed aliquid vi-
facien- detur immutandum, addendum vel mi-
dum ad nuendum (quod vel ex verbis infirmi,
duca- vel ex aliorum relatu, aut alio pacto sa-
tur. cerdos poterit cognoscere) per codicil-
 lum id fieri posse admoneat, & ad ea, quæ
 videt eius animæ maximè conuenire, fa-
 cienda, quæ dum viuit fieri possunt, dis-
 ponere infirmum conetur, vt 3. capit. di-
 ctum est.

Quomo- Si solum deest extrema vnctio, ad il-
do ad lam petendam hortetur, siue statim, siue
exire- postea si differenda videbitur, vt supra
man etiam

etiam 2. ca-
 do, ne terre
 re oportet
 nem. Hi
 iam ferri d
 uat intenti
 exercitatio
 eta, ad secu
 morientem
 tuor seque
 tur.

Si tempu
 & mens san
 his, in quib
 nem & auxi
 terdum (si ti
 confessus ne
 explicari exp
 fer in confes
 catur.

Aduertatur
 temporalis i
 vt propter in
 aternæ vitæ
 portet, serid
 conuenit, vt
 logalium vi
 perfectam an
 diligenter cu

etiam 2. cap diximus, bono tamen modo, ne terrore infirmus deiciatur, suade- *Vnctio-*
 re oportet huius sacramenti susceptio- *nem ad-*
 nem. His peractis, ut dictum est, ad id *duc de-*
 iam fieri debet eius, qui morientem iu- *tur.*
 uat intentio, ut infidei, spei, & charitatis
 exercitatione, & consolatione conjun-
 cta, ad securitatem salutis, & meritum,
 morientem disponat, juxta ea, quæ qua-
 tuor sequentibus capitibus continen-
 tur.

Si tempus prolixius morienti datur,
 & mens sana est, aliqua ei legi possent ex
 his, in quibus spirituales consolatione-
 nem & auxilium sanus sentiebat, & in-
 terdum (si timeretur probabiliter, quod sit
 confessus negligenter) diuina præcepta
 explicari expediet, ut si quid oblitus es-
 set in confessione, in memoriam redu-
 catur.

Aduertatur etiam, ne nimia spes vitæ *Nimia*
 temporalis infirmo detur, accidit enim, *spes vi-*
 ut propter incertam huiusmodi spem, ad *tæ ne de-*
 aternæ vitæ consecutionem non, ut o- *tur infir-*
 portet, seridè se disponat, hortari satis *mo.*
 conuenit, ut per contritionem & theo-
 logicalium virtutum exercitationem,
 perfectam animæ salutem, & profectum
 diligenter curet: & si expedit, ut corpo-
 N ris

ris salus etiam restituatur, Deus eam ad ijciet.

Pelatur ab infir- mo, an quid faciendū sibi su- peresse putatur. Quamvis audiat Sacerdos, qui ad moriturum, accedit, quòd omnia sacramenta is susceperit, & testamentum conderit, petere ab eo nihilominus posset, an aliquid sit, quod conscientia ipsi dictet superesse, & si dicet aliquid, in quo iuvari eum oporteat, id faciat, si scrupulos tantum, vel sollicitudinem ac timorem non necessarium esse animadvertit, bono animo, & quieto esse jubeat, & ad alia, quæ inferius dicuntur, se conuertat.

Quomodo exercendi qui moriuntur, circa fidem præcipuè qui non distinctò, quæ oportet, nouerunt.

C A P I T U L U M V.

Quomodo iu- struend⁹ qui non satis explicite credit, quæ oportet. **S**I animadvertet, qui iuvat morientem, quod in ijs, quæ ad fidem pertinent, quamvis omnia, quæ oportet credat, non tamen explicitè prout tenetur credat; necessarium est ei in hac etiam parte auxilium ferat. hoc autem fiet per aliquam expositionem articulorum fidei breuem, & captui personæ accommodatam: vt si dicat ad eum, dicamus charissime frater, vel domine, simul et postolo-

postolorum ando, vel si cula lingua co singulo rit: vel eos, egebis infir alioqui sum indigere ali articulo rum set alius su mendantis l qui iuuat: Trinitas, Pa in vnitare f Deus. Com potens, qui & omnia vis Commendo ste qui prop litem, missi mundum, vit ptus, & natus passus, mortu descendisti, & tribus, & alij die, & ascend limbo eduxer dexteram Pa judicij ad or

postolorum symbolum, & illud incho-
 ando, vel si videbitur, absoluendo vernas-
 cula lingua explicet modo paraphrasti-
 co singulos articulos, quos Latine dixe-
 rit: vel eos, quorum explicatione magis
 egebit infirmus pro ijs, qui peritiores *Quomo-*
 alioqui sunt, vel sibi videntur, & tamen *do qui*
 indigere aliqua distinctione cognitione *videna-*
 articulorum fidei deprehenduntur, pos- *tur sibi*
 set alius sumi modus, scilicet se com- *peritio-*
 mendantis Deo, vt dicat, praeunte eo *res in-*
 qui iuuat: Commendo me tibi sancta *struan-*
 Trinitas, Pater, Fili, Spiritus Sancte, qui *tur, per-*
 in vnitae substantiae vnus, & verus es *modum:*
 Deus. Commendo me tibi Pater omni- *oratio-*
 potens, qui me, in d & caelum & terram, *nis.*
 & omnia visibilia, & inuisibilia creasti.
 Commendo me tibi Domine Iesu Chri-
 ste qui propter me, & generis humani sa-
 lutem, missus a Patre aeterno in hunc
 mundum, virtute Spiritus Sancti conce-
 ptus, & natus homo es de Maria virgine,
 passus, mortuus, & sepultus, ad inferos
 descendisti, & liberatis ex eo sanctis Pa-
 tribus, & alijs electis, resurrexisti tertia
 die, & ascendisti cum omnibus, quos de
 limbo eduxeras, in caelum, & sedes ad
 dexteram Patris, inde venturus in die
 iudicij ad omnes homines (qui tunc

resurgent in corporibus suis) simul iudicandos, vt illis, qui in gratia tui mortui fuerint, vitam aeternam dones; eos qui in peccatis mortalibus, sine poenitentia decesserint, in supplicium aeternum condemnes. Commendo me tibi Spiritus Sancte: qui ex Patre & Filio procedis, quem cum Patre, & Filio simul adoro & glorifico: qui viuificas vnā, sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, in quo septem sancta Sacramenta ad peccata remittenda, & ad gratiam tuam hominibus per ea conferendam constituisti; & supplex à te peto, per I E S U M C H R I S T V M summum mediatorem nostrum, per beatissimam eius Matrem, per Angelos & Sanctos tuos, vt me ad beatitudinem, quam tuis electis praepraerasti, simul cum Patre & Filio perducere digneris, Amen. Idem per modum oblationis fieri posset: vt, Offero me tibi sanctissima Trinitas, Pater, Fili, & Spiritus Sancte. &c. vt supra Posset & modus oblationis addi hac ratione: Miserere mei sanctissima Trinitas, Pater, Fili, & Spiritus Sancte, vnus Deus propter bonitatem infinitam, qua per verbum increatum, omnia visibilia & inuisibilia creasti, &c. qua perditum genus hominum

quomodo per modum oblationis per modum obsecrationis.

nam redemisti
&c. qua Eccle
tum sanctum
Posset ho
rum actionis
ago tibi Deus
Spiritus Sancte
me & vniuer
fili Dei altissi
me, & toto
ctus es; & sic
sequi poterit
eramentis, re
nis resurrecti
Posset ide
gendi agrotu
mor sit, quale
tionem, & ad
bit aliquid
qualem habe
Iesum Christu
mysteria inca
solatorem, &
ritu sancto,
pars symboli
Posset & t
rationis, vt
memor esto

nam redemisti per verbum incarnatum,
&c. qua Ecclesiam sanctificasti per Spiritum sanctum, &c.

Possit hoc fieri & per modum gratiarum actionis, vt si quis diceret: Gratias ago tibi Deus omnipotens, Pater, Fili & Spiritus Sancte, trinus & vnus Deus, qui me & vniuersa creasti: gratias ago tibi fili Dei altissime Iesu Christe, qui pro me, & toto genere humano, homo factus es; & sic incarnationis mysteria prosequi poterit; & de Sancta Ecclesia & Sacramentis, remissione peccatorum, carnis resurrectione, & vita æterna.

Quomodo in-structur per modum actionis gratiarum.

Possit idem fieri & per modum erigendi ægrotum in spem, dicendo, vt me mor sit, qualem habeat patrem, per creationem, & adoptionem, & ita explicabit aliquid de articulis diuinitatis, & qualem habeat redemptorem, scilicet Iesum Christum, & sic explicare poterit mysteria incarnationis: & qualem consolatorem, & sic explicabit, quæ de Spiritu sancto, & eius effectibus reliqua pars symboli continet.

Quomodo per modum erigendi spem.

Possit & teneri alia via quasi ponderationis, vt si diceret ægrotus, Frater memor esto Dei omnipotentis, Patris, &

Idem per modum ponderationis.

N .

& sig. 16.

& Filij, & Spiritus sancti, qui dedit tibi
& rebus omnibus esse, virtutem & omne
bonum, quia creator est Cœli, & Ter-
ræ, & vniuersi: memor esto Domini no-
stri Iesu Christi, qui pro te, & toto gene-
re humano, cum esset verbum patri co-
æternum, & coæquale, homo fieri vo-
luit: & sic de reliquis articulis, & aduerte
quod quamuis ægrotus sciat explicitè
articulos fidei, quantum satis est, quia
tamen exercere actum fidei, meritum
& sanctum est, & quia fides est substantia
rerum sperandarum, aliqua ex præces-
sentibus opportunè cum ægrotis tra-
ctentur, variando modum in proponen-
do, & nunc hoc, nunc illo, vtendo.

Quomodo sit spes erigenda & exercenda.

CAPVT VI.

*Triples
disposi-
tio circa
spem.*

QUI iuuat morientem, circa spem
tripliciter procedere potest cum
eo, secundum quod triplex est æ-
grotantis dispositio circa illam, aliqui
enim defectu spei valde laborant, siue ex
complexione timenda id accidat, siue ex
memoria peccatorum multorum, & ma-
gnorum, siue ex Dæmonis instigatione,
qui vt sanis misericordiæ Dei, sine iustiti-
a, considerationem proponit, vt pec-
care

care audeant
sine misericordi-
a desper-
spe, vel quod
gisse videntur
munt; vel quod
diam, & Chri-
ciunt, & suorum
Dei obliuiscuntur
ita posteriori
neutrum videtur
sed tamen a
spei, & confes-
quæ ad spem
cendi, de his
suo loco.

Cum au-
ctum sit Deu-
dinis: vt spes
nobis curam
riente deside-
nis alterum
nenda auge-
hæc vel simi-
nibus explican-
tur. Charitati
jam accedit
laborum, &
na est vita.

care audeant, ita morientibus justitiam sine misericordia, ob oculos ponit, ut de venia desperent. alij contra excedunt in spe, vel quia cogitant bona, quæ sibi esse gisse videntur, & de sua justitia præsumunt; vel quia solum in Dei misericordiam, & Christi meritum oculos conijciunt, & suorum peccatorum ac justitiæ Dei obliuiscuntur, & ut priores erigendi, ita posteriores dirigendi sunt, alij ad neutrum videntur extremum declinare, sed tamen ad meritum exercitationis spei, & consolationem ipsorum, sunt ijs, quæ ad spem pertinent, iuuandi, & exercendi, de his modò agetur, de alijs infra suo loco.

Cum autem primarium spei objectum sit Deus, ut fons & auctor beatitudinis: ut spes erigatur, & exerceatur, duobus nobis curanda sunt, alterum est, ut in moriente desiderium excitetur beatitudinis alterum ut confidentia de ea obtinenda augeatur. desiderium excitatur hæc vel similia dicendo, magis vel minus explicando, prout opus esse videbitur. Charissime mi, bono animo esto, jam accedit finis peregrinationis tuæ, & laborum, & afflictionum, quibus plena est vita præsens: dic cum sancto

N 4 Pro-

Quomodo desiderium beatitudinis excitandū.

dedit tibi
& omne
, & Ter-
omni no-
oto gene-
patri co-
o fieri vo-
& aduerte
t explicite
s est, quia
eritorium
substantia
ex præcep-
grote tras
proponen-
do.

exercenda.

I.

circæ spem
potest cum
plex est æ-
am, aliqui
ant, siue ex
idat, siue ex
orū, & ma-
stigatione,
, siue iusti-
nit, ut pec-
care

fimam. Dic cum Propheta: Stantes erant *Pf. 122.*
 pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem.
 Dic cum eodem. Quam dilecta taberna- *Pfal. 83.*
 cula tua Domine virtutum, concupiscit
 & deficit anima mea in atria Domini: quia
 melior est dies vna in atrijs tuis super
 millia. O quam gaudebis, cum in ea in-
 ueneris ciues tam amabiles, tam nobi-
 les, tantæ dignitatis, tantæ opulentia!
 ideo dicitur regnum coelorum, quia sin- *Apoc. 5.*
 guli sunt Reges, juxta illud Apocal. Ecce
 itinos Deo nostro regnum & Sacerdo-
 tes, & regnabimus super terram, non su-
 per istam terrâ, vbi Reges ad breue tem-
 pus, & cum magna solitudine & labo-
 ribus regnant: sed super terram viuentiũ,
 vbi summa quies, vbi vita est perfecta, vbi
 mors exulat in sempiternum, vbi omnes *Rom. 2.*
 sunt filij Dei, & si filij & hæredes, quam
 jucundum erit versari cū societate tam
 numerosa, id est cū Angelis & Sanctis om-
 nibus, sapientia ac virtutibus splendidis-
 simis, tanta charitate se inuicẽ diligenti-
 bus, vt propter eam singuli, omnium a-
 liorũ bonis, tanquam proprijs fruantur.
 Ne sis sollicitus si corpusculum hoc
 consumitur, quia seminatur per mortẽ
 in terra, vt resurgat suo tempore victu-
 rum in cœlo Empirco, sed multò melius

dispositum, quàm modo est nam (vt in-
 1. Cor. 1. quit Apostol²) seminatur in corruptione,
 surget in incorruptione : seminatur in
 ignobilitate, surget in gloria : seminatur
 in infirmitate, surget in virtute: semina-
 tur corpus animale, surget spirituale, &
 declarari possunt hæc, vt videbitur, & di-
 uidi rursus dici potest (sed magis ijs, qui
 prudentiores sunt & eruditiores) Charis-
 sime, à tenebris ignorantia huismodi
 ad ipsam lucem veritatis, & hominibus
 dum hinc viuunt, absconditam, pergis.

Exod. 33

Non videbit me homo, & viuet, dicit

1. Tim. 6

Dominus de viuentibus in vita mortali,
 de quibus etiam ait Apostolus, quòd
 Deus lucem habitat inaccessibilem: sed
 ijs, qui ad cœlestem vitam perueniunt,
 æternam suam varietatem & infinitam
 pulchritudinem facie ad faciem Deus
 ostendit, & tantum bonum est illam vi-
 dere, vt satis sit ad beatos in perpetuum
 faciendos, tam homines, quàm spiritus
 Angelicos, ea visio. Vnde Christus ait:

Ioan. 17

Hæc est vita æterna, vt cognoscant te
 solum verum Deum, & quem misisti, Ie-
 sum Christum. Sed cum hac visione sum-
 mi veri, & summi pulchri conjuncta est
 fruitio summi boni, & possessio in æter-
 num duratura summæ iucunditatis,
 vnde

vnde Esaias
 quod nec od
 nec in cor ha
 ta sit magn
 parauit Deu
 potest, descri
 buntur ab vl
 rente volupt
 am apud te c
 sine, cum D
 rat ad fontes
 ma mea ad te
 Deum fonte
 & apparebo a
 dem. Hei mil
 longatus est, &
 ui, & esse cum
 mnibus simul
 debuntur, dico
 vernacula vel
 riens melius i
 gratius erit, &
 Quod attin
 tinenda beati
 eam ducunt, s
 meritis, qui j
 ci vti poterit
 eas bonas ope
 grotante in co

EOS QUI MORIUNTUR. 43

vnde Esaias, & post illum Paulus ait, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, *Esai. 46* nec in cor hominis ascendit, scilicet quã *1. Cor. 2.* ta sit magnitudo felicitatis, quam præparauit Deus diligentibus se, quam, vt potest, describens Propheta, ait. Inebriabitur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ. dic ergo charissime, cum Dauide. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: sicut enim anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? & cum eodem. Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est, & cum Paulo. Cupio dissolui, & esse cum Christo, &c. nec omnia omnibus simul, sed ex his aliqua, quæ videbuntur, dicenda sunt, & paulatim, & vernacula vel Latina lingua, prout moriens melius intelliget, vel prout eodem gratius erit, & iuuanti commodius.

Quod attinet ad confidentiam de ob- *De ijs* tinenda beatitudine, & medijs, quæ ad *que con* eam ducunt, scilicet gratia, virtutibus & *fidentiã* meritis, qui iuuat morientem, tripli- *firmam* ci vti poterit via. Vna, exhortando ad *adiuuãt.* eas bonas operatiões, quæ possunt ab ægrotante in eo statu præstari, cuiusmodi

sunt eleemosynæ in usum pauperum & piorum operum, ut superius dictum est, vel viuentis ipso (quod magis optandum est) si commodè fieri potest, larga manu donatæ, vel testamento aut codicillo saltem relicta, discretionem tamen utatur, qui iuuat morientem, ne quid suadeat, quod secundum rationem, & cum ædificatione fieri nequeat. Actiones etiam interiores exercentes Fidem, & Spem & Charitatem, & simul contritionem (de quibus in præcedente, & hoc & sequente capitulo agimus) multum conferunt ad confidentiam augendam, imò & charitatem si seriò & cum affectu fiant, ut morte vicina fieri à quibusdam solet.

Per con- siderationem spes exci- tatur, primò bonita- tis Dei. Alia est via considerationis, cum ea proponit, qui iuuat morientem, quæ apta sunt ad erigendum, & roborandum affectum fiduciæ, & egrotus adniti debet ut præeuntem, saltem mente sequatur. Proponere ergo potest hæc & similia ad hunc modum: Charissime N. si valdè amabilis, & desiderabilis est tibi gloria beatorum, erigere in confidentiam eius obtinendæ, nec vires tuas debiles consideres, sed audi Psalmistam dicentem: Viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Scito quòd DEVS
cuius

eius est dare
vult eam cor
ra, & per suar
& communi
tantæ gener
libentius de
quòd amat
pus, imò ut p
num magis
Vnde tu non
titudinem o
rat eam tibi
fides te obte
tus, è n hilo
primis pare
cuperares, p
sui in baptis
propter pecc
perdideris,
sacramentum
guinis Chris
restituit te, v
si te fugiente
modis quæsi
bono non ex
pientem, & c
uebit.

Verte rur
ser, ad Iesum

eius est dare gratiam, & gloriam, tibi vult eam conferre, qui bonitas est infinita, & per suammet naturam sui diffusiva, & communicativa suæ beatitudinis: & tantæ generositatis ac nobilitatis est, ut libentius det magna, quam parva. Adde, quod amat te, ut artifex amat suum opus, in dicitur ut pater filium suum, cuius bonum magis desiderat, quam ipse filius. Unde tu non tam ardenter desideras beatitudinem obtinere, quam Deus desiderat eam tibi dare: quare ergo non confides te obtenturum? ad hoc ut esses beatus, è nihilo creavit te: & ut perditum à primis parentibus ius regni cœlorum recuperares, per mortem unigeniti Filij sui in baptismo adoptavit te: & cum propter peccata propria illud ius sæpe perdidideris, per gratiam contritionis & sacramentum pœnitentiæ, in virtute sanguinis Christi, sæpe in pristinum statum restituit te, ut sis filius, & hæres regni sui, si te fugientem, & contemnentem se, tot modis quæsiuit, ut ab ipso, id est summo bono non excideres, quanto magis cupientem, & quærentem, ad illud promovebit.

Verte rursus oculos, charissime frater, ad Iesum Christum, Dominum nostrum,

*Secundo,
merito-
rum Christi,
sti,*

frum, & confidera ea quæ pro te agere
& pati triginta tribus annis dignatus est,
& quod propter diuinæ personæ digni-
tatem infinitam, & propter excellentissi-
mæ gratiæ, charitatis, obedientiæ, & pa-
tientiæ profectiōem, excedit eorum va-
lor omnia creata bona, tam temporalia,
quàm perpetua, quæ omnibus & singu-
lis hominibus conferri possunt; & tamen
iustum est, vt tanto pretio pro nobis so-
luto, fructus nostræ salutis respondeat:
ipse autem est ad quem pertinet beatitu-
dinem tibi donare, qui tantoperè te a-
mauit, & beatum facere concupiuit, vt
propter id factus sit homo, propter id
mortuus sit in cruce, propter id ipsum in
cibum, in Eucharistia, se tibi tradiderit,
vt sicut tibi in hac vita se dat velatum ad
meritum, ita in vita æterna se tibi det re-
uelatum ad gloriam, quomodo ergo ta-
lis frater te non cohæredem faciat, qui
sic exinanitus, & pauper pro te factus est?
talis amicus, qui pro te nihil petente de-
dit vitam suam, te supplicem & ab ipso
beatitudinem cum fiducia petentem,
non exaudiet?

*Tertio,
tot in-
tercesso-
rum Ma-
ria.*

Vide etiam charissime, quàm mul-
tos intercessores habeas apud Deum,
quantæ auctoritatis apud ipsum, quàm
tibi

tibi beneuo-
Matrem, qu-
dum viueres
ter misericor-
mo bono p-
per diuina au-
magis in hac
ergo illi. Eia-
tuos miseric-
uerte, & Iesu-
tris tui nobi-
& quæ sequu-
ordines cele-
tuum custodi-
te & dic: On-
tuum ordino-
nes Sancti,
uenti patron-
portuno, qua-
pete eorum
Omnes Sancti
te pro me, ha-
fidentes erig-
Alia est via
cet orationu-
bent ex scrip-
tæ vt præcu-
ægrotus, or-
corde, qua-

tibi beneuolos, in primis beatam eius *Ange-*
 Matrem, quæ est felix cœli porta, & si *lorum*
 dum uiueres tibi fuit mater gratiæ, ma *& San-*
 ter misericordiæ, ut nō excideres à sum *torum.*
 mo bono propter peccata, sed ad illud
 per diuina auxilia promoueris, multò
 magis in hac hora tibi erit propitia. Dic
 ergo illi. Eia ergo aduocata nostra, illos
 tuos misericordes oculos ad nos con-
 uerte, & Iesum benedictum fructum vē-
 tris tui nobis post hoc exilium ostende,
 & quæ sequuntur. Omnes hierarchias &
 ordines cælestes, & peculiariter Angelū
 tuum custodem, tibi adesse intellige pe-
 te & dic: Omnes Sancti beatorum spiri-
 tuum ordines, intercedite pro me. Om-
 nes Sancti, & illi præcipuè, qui tibi vi-
 uenti patroni fuerunt, in tempore op-
 portuno, quale hoc est, nō tibi deerunt:
 pete eorum ex animo auxilium, & dic:
 Omnes Sancti & Sanctæ Dei, intercedi-
 te pro me, hæc utilia etiam erunt ad dif-
 fidentes erigendos, de quibus infra.

Alia est via ad spem excitandam, scili- *Per ora-*
 cet orationum, quæ breues formari de *tionem*
 bent ex scripturis de sumptē vel deriua- *spes ex-*
 tæ ut præunte eo, qui iuuat, sequatur *citatur.*
 ægrotus, ore simul & corde, vel saltem
 corde, quales sunt, quæ sequuntur:
 Pater

Pater sancte, qui creasti me ad te, inquitum est cor meum, donec perueniat ad te: ducas me precor, licet propter peccata indignissimum, ad te vltimum & felicissimum finem meum, per infinitam misericordiam tuam.

Pater, qui me figmentum manuum tuarum in gratiam vnigeniti Filij tui adoprasti, & eius cohæredem esse voluisti, quamuis propter peccata mea indignissimus factus sim tanto bono, fac mecum secundum diuitias bonitatis tuæ, & per eundem Dominum Iesum Christum deduc me ad confitendum nomini tuo in sempiternum.

Pater, qui vt seruum redimeres, vnigenitum Filium tuum dedisti, & in eo peccata nostra puniisti, miserere mei, & ne permittas ab vltimo me sine excidere, nec pereat in me tantum pretium, quo redemisti me, sanguinis scilicet & vitæ Filij tui dilectissimi Domini nostri Iesu Christi.

Psal. 30. In te Domine speraui, non confundar in æternum, in iustitia tua libera me. In Domino meo Iesu Christo, qui factus est mihi iustitia, sanctificatio & redemptio salua me, & ad te videndum deducere digneris,

2. Cor. 1.

Qua-

Eos c

Quare trist
conturbas me
adhuc confit
mei, & Deus

Beati qui h
mine, in sac
te Deducat
cum, vbi te p
multis magis
gnè gratias in

Domine v
& afflictionib
& corpus tuu
sti, vt bonis a
animum & co
dixisti. Ego su
credit in me, c
uet & qui viu
rietur in eter
diam tuam,
terra viuente
sum, Deus me

Intrabo i
ad sanctum t
bono homini t
Iesu Christo, &
te, qui es via,

Provideb
ctu meo semp

Quare tristis es anima mea, & quare *Psal. 4.*
conturbas me? Spera in Deo, quoniam
adhuc confitebor illi, salutare vultus
mei, & Deus meus.

Beati qui habitant in domo tua, Do-
mine, in sæcula sæculorum laudabunt
te. Deducat me bonitas infinita, ad lo-
cum, ubi te perpetuò laudare, & de tam
multis magnisque beneficiis agere di-
gnè gratias in sempiternum possim.

Domine Iesu Christe, qui doloribus
& afflictionibus mihi debitis, animam
& corpus tuum sacratissimum impleui-
sti, ut bonis aternis, & felicitate debita,
animum & corpus meum impleres, tu *Ioan. 12.*
dixisti, Ego sum resurrectio & vita, & qui
credit in me, etiam si mortuus fuerit, vi-
uet. & qui vivit & credit in me, non mo- *Psa. 26.*
rietur in eternum, credo in te misericor-
diam tuam, & spero videre bona tua in
terra viventium, adiuua me per temeti-
sum, Deus meus.

Introibo in domum tuam, adorabo *Psal. 5.*
ad sanctum templum tuum, & confite-
bor nomini tuo, te deducente, Domine
Iesu Christe, & ad temetipsum perducen-
te, qui es via, veritas & vita nostra.

Providebam Dominum in conspe- *Psal. 15.*
ctu meo semper, quoniam à dextris est
mibi

mihī, ne commouear; propter hoc latatum est cor meum, & exultauit lingua mea insuper, & caro mea requiescet in spe: quoniam non derelinques animam meam in inferno: notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque in finem.

Quomodo spei miscenda est contritio.

Psal. 50.

Vt etiam cū spe contritio misceatur, possent dici sequentes versus, Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam: Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato mea munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, & infra. Asperges me, Domine, hyssopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor. Auditui meo dabis gaudium & lætitiā, & exultabunt ossa humiliata. Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ne proicias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Redde mihi lætitiā salutaris tui,

tui, & spiritus

Ad reparandum
ximis illata
vel imperfecto
cere, quos vo
tur agrotus i
tunius videb
reparator me
fo, quæ ego d
do donis tuis
proximis, ma
nibus meis ip
fo detrimēta
inutiliter &
dona tua, &
profectum m
sed tu de th
sarcire potes
etiam aman
perfectionem
pter repidita
vanitatis, &
ctionum, ex
ris, & meriti
rum defectu
obsecro indi
cum omnibu
exam perfe
& cum diui

tui, & spiritu principali confirma me. *Spes ex-*
 Ad reparanda etiam mala, sibi & pro- *tēdiur*
 ximis illata, & bona amissa, vel omissa, *ad repa-*
 vel imperfectè acta, posset sequentes di- *rationē*
 cere, quos voce vel saltem animo sequa- *vite an-*
 tur ægrotus interpolatim, vel vt oppor- *teactæ.*
 tunius videbitur. Domine Iesu Christe,
 reparator meus es tu, instaura ergo quæ-
 so, quæ ego destruxi in meipso, abutens
 do donis tuis ingratissime cōtra te: & in
 proximis, malo exemplo verbis, & actio-
 nibus meis ipsum offendens repara quæ-
 so detrimēta vitæ meæ, quam heu nimis
 inutiliter & malè transégi, amittendo
 dona tua, & omittendo quæ agere ad
 profectum meum, & proximorū debui:
 sed tu de thesauro tuo inexhausto re-
 satcire potes omnia hæc damna: supple
 etiam amantissime Domine Iesv, im-
 perfectionem actionū mearū quæ pro-
 pter tepiditatem meam, & admixtionem
 vanitatis, & aliarum mearum imperfe-
 ctionum, ex parte mea exigui sunt valo-
 ris, & meriti, nisi de tua plenitudine ear-
 rum defectum suppleueris, coniunge
 obsecro indignissimū obsequium meum
 cum omnibus, quæ tu egisti & passus es
 ex tam perfecta charitate & obedientia:
 & cum diuitiis satisfactionum & meri-
 torum

torum dilectionis tuæ, patri æterno illud offerre digneris, vt de tua plenitudine mea paupertas ditetur coram diuina iustitia, & bonitate : & sic aliæ possent formari orationes, si sit opus.

Ad deprecandam etiam pœnam, & p
Spes ex- Indulgentia plenaria supplicandum, pos-
teditur sunt dici sequentes orationes. Pater mi-
ad pœ- sericordiarum, & Deus totius consolati-
nam pec- tionis, qui etiam serui bona tua dissipan-
ciatorum tis & nequam misertus omne debitum
depre- eius dimisisti, quia rogauit te, ego seruus
cãdam. ille nequissimus, qui toties non tempo-
Mat. 18. rales solùm, sed æternas pœnas commē-
 rui, à te ramen suppliciter peto, vt pro-
 pter bonitatem tuam, & propter passio-
 nem & mortē Domini nostri Iesu Chri-
 sti, in quo omnes nostras iniquitates pos-
 uisti, & puniisti, condones mihi vni-
 uersa delicta mea, & pœnas etiam pro-
 pter ea debitas, dimittere digneris.

Ioan. 3. Domine Iesu, cui pater omne iudiciū
Matt. 6. dedit, qui dixisti: si dimiseris homini-
 bus peccata eorū, dimittet & vobis Pa-
 ter vester cœlestis delicta vestra Ecce ego
 ex animo dimitto propter te, omnibus,
 qui me quocunque modo offenderunt:
 & si in multò pluribus me offendissent,
 propter te paratus essem eis dimittere.

Cle-

Clementiam
 dum multitu-
 veritatem pro-
 ceter applice-
 pro me perfor-
 ctè dimittas p-
 mnes culpas &
 custodia corp-
 tius ad contra-
 misericordias
 das perueniat
 possent, quæ
 euntur, ad spe-
 fidei & charit-
 cifixi imaginē
 vt liter dici p-

Quomodo ch
 ercen

QVod attin-
 operam q
 ea exerceatur
 fins & summa
 optima dispo-
 hac vita in fut-
 augente, redd-
 iutenti sint,

Clementiam ergo tuam precor, vt secundum multitudinem miserationum, & veritatem promissionum tuarum, efficaciter applices mihi satisfactionis, quam *Psa 141.* pro me persoluisti, thesaurum, & perfecte dimittas peccata mea, veniam ad omnes culpas & poenas extendendo, vt ex custodia corporis educta anima mea, citius ad confitendum nomini tuo, & ad *Psal. 83.* misericordias tuas in aeternum canendas perueniat, & aliae eiusmodi formari possent, quadam ex his, quae 8. cap. dicuntur, ad spei exercitationem (vt etiam fidei & charitatis, & contritionis) crucifixi imaginem in manibus habendo, vt liter dici poterunt.

Quomodo charitas in moriente sit exercenda & promouenda.

CAPVT VII.

Quod attinet ad charitatem seriuo de operam qui iuuat morientem, vt in ea exerceatur & inflammetur, est enim finis & summa bonorum omnium, & optima dispositio ad transeundum ab hac vita in futura, imò quia maior, Deo augente, reddi potest piis actionibus, si iutenti sint, & ad praemium augendum **valde**

*Chari-
tas in-
flamma-
tur per
modum
conside-
ratio-
nis.*

valde conferre, serio in id est incumben-
dum. Primò per modum consideratio-
nis. Secundò per modum orationis. Ter-
tiò per modum exemplorum, subiun-
gendo & admiscendo, quæ cõtritionem
veram charitate informatam, augeant.
sic ergo morietem alloqui poterit. Cha-
rissime N lex & prophetæ pendent ex di-
lectionis præcepto, quo ex toto corde,
tota anima, tota mente, & totis viribus
diligere Deum oportet, non tantùm
quia nobis summè necessarius est, & sũ-
mè utilis (cũ & nostrum esse & bene
esse, ac tota beatitudo nostra, & eorum,
quos amamus, ex ipso pēdeant) sed mul-
tò magis amore puro diligendus nobis
est, gaudendo de ipsius omnipotēcia, sa-
pientia bonitate, & felicitate infinita, &
optādo, vt omnes homines eũ cognos-
cant, honorent, obediant, & diligant eũ,
& id imprimis propter suam absolutissi-
mam perfectionem, & bonitatem, ob
quam dignissimus est amore, dic quæso,
si homo aliquis, omnium hominũ per-
fectiones, & excellentias in se haberet, id
est, omnem sapientiam, virtutem, pul-
chritudinem, nobilitatē, bonitatem, ac
felicitatem, quàm dignus esset amore?
ac certè in D^{eo} non tantùm hæ perfe-
ctiones.

ctiones, & om-
nium, aut etiam
inuisibilem
maiores sunt
omnibus aliis
tutis, pulchri-
tudinis bonitatis, &
fectionum, & cõ-
finitũ, ita vt o-
mnientia, bonitas
fectiones, quæ
cum diuinis cõ-
paratio finiti
debemus ama-
cuius perfecti-
sio beatos hor-

Secundò d
charitatem pr
prior dilexit
comparatio-
suum filium: v
cum: vel vlti-
Ideò iis nomi-
si vocari volu-
ardentissimã
significat: qu-
aliquo modo
mor cuiusuis

ctiones, & omnium aliarum rerum visibili-
 lium, aut etiam Angelicorum spirituum
 inuisibilibus (quæ sine comparatione
 maiores sunt) inueniuntur, sed ipse est
 omnibus aliis fons totius sapientiæ, vir-
 tutis, pulchritudinis, suauitatis, nobilita-
 tis bonitatis, & felicitatis, & omnium per-
 fectionum. & excedit omnia simul in in-
 finitum, ita vt omnium creaturarum sapi-
 entia, bonitas, decor, & reliquæ perfe-
 ctiones, quæ ipsas reddunt amabiles, si-
 cum diuinis comparentur, veluti nihi-
 lum sint reputandæ, quæ enim est com-
 paratio finiti ad infinitum? quantùm ergo
 debemus amare Deum, propter seipsum,
 cuius perfectionis immensæ vel sola vi-
 sio beatos homines & Angelos facit.

Secundò diligendus est propter eius *Propter*
 charitatem præuenientem, quoniam ipse *præueni-*
 prior dilexit nos. & quidem affectu, sine *enti eius*
 comparatione maiore, quàm vllus pater *dilectio*
 suum filium; vel vllus amicus suum ami- *nem.*
 cum: vel vllus sponsus suam sponsam. *1. Ioh. 3.*
 Ideò iis nominibus Patris: amici: & spõ *Marc. 9.*
 si vocari voluit: vt ex nominibus: quæ *Iohan. 3.*
 ardentissimam inter homines dilectionem *Matt. 6.*
 significat: quanta sit eius in nos dilectio
 aliquo modo intelligamus. Si ergo a-
 mor cuiusuis: qui te amaret: ad redas

man.

mandum obligaret, & si esset magnæ dignitatis, vt Rex aliquis, vel Pontifex, magis adhuc à te redamari deberet, quæso charitate Deum diligere debes, qui perpetua charitate dilexit te? certe si propter semetipsum amare pigebat tantæ perfectionis Deum, ne pigeat cū redamare tanta te dilectione præuenientem.

Propter beneficia naturæ, vel creationis.

Tertio diligendus est propter beneficia, quæ etiam bestias ad redamandū cogere solent, vt de leonibus legimus, & de aliis quotidie videmus, considera beneficia naturæ, certè à Deo accepisti esse tuum & vitam, quam habes qui parentibus tuis virtutē ad corpus tuū generandum dedit, & ipse animam tuam ad imaginem sanctissimæ Trinitatis, memoria, intellectu, & voluntate præditam, & beatitudinis æternæ capacem creauit, si oculi tui, si auditus si reliqui sensus, si omnia corporis membra, si creaturæ aliæ quas in cibum & potum & vestimentum & habitationem & alias commoditates tuas & auxilia, tibi dedit, & grata & amabilia fuerunt: si cælum ipsum & Angelorum ministeria tantum tibi vtilitatis & honoris tribuerunt, quantum debes amare illū, qui tibi omnia gratis donauit ex amore purissimo, quo te dilexit,

nul-

nullam suam
sed tantum
requirendo?

Propter beatitudinem debes
pater æternus
suum filium
dem, vt te à m
tis acerbissim
voluerit; filiu
ditam ad cœl
humiliauit se
accipiens, & l
crucis, vt eiu
ues & beatu
inhabitare d
peccatis per
donis suis &
mis ornare ve
tuæ parte, te
preparandi
nec subita m
vnde gratias

Propter beatitudinem
rata, quantum
qui te confort
æternæ, vt fili
sam esse vult
nec oculus vi

nullam suam vtilitatem à te expectando sed tantum amoris compensationem requirendo ?

Propter beneficia gratiæ maiorem e- *Propter*
tiam debes DEO gratitudinem : cum *benefi-*
pater æternus, vt te seruum redimeret, *cia gra-*
suum filium vnigenitum dederit : & qui *tie, vel*
dem, vt te à morte æterna liberaret, mor- *redem-*
tis acerbissimam pœnam subire ipsum *ptionis.*
voluerit; filius etiam ipse, vt te ouem per-
ditam ad cœlum humeris suis reduceret,
humiliauit semetipsum, formam serui
accipiens, & laborans, vsque ad mortem
crucis, vt eius inopia & doloribus tu di-
ues & beatus esses ; Spiritus Sanctus te
inhabitare dignatus est, & tam multis
peccatis per gratiam suam expulsis, te
donis suis & charismatibus preciosissi-
mis ornare voluit: & nunc in vltima vitæ
tuæ parte, tempus & commoditatem te
præparandi ad hunc transitum dedit,
nec subita morte te occupari permisit,
vnde gratias agere ex animo debes.

Propter beneficia gloriæ tibi præpa- *Propter*
rata, quantum debes diligere DEVM : *benefi-*
qui te consortem regni sui & felicitatis *cia glo-*
æternæ, vt filiū & heredem, imò vt spō- *rificatiq;*
sam esse vult, vbi bona percipias, quæ *nis,*
nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in
COR

cor hominis ascenderunt? & certè si beneficia hæc sunt magna, modus conferendi, & charitas, qua conferuntur: ipsi beneficiis maiora sunt: & magis te ad redamandum obligant.

Charitas per modum orationis inflammanda.
Matth. 22.

Per modum orationis potest & idem accendi: dicendo aliquid ex scripturis sanctis excerptum: vel aliter: quale illud est: Domine tu dixisti: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo: ex tota anima tua, & tota mente tua, & totis viribus tuis, auge ergo gratiam tuam, auge charitatem in me, vt sicut tu vis diligere à me, & ego cupio diligere te, sic te diligam: & quod in hac vita perfectè implere non possum, in æterna implere te concedente, valeam.

Psa. 72.

Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram, Pater cœlestis? defecit caro mea & cor meum, DEVS cordis mei & pars mea DEVS in æternum, da mihi obsecro, vt non tantùm super omnia diligam te, sed omnia in te & propter te, & secundum te diligam, & sis mihi tu omnia in omnibus, & in hac vita & in æterna.

1 Cor. 13

Quis mihi tribuat, vt perfectè diligam te, bonitas infinita? quando occupabis totum cor meum; quando totus ero tuus,

tuus, sicut debeo? veniat totum me per cor meum

Domine tua charitas esset, creatus sem, reparatus culpa perieris: quia si me totum debeo tibi per es me? ad meum, vt finem diligam te

Spiritus immensum rismata tua nobis dona fecero pariter tota fortitudo vita, qua cœterna.

Congaudenda, & summa magnitudinis, sapientia feliciter pluris

tuus, sicut totum me tibi multis modis debeo: veniat iam, quaeso, illa hora, qua totum me possidere digneris, & totum cor meum tibi ego præbere possim.

Hier. 3.

Domine IESU CHRISTE, qui perpetua charitate dilexisti me, qua cum non essem, creasti me: qua cum perditus essem, reparasti me: qua cum toties propria culpa periissem, ad gratiæ vitam resuscitasti me: qua te ipsum totum dedisti mihi: si me totum toties debeo pro me quid debeo tibi pro te, qui infinitum melior es me? adde hoc beneficiis tuis, Deus meus, ut sine modo, & purissimo amore diligam te nunc & in sempiternum.

Spiritus sancte, qui amor es & donum immensum Patris, & filij, qui per charismata tua nos inhabitare, & te ipsum nobis donare dignaris, auge in me, obsecro purissimam, & ex totis viribus, ac tota fortitudine, tui dilectionem in hac vita, qua consummetur, & perficiatur in æterna.

Congraudeo & congratulor super adoranda & superamanda Trinitas, de infinita magnitudine perfectionis, pulchritudinis, sapientiæ, potestatis, & completissimæ felicitatis tuæ, & eam incomparabiliter pluris, quam meam & omnium crea-

turarum felicitatem aestimo, & vt purissimum hunc tui amorem in hoc exilio augeas, & in patria perficias obsecro.

Per modum exempli aliqua præterea dici ad hunc finem possunt, vt de beato Ignatio, in cuius corde nomen Iesu insculptum inuentum est. De Arsenio, qui aliquando totus quasi ignis, exterius, ob ardorem interioris charitatis, conspectus est, de Beato Paulo, qui transformatus per amorē in Christum, dicit, Viuo ego iam non ego. viuit verò in me Christus. De Beato Antonio, qui cum noctem oratione ardentissima transegisset, Sol iam orienti conquerens, dixit: quid, ô Sol, à veri luminis contemplatione me impedis? beatus Franciscus, per ardentissimum amorem crucifixi Domini nostri Iesu Christi, stigmata eius in pedibus, manibus, & latere habuit, à Seraphin impressa, inuento etiam Ioanne de Rusbroech sub arbore, ardere arbor ipsa visa est, propter ardorem cordis eius in amore Dei.

*Dionys.
Carthus.
Actus
compun-
ctionis
ex affe-
ctu amo-
ris de-
dencen-
di,*

Sed actus compunctionis ex hoc affectu amoris deduci opportunè poterunt ad hunc modū. Heu me in felicem peccatorem, qui tantam bonitatem, tantam maiestatem Dei mei, toties rebus creatis & vili-

& vilibus post debui totis viri, & obedire tempfi, & mator fui, conditatem meam gniam miseri-

Pater ama in benedictie ciendum & vsti, & honora mus & omni cator, qui ta rem, talem b grauiter offe cro per med su Christi o omnia delict iniquitate m da me. Pare cordiam fac & figmento in hac vltim me egenti & ritibus à te

Domine animam me tis, sanguin es: ego tam

EOS QUI MORIUNTUR. 61

& vilibus posthabui, heu mihi, qui, cui debui totis viribus meis placere, venerari, & obedire, eum potius offendi, contempsi, & mandatorum eius prauaricator fui, condona mihi tantam peruersitatem meam Deus meus, secundum magnam misericordiam tuam.

Pater amantissime, qui prænecisti me in benedictionibus dulcedinis, qui abijciendum & vilem peccatorem sic amasti, & honorasti; ego sum ille ingrattissimus & omnibus penis dignissimus peccator, qui talem patrem, talem amatorem, talem benefactorem, toties & tam grauitur offendi: condona mihi, obsecro per mediatoris & Domini nostri Iesu Christi obedientiam & charitatem, omnia delicta mea: amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccatis meis munda me. Pater misericordiarum, misericordiam fac huic pauperulae creaturae, & figmento manuum tuarum, adiuua me in hac vltima necessitate, succurre anime egenti & desolatae, ne à malignis spiritibus à te abstrahatur.

Domine Iesu Christe, vt mundares animam meam, & lauares eam à peccatis, sanguinem tuum effundere dignatus es: ego tamen infelix & miser nimis pec-

catos

62 METH. ADIVVANDI

cator, stolam illam puritatis in baptifmo acceptam, multis modis maculaui, & heu me, pro tanta tua in me charitate, & beneficentia, multiplices offensas ingratiſſimè retribui: ſed bonitas tua præſtabilis ſuper malitia mea, condonet mihi precor, vniuerſa delicta: applica mihi, quæſo, efficaciter pretioſiſſimam mortem tuam, & plenè ſatisfacere pro ſeruulo tuo, qui in te confidit, dignare, & in electorum tuorum numerum me recipi iube.

Regina cœli, miſericordiæ mater, refugium peccatorum, reconcilia me quæſo, vnigenito filio tuo, eius clementiam pro me interpellans: ob tui amorem mea remittat peccata, & in ſuam gloriam perducatur.

Spiritus cœleſtes, Angeli beatiffimi, & tu præcipuè cuſtos meus, aſſiſtite mihi migranti ab hoc ſeculo, & ab inſidiis aduerſariorum eripite, & vt in veſtrum conſortium admittat, adiuuare, ſic ad ſanctos, & eos præcipuè, erga quos

maiores habuit deuotionem,

ſc conuertat,

&c.

Quid

Eos q

*Quid factio op
morientem
omnia*

C A

HAecenus
habere d
riuntur iuua
certè cum al
ſuperſunt: ſ
ſuntur, ad iu
cramentis ſu
dito vellet n
ſitum in futu
ponere, vel
tem noſtrum
compoſ me
tem ſalutat
quod, vt ſup
teſt, vt Mar
cim diſcipu
mis, cum i
ſtea ad qu
gatur. Pri
riis omiſſu
vt promot
ad Contri
Charitatiſ

Quid factu opus, cum quis ad iuuandum morientem aduocatur, à quo ieiunia necessaria facta esse perhibentur.

C A B V T V I I I.

HAtenus dictum est, quomodo se habere debeat, qui ad eos, qui moriuntur iuuandos ab initio vocatur, vel certè cum aliqua de necessariis agenda supersunt: sed aliquando aliqui accersuntur, ad iuuandum eum, qui iam Sacramentis susceptis, & testamento condito vellet nihilominus ad bonum transitum in futuri seculi vitam se magis disponere, vel alij ad hoc ipsum Sacerdotem nostrum euocant. Tunc ergo, si compos mentis est aegrotus, post amantem salutationem, Euangelium illi aliquod, vt superius dictum est, recitare potest, vt Marci ult. Recumbentibus vnde-
cim discipulis. & orationem pro infirmis, cum impositione manuum, & postea ad quatuor intentio iuuantis dirigatur. Primum est, vt si quid de necessariis omissum est, suppleat. Secundum, est intentio iuuantis, vt promoueat aegrotantem, in iis, quæ ad Contritionem, & Fidei, & Spei, & Charitatis exercitationem, & consecrationem morientem.

Quid

quentem consolationem & profectum pertinent. Tertium, vt animæ commendationem piè faciat. Quartum etiam aliquando addi posset, vt ad assistentium ædificationem aliquid dicat.

*Quomodo sup-
plendū
sit, quod
omissum
credi-
tur.* Quod ad primum attinet. scilicet ad supplendum si quid deesset, semotis arbitris petat, vt in fine quarti capituli attingitur, an pacata sit eius conscientia, an aliqua in re maiorem adhuc quietem & satisfactionem requirat, si dixerit aliquid esse, audiet & provideat: si non diceret, & nihilominus probabiliter timeri posset, quòd aliquo supplemento opus esset, de sequentibus posset cum dexteritate interrogare. Primò an aliquid memoriæ occurrat quòd non satis explicitè sit confessus, & si id agnoscit, per reconciliationem suppleri facillè posset.

Secundò, an aliquid cōscientiam grauet, ratione restitutionis rei, vel famæ, & si recordatur tale aliquid, & suppetet tempus, & facultas: curandum est, vt id statim fiat: vel si id commodè fieri non potest, saltem constituatur modus, quo certò & citò quantum fieri poterit, id fiat, vt non relinquatur id testamentariis exequendum, (qui sæpe tardiores
sunt,

funt, quàm co-
firmo peragi
proponat, si
primum ea da-
si deest temp-
mento vel co-
curatè, prou-
rum, & vt qua-
tis fiat.

Tertiò int-
beris (si quos-
nis, vel cuius-
tioni, quam h-
tæ. Et ante
bet (si fieri po-
re, an tale al-
& de aliis, qu-
sibi ignotis,
per interrog-
quid prouid-
tam aliquan-
viuit, vel pe-
mento, cure

Quod ad
moritur in-
est, & spon-
ri vel orate
spiritualis f-
salubriter i-

funt, quàm conueniat) quod viuente infirmo peragi potest, si deest facultas, proponat, si Deus vitam dederit, cum primum ea dabitur, facere quod debet: si deest tempus, non facultas, in testamento vel codicillo, quàm poterit accuratè, prouideat in demnitate creditorum, & ut quam citò fieri queat, illis satisfiat.

Tertiò interroget, an prospexerit liberis (si quos habet) & præsertim fœminis, vel cuiuscunque curæ, aut administrationi, quam habeat, publicæ, vel priuatae. Et ante ingressum ad ægrotum debet (si fieri potest) informationem capere, an tale aliquod munus ei incumbat, & de aliis, quæ poterit, & ad rem faciunt, sibi ignotis, ut sine causa non sit infirmo per interrogationes molestus, & si aliquid prouidendum est, vel per adhibitam aliquam diligentiam, dum ægrotus uiuit, vel per codicillum additum testamento, curet fieri.

Quod ad secundum attinet, si is qui *diuina* moritur in meditationibus exercitatus *deus qui* est, & sponte sua aliquid tacens *medita* *versa* *ri* vel orare uideretur, & ideo, quòd *uir* *est* *spiritualis* sit, probabiliter existimatur, *in rebus* salubriter ipsum orare aut meditari, *per* *spiritu-* *mit* *alibus.*

O 5

mittendus est sibi ad tempus, & in silencio similibus orationib⁹ iuandus: quia tamen in illa vitium animæ & corporis imbecillitate dubitari potest, an meditationi dare operam, vt oportet possit, interrogare ab eo blandè expediet, an malit per se orare, an adiuuari ab eo, qui adest ipsi, imò licet dicat se orare, expedit aliquando (si dubitatur de aliqua illusionem vel tentatione) petere, quomodo se habeat, & quid mente reuoluat, vt probetur si rectè, vel dirigatur & iuuetur, si minus rectè aliquid in mente tractat. Si autem (vt ferè solet accidere) suggerendum erit ægroto aliquid, quod meditetur vel oret: valde vtiliter ei posse suggeri videtur, aliquod dictū Christi, quale istud est Matthæi, II. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: vel aliquod mysterium passionis Domini (præsertim quod ipse cum spiritali gustu meditari sit solitus) & præcipuè Crucis, vt defigatur intellectus in iis tormētis, & morte amarissima meditanda, quam filius Dei pro ipsius salute, tanta cum charitate passus est: & affectus exciterur ad dolorem suorum peccatorum, quæ sic in Christo puni-

*Quid
suggerē-
dum sit
morien-
ti ad me-
ditatio-
nem.*

puniuntur
profuso sa-
ablutum in
beatitudinē
stium repler-
æternæ bea-
tur, & vt ha-
ipsum myste-
dum est.

Si non v-
ter meditari
men intelli-
corde poter-
fixi imaginē
præsentem
citationem
landam ali-
ægroto, q-
scilicet Co-
Charitatis,
vel si breui-
bet, dicant
est tam tran-
est ad cont-
intuere, ch-
bos dolore
mortem pa-
Christus pr-
re certè illa

puniuntur, & simul ad spem veniæ, cum profuso sanguine Agni immaculati se ablutum intelligit, & ad confidentiam beatitudinis consequendæ, cum Christum repletum aspicit doloribus, ut sibi æternæ beatitudinis gaudia promereatur, & ut hæc & similia recordetur, cum ipsum mysterium proponitur, suggerendum est.

Si non videtur sic dispositus, ut vtiliter meditari possit per se, dicentem tamen intelligere, & sequi etiam ore, vel corde potest, expedit, ut qui iuvat, crucifixi imaginem in manibus tenendo, vel presentem ostendendo (quod ad exercitationem multum confert) & osculandam aliquando exhibendo, suggerat ægroto, quæ ad quadruplices actus, scilicet Contritionis, Fidei, Spei, & Charitatis, dicta sunt 2. 5. 6. & 7. capite: vel si brevius quid placet, vel variare libet, dicantur, præcipuè cum vicinior est tam transitus, quæ hic subdentur, id est ad contritionem, ad hunc modum intuere, charissime frater, quam acerbos dolores & quam ignominiosam mortem passus sit Dominus IESVS Christus propter peccata tua Displicere certè illa tibi debent plurimum, quæ

*quid a-
gendū,
cum non
poterit
medita-
ri, sed
tamen
intelli-
git ad-
huc.
Ad con-
tritionē
quid pro-
ponen-
dum, o-
stenso
crucifixe
xo.*

LUC. 18. tam graui remedio indiguerunt, dicas ergo, Deus propitius esto mihi peccatori: displicet mihi, quod offenderim te: Deus meus, auge tu, quæso, displicentiam hanc meam, & supple illam de doloribus tuis. Miserere mei secundum magnam misericordiam tuam, & similia.

Quid ad fidem.

Ad fidem exercendam, dicat, Charissime recordare, quod Dominus Iesus Christus, cum esset Patri consubstantialis, coæternus, & in beatitudine infinita coequalis, propter te homo factus, hanc, quam vides passionem & mortem amarissimam in humana natura assumpta sustinuit, dicas ergo, Adoro te, Domine IESU CHRISTE, qui per sanctam Crucem tuam redemisti mundum: adoro te Domine Iesu, Deus meus & Redemptor meus, qui preciosa morte tua mundum viuificasti, posset & addere protectionem fidei ad hunc modum. Protektor coram omni Ecclesia triumphante & militante, quod firmiter credo, uiuo & morior in fide, quam sancta mater Ecclesia Catholica & Apostolica profiteor: & si potest, dicat, Credo in Deum Patrem omnipotentem, & sic prosequatur totum symbolum, vel saltem

tem sequatur
dotem, qui

Ad spem
magis ad hunc
modum:
nem Iesu C
fixi, quia n
sub cælo,
fieri.

Vide qua
buerit filius
tis mori vol
ternam, &
eius enim li
pia diuites f
peruiuemus

Vide san
ex manibus
toto corpor
transfixo, n
nis filij Dei
mundi pecc
lauabit.

Consider
& irrisio
uilem in mo
mum Cruci
loris, sed eti
omnia pass

tem sequatur mente præcuntem sacerdotem, qui illud dicet.

Ad spem excitandam & roborandam, magis adhuc excitandus est ad hunc modum: Intuere, charissime, imaginem Iesu Christi, filij Dei, pro te crucifixi, quia non est aliud datum nomen sub cælo, in quo oporteat nos saluos fieri.

Quid ad spem.

Actor. 1.

Vide qualem erga te dilectionem habuerit filius Dei, qui tantis in tormentis mori voluit, ut per ipsam tu vitam æternam, & beatissimam consequeris, eius enim liuore sanati sumus, eius inopia diuites facti, eius morte felices semper viuemus.

Esai. 53.

1. Cor. 2.

Vide sanguinem tam largè fluentem ex manibus, ex pedibus, ex capite, & toto corpore, & demum ex corde ipsius transfixo, minima gutta huius sanguinis filij Dei sufficiebat ad lauanda totius mundi peccata: confide ergò quòd tua lauabit.

Considera spineam coronam, doloris & irrisionis insigne: flagella, quibus feruilem in modum fuit cæsus, alapas, & demum Crucis supplicium, non solum doloris, sed etiam ignominie plenum; hæc omnia passus est, ut deleret peccata nostra

stra

stra, & ad honorem & gloriam regni sui nos promoueret. Confide ergo, charissime, quod qui talia pro te tanto cum amore passus est, non te deseret in hoc tempore tuæ necessitatis, & si Dæmon obijciat tibi quod multum peccasti, dicas: Dominus meus, & Deus meus, pro delendis peccatis meis, crucifixus est, in quem credo, & in quo confido, sedet enim ad dexteram Patris interpellans pro me, dum Patri, quæ pro me egit, & sustinuit in humana natura, ostendit, & adde.

Psal. 30. In te Domine speravi non confundar in æternum in justitia tua libera me, exurgat Deus & dissipentur inimici eius: & fugiant qui oderunt eum à facie eius; sicut deficit fumus, deficient, & sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei, & alia huiusmodi.

Quid ad charitatem. Ad charitatis actus exercendos, dicat. Vide charissime, quibus signis ostendit Dei filius, quanti te fecerit, & quantum te dilexerit, maiorem charitatem nemo habet; quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis: vt non solum vitam Christus pro te, sed inter dolores & ignominias extremas posuerit: vt hæc imago tibi præsentat, à planta pedis vsque ad verticem capitis non est in

eo sanitas, & socium in ha ergo: Quid omnibus qua dignum po mortis, pro Ætor, & lauda re in æternu

Hortetur nus Dei, dice commendo me Domine si Deus me sanctissime, voluntas tua vnquam ob

Hortetur cet in auxilia ter gratia, m hoste proteg & alia huius Michaëlem custodem, & alios, in est solitus; & intercedant suffragijs &

Si intelligi que si mor

eo fanitas, & hæc patitur, vt te faciat sibi
 socium in hæreditate regni cœlestis, dic
 ergo: Quid retribuam Domino pro o- *Psal. 115*
 mnibus quæ retribuit mihi? certè nihil
 dignum possum retribuere, sed calicem
 mortis, pro eius amore libenter ample-
 ctor, & laudare, & gratias habere, & age-
 re in æternum desidero.

Hortetur, vt resignet totum se in ma- *Commē-*
 nus Dei, dicendo. In man⁹ tuas Domine, *detur ei*
 commendo spiritum meum, redemisti *resigna-*
 me Domine Deus veritatis: tu me crea- *me* *crea-*
 sti Deus meus: tu me redemisti, Pater *tio in*
 sanctissime, totus sum tuus: fiat in me *manus*
 voluntas tua, illumina oculos meos, ne *Dei.*
 vnquam obdormiam in morte. *Psal. 30*
Psal. 12.

Hortetur etiam, vt & B Mariam inuo- *Inuocet*
 cet in auxiliatricem, dicendo: Maria ma- *Marians*
 ter gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab *et An-*
 hoste protege, & in hora mortis suscipe, *gelos et*
 & alia huiusmodi. Inuocet etiam Sanctū *sanctos.*
 Michaëlem Archangelum & Angelum
 custodem, & sanctum suum patronum;
 & alios, in quibus habere deuotionem *que le-*
 est solitus; & demum Sanctos omnes, vt *gi pos-*
 intercedant pro ipso, & adiuuent suis *sum mo-*
 suffragijs & meritis. *rienti s-*

Si intelligit, & potest attrētus esse, (pre- *intelli-*
 cipuè si mors diu p̄trahitur) legi potest. *git.*
 Passio

Passio Domini, secundum aliquem ex Evangelistis, vel aliqua capita Beati Pauli; præcipuè ex 1. & 2. ad Corinthios, & ex Epistola ad Philippenses, & 2. ad Tim. & ex duobus vltimis cap. Apoc. legendo quæ oportet, & reliqua omitendo & aliqui Psalmi, vt, Qui habitat, Quæ dilecta tabernacula tua, & ex pœnitentialibus aliqui, & Litanix. Nec deserendus est, quàm diu mentis est compos, imò in extrema agonia, maiore, quàm vnquam charitate iuuandus est, quia Dæmon oppugnare quosdam solet atrociter in eo transitu, vt Gregorius ait super illud Luc 19. Circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te vndiq;. Cum simplicioribus (quamuis etiam cū alijs quibuslibet) iuuare possent hæc breuiora, quæ sequuntur.

*Quædam
breuia,
quæ simplici-
bus con-
gruunt,
vel alijs
etiam.
Psal. 15.*

Vt scilicet postquam exhibuerit osculandum Crucifixum, præcat sacerdos, & ægrotus sequatur ore & corde, vel saltem corde, dicendo ad hunc modum.

Domine Iesu Christe, credo, quod Deus meus & Redemptor meus es tu, quem imago hæc repræsentat, quicquid per Sanctam Ecclesiam Catholicam proponis credendum, fideliter, & firmiter credo

Eos
do. & in ea fide
re, & mori.

Domine Iesu
tam bonitatis
amplius non
Creatorem &
tissimè tam p
omissionem p
to mihi cond
tam tuam, qu
disti, & firmi
re si vixero. &
si quid vel obl
quod offende
illuminari cup
ri: & interim

Omnibus,
corde meo, &
propter te dir
di, precor etia
aliquid alicui
teneor, & fac
volo satisfieri
beo.

Spero in d
in hoc sanguin
tanta cum ch
dignum, salu
latitia cum v

do. & in ea fide protestor, me velle viuere, & mori.

Domine Iesu, dolet mihi, quòd tantam bonitatè offenderim, & dolet, quòd amplius non doleo de offensis, contra te Creatorem & reparatorem meum ingrattissimè tam per commissionem quàm per omissionem perpetratis: & humiliter peto mihi condonari per sanguinem & vitam tuam, quam pro mea salute profudisti, & firmiter propono ab eis abstinere si vixero, & vitam meam emendare. Et si quid vel oblitus sum, vel nò cognosco, quod offenderit Maiestatem tuam, de eo illuminari cupio, & pœnitere, & contreri: & interim de omnibus veniam peto.

Omnibus, qui me offenderunt, ex corde meo, & libenter omnes offensas propter te dimitto: & si quem ego offendi, precor etiam mihi veniam dari, & si aliquid alicuius est apud me, quantum teneor, & facultates meæ se extendunt, volo satisfieri omnibus, quibus ego debeo.

Spero in diuina tua misericordia, & in hoc sanguine, quem pro me effudisti tanta cum charitate, quòd me, licet indignum, saluum facies, & adimplebis me lætitia cum vultu tuo, & ut id facias per
san-

Psal. 136

sanctam passionem & mortem tuam deprecor.

In manus tuas Domine commendo spiritum meum: resigno in eis voluntatem meam: & subijcio illam tuæ sanctissimæ voluntati, vt de vita & morte mea facias secundum beneplacitum tuum: tantum vt ego toto te corde, & tota anima, & tota mente diligam, laudem, & benedicam in æternum.

Si tempus & personæ qualitas id ferret, plura etiam ex dictis 5 6 & 7. cap. adhiberi possunt. aduertatur autem, quòd ei qui in agone mortis versatur, multum conferet, si deuotè roget Deum, vt acceptet omnes rationes, quas pro ipso faciēt proximi eius, tam eo extremo tempore vitæ, quàm post mortem in remissionem pœnarum, quæ ipsi in purgatorio essent subeundæ. Idem de sacrificijs Missarum & eleemosynis intelligatur, & opportunè in memoriam morienti id redigatur.

De commendatione anime, &c.

Quod ad tertium attinet, scilicet anime commendationem (& idem intellige de alijs, quæ fieri possunt sine ipso ægrotato, vt in penultimo capitulo dicitur) hoc animaduertatur, quod tunc maximè debet fieri, cùm mors iam vicina imminet.

ack

act: & more
termiscenda
adhuc putatu
nizans, licet
dicas charissim
mini nostri les
illud: Iesu fili
lud: Deus in a
Domine Iesu
na, & aqua b
gendus, præc
perturbari; &
test ore, inuo
rit deinde pr
animæ.

De quarto
ficatione, vid

*Quaratione s
mio desider
moritur*

C
A
LIQV
affligit
partim
diligunt: part
liaquantur, a

EOS QUI MORIUNTUR. 75

net: & more Ecclesiæ confucto fiat, intermiscenda sunt tamen aliqua verba (si adhuc putatur intelligere aliquid agonizans, licet non possit loqui) quale est, dicas charissime frater: Sit nomen Domini nostri Iesu Christi benedictum, vel illud: Iesu fili Dauid miserere mei: vel illud: Deus in adiutorium meum intende, Domine Iesu ad adiuuandum me festina, & aqua benedicta interdū est aspergendus, præcipuè si visionibus videtur perturbari; & dicatur, vt corde, & si potest ore, inuocet nomen Iesu, & poterit deinde profequi commendationem animæ.

Marc. 15
P. al. 6.

De quarto, scilicet Assistentium ædificatione, videatur capitulum vltimum.

Qua ratione sit iuuandus, qui ex vitæ nimio desiderio, non satis a quo animo moritur, aut acquiescit diuine voluntati.

C A P V T I X.

ALII QUI sunt, quos concutit, & affligit plus æquo, mortis timor: partim ꝑ vitam hanc naturaliter diligunt: partim ꝑ eis, quæ in mundo relinquuntur, affectu nimio adhærent, & po.

po.

*Incom-
moda eo-
rum, qui
inuiti
moriun-
tur,
Eccl. 41.*

*Non ex-
pedit ce-
lare in-
firmos
grauē pe-
riculum
mortis.*

potest etiam hoc longioris vitæ deside-
rium eò vsque peruenire, vt non æquo
animo ferāt, aut acquiescant diuinæ vo-
luntati, & sic dum inuiti moriuntur, tria
incommoda magna subeunt: vnum est
quòd eò magis eos torquet ipsa mors
quòd magis voluntati propriæ repugnat,
iuxta illud Sapientis: O mors quam a-
mara est memoria tua homini, pacem
habenti in substantijs suis! Secundum,
quòd eo se priuant merito singulari, &
voluntaria morte, id est, cum conformi-
tate ad voluntatem Dei, accepta, habi-
turi erant; imò addunt offensam, si deli-
beratè repugnant sua voluntate, volun-
tati Dei. Tertium, quòd se non bene di-
sponunt ad vitam, quæ est sine fine iam-
iam sequutura, dum nimis de temporali
hac morte trepidant, & de pertinentibus
ad eam tractare perhorrescunt. Sunt qui
nolint huiusmodi hominibus suum si-
gnificari periculum, ne contristentur;
alij etiam vitæ diuturnioris spem dare
solent, sed profecto nullo modo expedit
certam mortem secundum Medicorum
sententiam, vel saltem graue periculum
eius, celare: quia sic fit, vt non se præpa-
rent sicut oporteret in ijs quæ ad pro-
priam animam, nec etiam interdum in
ijs,

ijs, quæ ad con-
expedit ergo
suavi, quant
mortem in
riculum eis
vt fortiter se
moriendum p
tam prolong
se præparasse
necessarium,
breui succeda
acerbam faci
mò orationi
auctoritatibu
moderatione

Prima rati
post. dictum.
semel mori, p
psam, & hac
gnates, quã p
inde à princ
Vnde Dauid,
non videbit r
moriuntur, &
per terram,
quæ si modò
breui omnin
butum hoc m
non tam bo

ijs, quæ ad coniunctos & alios pertinent. expedit ergo magis, prudenti aliquo & suavi, quantum fieri potest) modo vel mortem imminuentem, vel eius graue periculum eis significare, atque animare, vt fortiter se gerant, & prudenter se ad moriendum præparent, si enim Deus vitam prolongare voluerit, nihil nocebit se præparasse: quod tamen omnino est necessarium, si mors (vt timendum est) breui succedat si ergo vitæ nimius amor acerbam facit mortem, iuuandus est primò orationibus, secundò exemplis, & auctoritatibus, tertio rationibus, vt ad moderationem ille reducatur.

Prima ratio est, quòd secundum Apost. dictum. Statutum est hominibus semel mori. post primorum parentum lapsum, & hac lege nati sumus, tam magnates, quàm plebei, vt moreremur, iam inde à principio, vsque ad finem mundi. Vnde Dauid, Quis est homo qui viuet, & non videbit mortem? & 2 Reg. 14. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur super terram, quæ non reuertuntur. Itaque si modò mortem euaderet, tamen breui omnino moriendum esset, & tributum hoc mortis persoluendū. & fortè non tam bonam postea se disponendi

*Heb. 4.
Vite nimius amor reprimi-
tur ratio-
nibus.
Psal. 21.*

commo-

commoditatem haberet cum tota vita
presens ad id data sit, ut per eam quasi
peregrinantes, ad veram vitam, & aeter-
nam, in coelesti patria perueniamus.

Secunda, consolari nos in morte de-
bet amor Patris nostri aeterni erga nos,
& suavis eius providentia de qua spera-
re oportet, quod eo tempore nos vocat;
cum magis nobis expedit. Vnde illud S.
Chrysostomi quod boni tunc decedant
ex hac vita, cum meliores sunt: mali, cum
minus mali, quam futuri essent, si adhuc
viuerent, ideo cum ipsi placuerit id face-
re, aequo animo mors est subeunda, &
conuertendo sermonem, si videtur, ad
aegrotum dici poterit: Charissime N.
bono animo esto, amat te Deus, ut opus
manuum suarum, ad sui imaginem fa-
ctum, ut filium, quem adoptauit in Chri-
sto: non te deseret, neque derelinquet,
nec nisi suo tempore, vitam tuam ab-
scindet, quod si modò te vocat, tibi
persuade, quod id ipsum tibi expediat.

Eccl. 7.

Tertia. Quod fidelibus, qui in Domi-
no moriuntur mors non est propriè mors,
sed transitus ad meliorem vitam. Vnde
in Eccles. dicitur. Melior est dies mortis
die natiuitatis: cum dies, quo nascimur,
porta sit ad mortem: is, quo morimur,

por.

porta sit ad v-
lomon. Lau-
viuentes. &
Domini mo-
pressius Ch-
audit, & cred-
tam aeternan-
fed transit à
fidelis eam
beat quæ ad

Quarta.

ineunte æta-
vnum ab al-
exilio enim
Deo positi
per pœniten-
aeterna & te-
mus iniquo
in patriam
simus huius
camus cum
nitatem per-
quirimus.
quod à loc-
rum, ad loc-
na super ea
traducimur

porta sit ad vitam perpetuam. Idem Sa- *Eccl. 4.*
 lomon. Lau daui magis mortuos, quam *Psal. 15.*
 viuentes. & Psal. Pretiosa in conspectu
 Domini mors Sanctorum eius, & ex-
 pressius Christus: Qui verbum meum
 audit, & credit ei qui misit me, habet vi- *Ioan 5.*
 tam aeternam, & in iudicium non venit,
 sed transit à morte in vitam, quis ergo
 fidelis eam mortem perhorrescere de-
 beat quæ ad vitam veram via est?

Quarta. Præsentis vitæ miserias ab
 ineunte ætate considera, & forte diem
 vnum ab alijs vacuum non inuenies in
 exilio enim & in valle lachrymarum à
 Deo positi sumus, vt nos præparemus
 per pœnitentiam ad veram vitam, quæ
 aeterna & tota felix est, non ergo debe-
 mus iniquo animo ferre, quod ab exilio
 in patriam reuocemur, absit autem, vt
 simus huius mundi ciues, sed potius di-
 camus cum Apost. Non habemus hîc ci- *Heb. 11.*
 uitatem permanentem, sed futuram in-
 quirimus. Non agrè feramus igitur,
 quod à loco pœnitentiæ & lachryma-
 rum, ad locum vbi latitia erit sempiter-
 na super capita eorum, juxta Esaiam,
 traducimur.

Quia

Esai. 15. Quinta, Si bene Tobias dicit, filij san-
*Tob. 2.*ctorum (id est fidelium) sumus, & vitam
 illam expectamus, quam Deus daturus
 est ijs, qui fidem suam nunquam mutant
 ab eo: & tamen tunc temporis fideles nō
 ad cœlum, sed ad limbum post mortem
 ibant: quantō magis nos mortem time-
 re non debemus, cū aperta jam sit per
 Christum cœli porta, id est, beatitudo,
 quæ in Dei visione consistit? vnde pō-
 tius spernenda est mors, vt veræ vitæ ini-
 tiū, quàm timenda. vt huius vitæ termi-
Mat. 22 nus; non enim est Deus mortuorum, sed
Col. 3. viuentium, quoniam omnes viuunt ei,
 dicit Christus. Ideo & Apost. Si confur-
 rexistis cum Christo, quæ sursum sunt,
 quærite, vbi Christus est in dextera Dei
 sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ
 super terram, & addit, Mortui enim estis
 (scilicet in hac vita) & vita vestra absco-
 dita est cum Christo in Deo: cū Chri-
 stus apparuerit vita vestra, tunc & vos
 apparebitis cum ipso in gloria.

Sexta, Quamdiu hic viuimus, militia
 est vita hominis super terrā finis militia
 pax, & ita finis vitæ fidelium requies. Sic
Apoc. 1. in Apoc. dicitur de mortuis: Beati mor-
 tui qui in Domino moriuntur: amodō
Sap. 4. enim dicit Spiritus, vt requiescant à labo-
 ribus

boribus suis
 præoccupat

Libenter
 ratum tuum
 cum actione
 docunque a
 nim sit nece
 men id redd
 virtutem fac
 ad Dei ben
 Deus, vt fac
 insignem fat
 ris, & meritu

Secundu
 est per exem
 sti Domini, q
 tem partis in
 do. Transea
 superiore, qu
 verum tamen
 fiat, sic & tu
 rias horrore
 ctum naturæ
 periorum cur
 æquo animo
 hanc dedit, su
 liam meliore
 nare paratus
 David mer

EOS QUI MORIUNTUR. Si

boribus suis, & Sapiens, Iustus si morte *Sap. 4.*
præoccupatus fuerit, in refrigerio erit,

Libenter ergo charissime, iacta cogi-
ratum tuum in Dominum, & admitte *Psal. 24*
cum actione gratiarum mortem, quan-
docunque à Deo immissa fuerit, licet e-
nim sit necessarium, ut eam subeas, si ta-
men id reddas voluntariū, de necessitate
virtutem faciendo & vitam tuam offeres
ad Dei beneplacitum, acceptabit eam
Deus, ut sacrificium gratissimum, & ad
infirmam satisfactionem pro tuis pecca-
tis, & meritum, & præmium tuum.

Secundus modus iuuandi timidos, *Nimius*
est per exempla & auctoritatem, ut Chri- *timor*
sti Domini, qui cum naturalem volunta- *mortis*
tem partis inferioris explicasset, dicen- *reprimi*
do. Transeat à me calix iste: voluntate *tur, ex-*
superiore, quæ rationem sequitur, dixit, *emplis*
vetum tamen non mea, sed tua volutas *au-*
fiat, sic & tu charissime frater, licet sen- *torita-*
rias horrorem mortis, secundum affe- *tibus.*
ctum naturæ, conforma voluntatem su- *Matt. 6.*
periorum cum voluntate Dei, & accepta
æquo animo quod illi placet qui vitam
hanc dedit, suo arbitrio finiendam, & a-
liam meliorem vitam & perpetuam do-
nare paratus est.

David memor illius quæ verè vita est, *Psa. 119.*

P & præ-

& p̄sēntis miserias & pericula pert̄sus dicebat: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: quasi longum illi videretur tempus exilij.

Rom. 7. Beatus Paulus dicebat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius: & ex desiderio viuendi in ter-

Philip. 1 ra viuentium, dicebat, Cupio dissolui, & esse cum Christo, & iterum, Mihi viuere Christus est, & mori lucrum: quod si viuere in carne hic mihi fructus operis est, & quid eligam? ignoro, coarctor autem è duobus, desiderium habens dissolui & esse cum Christo, multò magis melius; permanere autem in carne, necessarium propter vos.

Eccles. 30. S. Praxedis rogauit Deum vt se ab hac vita liberaret, ne tot mala videret, & exaudita est.

Eccles. 41. Sapiens in Eccles. dicit: Melior est mors, quàm vita amara. Idem, Noli metuere iudicium mortis, memento, quæ ante te fuerunt, & quæ superuētura sunt tibi: hoc iudiciũ à Domino, omni carnī.

Cùm Hilarion à latronibus strictis gladiis peteretur, sine metu quietus māsfit, & cùm minarentur illi & interrogarēt, quare mortē nō timeret, respondit, non esse quòd mortem timeret, qui ad eam esset paratus. S. Cy.

S. Cypri

Quis, inquit, vita, nisi qui eius? illius vult Christus recusare societatem? debet regnare

Sed propter latissimo arripit, culpe & te, ad quoniam

Tertius matorias. Dicit aliquas breues euntem sequi

Domine Deus meus appetit

tentus sunt eam subire, eius afflictio

beneplacitum morte Domini meorum peccatorum

Deus meus & vsque in hunc rationis vsu dominam tuam in matris Ecclesie

S. Cyprianus in serm. de mortalitate,
 Quis, inquit, anxius est de egressu ab hac
 vita, nisi qui in fide dubius est, & spe, va-
 cuus: illius est mortem timere, qui non
 vult Christi societatem, & eius est talem
 recusare societatem qui non credit, quod
 debeat regnare cum Christo.

Sed prorsus immemorabiles sunt, qui
 latissimo animo mortem subeunt, ut malo-
 rum, culpe, & miseriarum finem, & ut felices vi-
 tam, ad quam omnes aspirare debemus, initi-
 um.
 Tertius modus est, per orationes iacu-
 latorias. Dicat ergo qui iuvat morientes
 aliquas breves orationes: & nitatur prae-
 cunctam sequi aegrotus, quales haec sunt.

Domine Deus meus, naturalis quidem
 meus appetitus mortem exhorrescit, con-
 tentus sunt tamen, si tibi sic placet, mor-
 tem subire, & hanc ipsam mortem, &
 eius afflictionem offero ad honorem &
 beneplacitum tuum, cum passione &
 morte Domini mei Iesu Christi, & in
 meorum peccatorum satisfactionem.

Deus meus, tu de nihilo creasti me,
 & usque in hunc diem sustentasti, & ra-
 tionis usu dotasti me, & per misericor-
 diam tuam in fide Catholica, & in sancte
 matris Ecclesiae gremio & unitate, con-

R. 2   les.

Mortis
 timor
 per ora-
 tiones
 repellitur.

a pertax
 incolatus
 ngum il-

ego ho-
 ore mor-
 di in ter-
 dissolui,
 ihi viue-
 quod si
 us operis
 rctor au-
 bens dif-
 tō magis
 rne, ne-

se ab hac
 ret. & ex-

Melior est
 Noli me-
 nto, qua
 etura sunt
 nnilcarni.
 us strictis
 ieris mā-
 nterroga
 respondit,
 et, qui ad
 S. Cy.

seruasti me, & per vitam quæ ducit ad æternæ felicitatis finē deduxisti me, quid ergo retribuam tibi pro omnibus quæ *Psal. 115.* retribuisti mihi? Domine calicem hunc mortis de manu tua libenter accepto, & offero illum tibi, & vt dignanter admittas in odorem suauitatis, deprecor.

Deus meus, quamuis naturalis vitæ amor mortem recuset, cum fiducia tamē *Mat. 26* auxilij tui dicam cum Domino meo Iesu Christo. Pater mi, si non potest calix hic transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Dicam etiam cum Dauide: *Psal. 4.* In pace in idipsum dormiam, & requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, gratias ago tibi, quod venit tandem hora, in qua peccata & mala mea finem habebunt: & quod mihi tempus dedisti, quo me præparem ad transitum ex hac vita ad perpetuam. Tu ergo, qui adiutores in opportunitatibus, in tribulatione, adiuua infirmitatem meam, vt in tuo seruitio, & gratia, quod superest vitæ meæ, finiam.

Dici etiam potest cum Iob, Scio quod Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursus
cir-

Eos
circundabo
videbo Deu
ipse, &c. ad
hac declar

Quomodo p
affectu ad te
met me

C
Aliqui d
vitæ do
conscientia
breui temp
fidunt. De
petit ad om
dicetur, qu
est tempus
gener vt v
vt primo qu
potest: &
bet, vt scilicet
munice, &
(licet non
statim resti
test, curet fi
in quo etia
quæ statim
se præparet

circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, &c. adde alia id genus, si oportet; & hæc declarari magis possent.

Quomodo procedendum cum eo, qui ex affectu ad terrena, vel alias ob causas timet mortem plus quàm oportet,

CAPIT. X.

Aliqui dolent de morte, non tam ex vitæ desiderio, quàm quòd res suæ conscientia implicatas habent, & tam breui tempore eas se posse explicare diffidunt. De his, si verè tempus non superpetit ad omnia, quæ fieri deberent infra dicitur, quid agendum; quòd si non deest tempus, dummodo eo ægrotus diligenter uti velit, eum exhortari oportet, ut primo quoque tempore id faciat, quod potest: & ratio & ordo ei proponi debet, ut scilicet primò confiteatur, & cõmunicet, & petat extremam vnctionem (licet non statim ei detur) deinde si quid statim restituere, vel facere debet & potest, curet fieri, & testamentum condat, in quo etiam testamento suppleat ea, quæ statim non possunt fieri, & demum se præparet ad transitum: & breue tem-

P ; pas

pus vbi à Domino datum, ad satisfactio-
nem pro peccatis, & meritum beatitudi-
nis, elabi de manibus, sine fructu, non so-
nat.

*Quid a-
gendum
cum in-
uit^o mo-
riur,
quia vi-
sames
menda-
re quis
vellet.* Quod si dolet mori, quòd vitam emē-
dare, & multa bona facere, in animo cō-
stituerat; suadendū est ei, vt voluntatem
suam cum diuina conformet, & omnium
rerum loco, quas facere cupiebat ad Dei
honorem, & suam perfectionem, offerat
Deo in sacrificium vitam suam cum vo-
luntate eius beneplaciti in omnibus im-
plendi: nihil enim Deo gratius, nec ma-
ius homines offerre possunt; & in eo,
quod superest, vitæ, nihil omittat co-
rum, quæ præstare potest tam in elcē-
mosynis, si facultatem habet, quàm in
deuota sacramentorum susceptione te-
stamenti conditione, & aliis, quæ supe-
rius dicta sunt, ad morientem bene di-
sponendum, esse oportuna

*Quid cū
dolet ex
affectu
ad ter-
rena.* Aliqui timent mortem, & de eius im-
minentis aduentu dolent, quia rebus
terrenis affectu magno adhærēt, scilicet
dignitatibus, diuitiis, & voluptatibus,
vel personis quas relinquunt, sibi charis-
simis, vt vxori, filiis, & amicis, vel san-
guine coniunctis, & maiorem habet oc-
casionem is qui tentat, ad tegendum a-
morem

morem terre
pietatis vt cu
lias non col
constituta
tunc agit Da
curis inutili
animus dist
ternā ipfius
uideat, & ex
modi homin
lem in agro
vel aliorum
liorum orat
pro talibus
facere possit
hos iuuabit

Primò,
quæ possun
nutrire, qu
est aspectus
amore dilig
si quæ alia
de illis, etia
ad prospici
esset necess

Secundò
temperand
solum afflig
modum est

morem terrenum, dum obtēdit pallium pietatis vt cū paruulos liberos, vel filias non collocatas, vel in paupertate constitutam familiam relinquit, & id tunc agit Dæmon, vt dum affectibus, & curis inutiliter tempus impenditur, & animus distrahitur, quæ ad salutem æternā ipse necessaria sunt, minus provideat, & exequatur. Qui ergo ad huiusmodi homines iuuandos vocatur, & talem in ægrotis affectum deprehendit, vel aliorum relatu cognoscit, præter aliorum orationes, & eleëmofynas, quas pro talibus curare debet (si sint qui eas facere possint) quatuor mediis ægrotos hos iuuabit.

Primò, remonendo ab ægrotante quæ possunt inordinatum hunc affectū nutrire, quoad eius fieri poterit: qualis est aspectus personarum, quas humano amore diligit puta coniugis, filiorum, & si quæ alia huiusmodi sunt: & colloquia de illis, etiam absentibus (nisi quatenus ad prospiciendum eis, mentio illorum esset necessaria) expedit vitari.

Secundò, rationibus affectus hic est temperandus. Prima est, quia is non solum affligit sine fructu, sed noxius admodum est, cū impediatur bonam præ-

*Remo-
ueantur
à præ-
sentia
morien-
tis, qui
affectus
terrenos
nutriat.*

*Ratio-
nes ad
terrenū
affectū
tempe-
para-
randum*

parationem ad mortem. Sic ergo dici ægrotanti potest, Charissime N. hic amor, imò & memoria huiusmodi rerum vel personarum, nihil utilitatis vel tibi, vel illis adfert, imò te affligit, & impedit, ne te præpares ad bona maiora, & veriora, quam quæ relinquis percipienda. Nam hæc imperfecta sunt, & ad breue temp^o: illa, quæ præparavit Deus diligentibus se, magna & æterna. Proinde memoriam, ac affectum harum rerum, vel personarum repelle, & cogita de iis quæ ad æterna mala effugienda, & æterna bona consequenda te iuvare possunt.

Secunda, quod attinet ad personas quæ descri à te videntur; intellige, quod si te (vt sperare debes, dum modò te bene præparares) diuina bonitas ad beatitudinem adducet, ibi plus auxiliij tuis à Deo impetrabis, quam hic præsens adferre posses.

Rom. 5. Tertia, intellige, quod secundum Apostolum, spes non confundit, si iusta, & conuenientia sperantur, & in fide nihil hesitantando petuntur, spera ergo & pete ab infinita Dei bonitate, vt tuis, prout eis conuenit, tanquam tutor prospiciat, & iacta cogitarum tuū, tam de te, quam de tuis in Dominum, & ipse tuos conuertet,

triet, vt ipse est, & imitator morte, post commenda ternæ sis so-

Quarta, es filiorum paternam rit; nec cadit ne ergo exi Deus eos te mnia quæ f cõsiliu Ap tuorum in l ra est de illi omnino ei tò magis tu si de eis fru

Quinta, gum tac. en let: longa t ad Deum, a bis, proinde na curarum terrenorum torum caus linquas, a te posset i auū ab hoc

triet, vt ipsis ad bonum æternum vtilis
est, & imitare Christum, qui imminente
morte, post cœnam suos discipulos Deo *Ioan. 15*
commendat, & tantum de salute tua æ-
ternæ sis sollicitus

Quarta Scias, quod tu non tam Pater
es filiorum tuorum, quam DEVS, qui *Mat. 10*
paternam de omnibus prouidentiam ge-
rit; nec cadit passer super terram sine ipso,
ne ergo existimes qd si eos tu relin-
quas, Deus eos relinquet: quia diligit Deus om-
nia quæ fecit. Projice ergo secundum *1. Pet. 5*
cõsilium Apostoli, omnem sollicitudinẽ
tuorum in Dominum, quoniam ipsi cu-
ra est de illis: & si in Deo speraueris, &
omnino ei reliqueris curam hanc, mul-
tò magis tuos iuueris tali fiducia, quam
si de eis frustra sollicitus modo eris.

Quinta Charissime, sarcina iter lon-
gum tibi in tibi impedimentum esse so-
let: longa tibi iam via facienda est, vsque
ad Deum, ante cuius tribunal breui sta-
bis, proinde deponenda est omnis sarci-
na curarum superfluarum, & affectus
terrenorum, qui tibi peccatorum mul-
torum causa fuit: & si modo non eam re-
linquas, à Deo summo bono separare
te posset in æternum. Expedi ergo cor
tuum ab hoc inutili onere, vt eleuari pos-
sit

fit affectus tuus ad æterna bona deside-
randa.

Sexta. Tam vitam tuam, quàm bona
omnia huius mundi, non tua, sed mutuò
data fuisse à Deo intellige, vt illis, tan-
quam mediis vtteris ad melius ipsum
cognoscendum & amandum, & ei serui-
endum. Si ergo Deus à te illa remouet,
nullam tibi facit iniuriam, & si te hic dis-
ponis, vt ad vltimum finem, scilicet bea-
titudinem peruenias, nihil est quod me-
Eccle. 6. dia ad illum consequendum donata, am-
pliù desideres, potiùs quàm diu viuis, quid-
quid potest manus tua instanter opera-
re, & de bonis tuis dispone quam opti-
mè, vt eorum fructu diteris in æternum.

*Exem-
pla ad
terrenos
affectus
mitigan-
dos.
Iob. 1.*

Septima via, est exemplorum. Sic er-
go dici potest: Christus Dominus in cru-
ce mortuus est; imitare tu libenter eius
nuditatem, omnes affectus ad terrena
exuendo, à Iob Dominus Deus omnia
abstulit, præter vxorem, quæ illum affli-
geret: at ille dixit, nudus egressus sum
de vtero matris meæ, nudus reuertar ad
illam: Dominus dedit, Dominus abstu-
lit: sicut Domino placuit, ita factum est,
sit nomen Domini benedictum, sic & tu
dicas, &c.

Sancta Martha, tempore mortis iussit

se

se sub dio, i
locari, & iu
gelio passio
terrenis an

Sanctus
nere, dum
sic decere C
cerent eius
ris Pater? &
huc popul
cuso labor
tinum imita
terrenam vi
in patientia
vt tuos adiu

Sanctus
dus, in terr
Sanctus L
cit, & quidè
in modum

Octauo v
eat qui iuua
Dicat ergo,
lis, & spinis
terrenorū, c
& inquietar
& celestiu
di meo.

la tua Dom

EOS QUI MORI VNTVR. 97

se sub dio, in terra, & super cinerem collocari, & iuxta crucem poni, & ex Evangelio passionem legi, hunc affectum, à terrenis animam abstrahendi, imitare.

Sanctus Martinus Episcopus super cinere, dum moreretur, iacere voluit, & sic decere Christianos aiebat: & cum dicerent eius filij spirituales, cur nos deseris Pater? &c. dixit ille. Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborē, scilicet vitæ. Tu ergo Martinum imitare, potius cœlestem, quàm terrenam vitam amando, vt vita sit tibi in patientia, (si Domino sic placuerit, vt tuos adiues) mors in desiderio.

Sanctus Franciscus, vt moreretur nudus, in terram se constitui fecit.

Sanctus Ludouicus Rex Franciæ idē fecit, & quidē super cinerem, & sic extensis in modum crucis brachiis, mortuus est.

Octauo via est orationum, quas præeat qui iuuat morientē, & ille sequatur. Dicat ergo, Libera me Domine à tribulibus, & spinis cogitationum & affectuum terrenorū, quę animam meam pungunt, & inquietant, & salutare cogitationes, & cœlestium desideria imprime cordi meo. Quam delicta tabernacula tua Domine virtutum! concupiscit, & de-

Per orationes affectus terrenorum reprimuntur. Psal. 38. & de-

& deficit anima mea in atria Domini ;
 elegi abiectus esse in domo tua Domine
 magis, quam habitare in tabernaculis
 peccatorum, quia melior est dies vna in
 atriis tuis super millia, & quedam ex his,
 quæ supradicta sunt, vel alia de beatitu-
 dine hic dici possent, prout ægrotantis
 habitudo, & captus exigere videbitur: vt
 illud, Inebriabuntur ab vbertate domus
 tuæ & torrente voluptatis tuæ potabis
 eos, quoniam apud te est fons vitæ, & in
 lumine tuo videbimus lumen.

Psal. 35.

Est tamen animaduertendum, quòd
 si aliquid potest fieri ab ægrotante ad
 prouidendum suis, per testamentum, vel
 aliis suos commendando, vel aliter, id
 non est committendum.

Quid cum impatientibus agendum sit.

C A P V T X I.

Accidit aliquando, vt impatientes
 sint ægroti, propter dolorem, vel
 molestiam morbi, præcipuè, si propter
 paupertatem, vel aliam causam, desint
 remedia oportuna, vel alia superue-
 niant aduersa. Sunt ergò in ea parte
 quatuor modis iuuandi. Primus est,
 compati ægroti ex animo, & præ se
 ferre compassionem, & si etiam possit,
 opere ipso curare, vt subleuetur, id
 enim

*Compas-
 sio ostē-
 denda
 in offe-
 nsibus.*

enim præ-
 ticiat ca-
 cognoscit
 cum, vt li-
 quiescat
 nuntur.

Secundu-
 ma est, qu-
 sed potius
 quod habet
 dolet, qua-
 suam quis
 eum patie-
 ergo non
 virtutem,
 stomi, vt p-
 quod nihil
 estimò &
 luntariè
 suum. Tr-
 persequit-
 Deum ca-

Secun-
 psalm De-
 & medici-
 plus bon-
 amaram
 plus, bo-

enim præterquam quòd minuit impat-
 tentiæ causam, cum faciat ab ægroto
 cognoscere charitatem iuuantis, & sponit
 eum, vt libentius audiat, & facilius ac-
 quiescat omnibus, quæ ab ipso propo-
 nuntur.

Secundus modus est per rationes. Pri- *Ratio-*
 ma est, quòd impatientia non subleuat *nes con-*
 sed potius auget malum ipsum propter *tra im-*
 quod habetur & quidem tantò magis id *patien-*
 dolet, quantò magis contra voluntatem *nam*
 suam quis patitur. Tollit præterea meri-
 tum patientiæ, quod est maximum. Cur
 ergo non facit, qui patitur de necessitate
 virtutem, secundum consilium Chryso-
 stomi, vt patiatur cū merito illud ipsum,
 quod nihilominus sine merito passurus
 est: imò & minus patietur, quia dum vo-
 luntariè amplectitur, imminuit malum
 suum. Tribulatio enim fugientes acius
 persequitur & affligit, sponte propter
 Deum eam suscipientes multò minus.

Secunda, quòd hæc mala mittit ad i-
 psam Deum, qui Pater est amantissimus,
 & medicus sapientissimus, & mittit ad i-
 psius bonum; vnde debet, & medicinam
 amaram & tamen perutilem, de manu i-
 psius, bono animo recipere, & gratias
 agere

agere. Vnde Salomon. Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, ne fatigeris, dum ab illo argueris: quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. Quod si cum actione gratiarum flagellum exceperit, erit illi ad maximi meriti coronam.

Prou. 3.

Heb. 12.

Tertia, quia cum Deus iustissimus sit, non relinquit peccata sine punitione, vel in hoc mundo, vel in alio: est autem multo melius hic purgari peccata per tribulationem, vel afflictionem, quæ leuior, & breuior multo est, quàm in purgatorio. Vnius enim horæ dolor in hac vita, patienter, & voluntariè toleratus, velut lima quædam, rubiginem peccati magis tollit, quam dies multi & forsitan menses, & anni & quidē in acerbissimis tormentis in purgatorio. Dicatur ergo ægrotanti, & impatienti, vt cogitet, quod in vita sua non parua peccata admisit, propter quæ pœnam est commertus. vnde huius infirmitatis, & mortis (si Deo ita placuerit) afflictionem patienter tolerare debet, & Deum rogare. vt eam in remissionem peccatorum admittat, & purgatorij cruciatum in eam commutare dignetur.

Quod si fecerit voluntariam pœnam a
lioqui

loqui necesse
contrito
culpæ, &
obtinerebit

Quarta
afflictione
mundi ma
lantur, &
tur; & ideo
& ad sum
& illud P
bulatione
cum.

Quinta
ctiones, vt
fidei, & sp
meritum.
quod tibi
in dolore
patientia
batur au
verò rec
tionis: &
sia canit.
troducitu
men hic
nibus, p
coaptant
disponun

loqui necessariam, modo prædicto, cum contrito corde, & in Deo confidere, & culpæ, & pœnæ remissionem magnam obtinebit.

Quarta, quia mittuntur huiusmodi afflictiones, vt ab amore rerum huius mundi magis hominum affectus auellantur, & ad bona æterna conuertantur; & ideo Deus solet esse cum afflictis, & ad summa bona eos promouere. Vnde & illud Psalmistæ: Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. *Psal. 69*

Quinta, aliquando mittuntur, afflictiones, vt virtus patientiæ, humilitatis, fidei, & spei probetur, & crescat cum ea meritum. Vnde Ecclesiasticus: Omne, quod tibi applicitum fuerit accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum, & argentum, homines verò receptiles in camino humiliationis: & vt in hymno quodam Ecclesia canit. illuc (id est, ad cælum) introducitur omnis, qui ob Christi nomen hic in mundo premitur: tunc sionibus, pressuris, expoliti lapides suis coaptantur locis, per manus artificis: disponuntur permansuri sacris ædificijs. *Eccl. 1.2.*

BONE

Bono ergo animo ferenda sunt, quæ nos expoliunt, ut cœlestis Hierusalem viui lapides efficiamur.

Exempla contra impatientiam. Tertius modus, est per exempla, ut Iob, Tobia, Ioseph, Dauid, virginis Mariae, & tot Martyrum, & super omnia exemplum Christi crucifixi plurimum ad patientiam valet, & ut ei aliquo modo vicem reddamus, patienter hanc partem crucis, quæ nobis communicatur à diuina prouidentia, subire nos deceat.

Orationis via contra impatientiam. Quartus modus est, per viam orationis, quam, præeunte eo qui iuuat, dicat ægrotus: vel saltem corde, si non potest ore, dicentem sequatur, huiusmodi sunt, quæ subduntur, & aliæ similes.

Domine hinc vire, hinc seca, id est, in hac vita, ut saltem in æternum parcas, ut ait Augustinus

Domine Deus meus, qui quos diligis castigas, sim ego quæso, de numero filiorum, quos diligis in vitam æternam, quandoquidem sum ex illis, quos castigare dignaris.

Domine Iesu, adiutor in opportunitatibus, in tribulatione, adsis jam mihi in afflictione mea, & adiuua me, vel subleuando afflictionem, vel ut tibi grata sit,

Eos
fit, veram
dat illa in
meum.

Gratias
qui non m
quàm con
esto, & vir
quæ me vi
nes fieri po

Quid agen
tat

C
I N ijs, q
eiter h
lent. P
dunt quæ
cité credi
talibus, c.
mone con
cij spiritua
fundamen
quibus ill
de tota fic
n titur. Si
tationes h
nullo mo

fit, veram patientiam tribuendo, ut cedat illa in honorem tuum, & bonum meum.

Gratias ago tibi Pater amantissime, qui non minori misericordia castigas, quam consolaris; propitius quæso mihi esto, & virtutem ad bene ferendum ea, quæ me vis ferre, tribue. Sic alia orationes fieri possunt.

Quid agendum cum his, qui fidei tentationibus molestius agitantur.

C A P V T X I I.

IN ijs, quæ ad fidem pertinent, dupliciter homines indigere auxilio solent. Primum cum non explicitè credunt quæ in tempore legis gratiæ explicitè credi oportet: & quid agendum cum talibus, ea dicitur. Secundò, cum à Dæmone concutitur fides (quæ totius ædificij spiritualis & rerum sperandarum est fundamentum) per varias tentationes, quibus ille in dubium adducere infirmum de tota fide, vel de aliquo eius articulo *Non dicitur* nititur. Si ergo molestæ sunt a groto tentationes huiusmodi, admonendus est, ut *est cum* nullo modo disputet, vel rationibus agat *Dæmone cum ne.*

cum Dæmone, qui nihil aliud molitur
 quàm in eo, quod videt esse velut basim
Heb. 11. æternæ ipsius salutis, subvertere: quia si
Psal. 12. ne fide impossibile est placere Deo & di-
 cat cum Psalmista, Domine, illumina o-
 culos meos (scilicet lumine veræ fidei) ne
Esa. 38. vnquam obdormiam in morte, ne quan-
Luc. 17. do dicat inimicus meus, prævalui aduer-
 sus eum: & cum Ezechia; Domine, vim
Vnica so- patior, responde pro me; & cum Apосто-
lutio cõ- lis Domine, adauge nobis fidem. Iuuat
tra o- etiam aliqua ex suprascriptis modis capi-
omnia ar- te 5. dicere, Credo in Deum, &c, sed in
gumen- primis iuuat, vnicam solutionem omni-
ta Dæ- bus argumentis Dæmonis dare, & ei
monis, quantumuis multa representanti dice-
 re: Credo quidquid credit Sancta mater
 Ecclesia Catholica, & Apostolica, cuius
 caput vnicum sub Christo, est Pontifex
 Romanus. Illa est columna, & firmamē-
 tum veritatis: illa tibi Sathan, pro me re-
 spondebit: disputa cum illa, si voles: mihi
 satis est, quod credo quidquid illa cre-
 dit; cuius fides non rationibus innititur,
 sed ipsi æternæ veritati. In hac arce fi-
 dei vt inexpugnabili, tutus erit ab hu-
 iusmodi Dæmonis, quantumuis im-
 portunis oppugnationibus, qui in ago-
 ne

ne mortis p
 lectum ab
 turbant ip
 ra cogitet
 contritione
 vel cum aff
 rebus.

Iuuat & p
 re dicendo
 do. Protef
 eius curia c
 Angelo mo
 quod in ha
 telligendi
 lis Ecclesia
 sub capite
 & eius in te
 volo: & si
 ab ore meo
 ret. protef
 sed hoc tan

Si talis v
 ti, qui de
 ipsa morti
 integris ef
 & stabilit
 essent add
 & non ad

ne mortis positus est, & ita curet intel-
lectum ab ijs suggestionibus, quæ per-
turbant ipsum, diuertere: & alia melio-
ra cogitet quæ ad spem, amorem vel
contritionem augendam pertinent,
vel cum assistentibus loquatur de alijs
rebus.

Iuuat & protestationem suæ fidei face-
re dicendo symbolum, & postea adden-
do. Protestor coram Deo, & vniuersa
eius curia cœlesti; & nominatim coram
Angelo meo custode, & coram vobis,
quod in hac fide, secundum modum in-
telligendi Sanctæ Romanæ & vniuersa-
lis Ecclesiæ, & in vnione corporis eius
sub capite Domino nostro Iesu Christo
& eius in terris Vicario, viuere & mori
volo: & si per delirium aliquod verbum
ab ore meo excideret, quod aliter sona-
ret, protestor quòd illud non est meum,
sed hoc tantum, quod protestatus sum.

Si talis videretur esse dispositio agro-
ti, qui de fide tentatur, non tamen in
ipsa mortis agonia versatur, & sensibus
integris est: vt ad eius consolationem,
& stabilitatem aliquæ rationes fidei
essent adducendæ: generales illæ sint,
& non ad particulares esset descenden-
dum

*Protesta-
tio fidei.*

*Quando
oratio-
nes ha-
bere lo-
cum pos-
sent, &
quales.*

dū (nisi fortè ipse diceret aliquid, quod ipsum mouet, & facilè & clarè confutari posset; & tunc etiam est admonendus, ne disputet cum Dæmone, nisi vt suprà dictum est, obijciendo Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem (& sic infirmo dici potest; Fides nostra charissime, quæ participatio quædam est diuinæ sapientiæ, & lumen infusum ab ipsa prima, & summa veritate, non innititur tam debili fundamento, quàm sunt rationes, quæ à perexiguo lumine naturali procedunt: nec propter rationes vlla credit, sed propter auctoritatem Dei, qui Ecclesiæ suæ omnes fidei articulos reuclauit.

*Ab exemplis
credentium.*

Secure credis ea, quæ tot sancti homines, & in virtutibus heroicis insignes crediderunt: quales sunt Martyres Christi, & Anachoretæ, & viri religiosi, qui vel vita sua ad id impensa, veritatem hanc testati sunt; vel diuturnam corporis sui mortificationem circumferentes, diuinamque in terris vitam agentes, eisdem testimonium perhibuerunt. Secure credis, quod tam sancti Doctores Ecclesiæ, admirabili doctrina præditi, tot prudentissimi Pontifices, & Sacerdotes, verbo, & scripto & facto docuerunt.

Secure

Secure credis generalia dæ ex toto o nullo modo assistente, tr fidelium, to persecutione transmiserunt iores. & pat

Secure credis monium pe. Hic est filius te etiam Eu dicata est ab rante, & scri tibus signis.

Secure credis mini qui dixit Ego & culos fidei crediderit. nus erit, qu bitur.

Item Ga de Christo bitur, & r quæ cecini ma in excel

Secure credis etiam, quod tot Concilia generalia, studio veritatis agnoscenda ex toto orbe congregata, quae decipi nullo modo possunt, spiritu veritatis eis assistente, tradiderunt: quod tot millia fidelium, tot seculis, inter tam multas persecutiones crediderunt, & ad nos trans miserunt: inter quos & nostri maiores. & patria ipsa fuit.

Secure credis Patri aeterno, qui testimonium perhibuit de Christo, dicendo, Hic est filius meus dilectus, ipsum audite etiam Evangelica doctrina ubique praedicata est ab Apostolis, ipso Deo cooperante. & sermonem confirmante, sequentibus signis.

*A testimonijs,
Dei Angelorum,
& Sanctorum.
Matt. 17*

Secure credis testimonio Christi Domini qui aeterna patris sapientia est, & dixit Ego & Pater unum sumus: & articulos fidei praedicari iussit, addens. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui non crediderit, condemnabitur.

*Matt. 16
Ioan. 16
Marc. 16*

Item Gabrieli Archangelo, dicenti de Christo, quod Filius Altissimi vocabitur, & militiae caelestium spirituum, quae cecinit in Christi natiuitate, Gloria in excelsis Deo: & Angelis, qui Resur-

*Luc. 1.
Luc. 82.
Matt. 28.
Ioan. 20
Act. 1.*

Secure

surrectionis eius, & Ascensionis, & Adven-
turus, quo venturus est in fine mundi
ad omnes homines judicandos, testes
extiterunt.

Testimonijs item Patriarcharum, &
Prophetarum ac scriptorum veteris te-
stamenti, vsque ad Ioannem; qui factis,
& verbis, Christi fidem, & mysteria præ-
figurauerunt, & prædixerunt. Item Apo-
stolorum, ac discipulorum Domini, &
succeedentium ipsis, qui scripta noui Te-
stamenti, & traditiones, per manus ad
nos vsque, nunquam interrupta succes-
sione, deduxerunt. Imò, & aduersariorum
testimonia idem testantur: dicebāt enim
impij Iudæi. Hic homo multa signa fa-
cit: si dimittimus eum sic, omnes credent
in eum, &c Vnde Iosephus & alij infide-
les benè sentiunt de Christo & de eius
doctrina: & dicunt, nos in ea salutem cõ-
sequi; & præferunt nostram religionem
omnibus, præter quàm suæ: in quo non
debet eis credi.

*A mira-
culis,*

Secure credis, considerando tot mira-
cula quæ sunt supernaturalia quædam
testimonia, quib⁹ veritatem fidei nostræ
testatam reliquit Deus. Fuerunt autem
ea innumerabilia, vt ex euangelijs, &
actibus Apostolorum, & historijs con-
stat.

frat: sed & no-
cernuntur, vt
Deus eos ad
mare neophy-

Supernatu-
veritatis fidei
sapiencia Ap-
rum, ac mult
qui cum effe-
sine eloquen-
imò ferentes
tem, & mo-
num imperi-
cias sub jugo
si per diuina
clarum est si
miraculis, h
tar) maximu
les homines
pribiles, tot
ad res, quæ
ge superant,
affectib⁹ hu-
das adduxer

Ad idem
dantur qua
eius lex sum-
summè Deu-
mè, & pien-

fat: sed & nostris temporibus ea etiam
 errantur, vt in terris infidelium, cum
 Deus eos ad fidem adducere & confir-
 mare neophytos dignatur.

Supernaturale etiam testimonium est
 veritatis fidei, constantia, & fortitudo &
 sapientia Apostolorum, & Discipulo-
 rum, ac multorum, qui eis successerunt:
 qui cum essent pauci, rudes, ignobiles,
 sine eloquentia, vel potentia armorum,
 imò ferentes verbera, irrisiones, egesta-
 tem, & montes acerbissimas, Roma-
 num imperium, & Regna, ac Prouin-
 cias sub jugum fidei miserunt. Quæ
 si per diuinam virtutem operabantur,
 clarum est signum veritatis fidei: si sine
 miraculis, hoc (vt Augustinus bene no-
 tat) maximum miraculum est, quod ta-
 les homines indocti, & in facie contem-
 pribiles, tot sapientes, & magnos viros,
 ad res, quæ humanum intellectum lon-
 ge superant, & quæ tam contraria sunt
 affectib' humanis, credendas, & sectan-
 das adduxerint.

Ad idem facit, vt scilicet securè cre- *A persæ*
 dantur quæ Christi fides docet, quòd *itione*
 eius lex summæ perfectionis est, vt pote *vite*
 summè Deum honorans: quia altissi- *Christia*
 mè, & pietissimè de eo sentit, summè *neq.*
 homi-

hominem perficiens, quia ad altissimum finem, scilicet visionis Dei, per optima media virtutum, & totius sanctitatis externæ, & internæ eum deducit: & bonorum operum præmia, & malorum pœnam condignam declarat Omnes etiam veritates mortalium, & physicarum scientiarum, vt verū vero fidei consonant. Adde internas illustrationes, & consolationes eorum, qui fidei mysteria contemplantur; & tamen veritatis propriū est animam intelligentem reficere.

Modus credendi conueniens est magis quā sciendi. Modus etiam percipiendæ veritatis, propter dicentis auctoritatem, non propter rationes credendo, conuenientissimus est: cum quia scire paucorum intellectuum est, cum ingenia rara scientiarum sint capacia, tum quia is modus est ad maiorem Dei gloriam, cuius verbo simpliciter reuelato, & per Ecclesiam proposito credunt fideles, etiam in ijs, quæ non sunt supra rationem, tum quod ad maiorem certitudinem credendorum id facit, quia falli poterant homines suis sensibus, quorum experimentis scientiæ innituntur, sed non possunt falli, ab ipsa veritate per lumen fidei edocti.

Ex his ergo constat, quod credere securè possumus, & debemus, quæcunque
San-

Sancta Ec
nit. Quan
auctoritat
est) euiden
dum ratio
Et hæc de
partem di
de fide ten
uat ipsum,

Quomodo
aut d

V T d
prim
fit, o
tunc dispos
ueat. Tale
tum, quem
inimicitia
tuendi alie
quibus inse
aliqua in co
bene explic
illud remou
fessionem: &
psa quoq; c

Sancta Ecclesia nobis credenda proponit. Quamuis enim credamus, propter auctoritatem Dei reuelantis (vt dictum est) euidentis tamen fit ex his, esse secundum rationem quod credere debeamus. Et hec de fide sint dicta, ex quibus quam partem dicere oporteat, cum aegrotus de fide tentatur, discretioni eius, qui iuuat ipsum, relinquendum est.

*Quomodo iuuandi sint, qui diffidentia,
aut desperationis difficultate
laborant.*

CAPVT XIII.

VT dejecti in spem erigantur, in primis videatur an verè aliquid sit, quod merito aegrotum prout *causa* tunc dispositus est, ad diffidentiam *diffidentia* moueat. Tale quid esset affectus ad peccatum, quem noller relinquere, puta odij, *inimicitia* inimicitia, usurae, voluntatis non restituendi aliena, vel quid huiusmodi, de quibus inferius agitur c. 17. aut peccata aliqua in confessionibus omissa, aut non bene explicata, & tunc impedimentum illud remouendum est, per bonam confessionem: & causa diffidentiae sublata, ipsa quoque diffidentia tolletur.

Q

Si

Si non erit causa iusta, propter quam diffidat, sed ex naturæ pusillanimitate, vel memoria peccatorum præteritorum vel tentationibus Dæmonis orta diffidentia, & sexualis timor videbitur, animari debet multis modis. Primò ex parte Dei offensi, cuius proprium est misereri semper, & parcere, dicendo hæc vel similia: Charissime, bono animo esse te oportet cum negotium habeas cum Patre, qui quamuis offensus est a te, Pater tamen est: & quidem (vt sacra scriptura nos docet) Pater misericordiarum, cuius miserationum non est numerus, cuius misericordia super omnia opera eius, misericors & patiens, longanimis, & multum misericors, & præstabilis super malitia, & te tantopere dilexit, vt Filium in mortem impenderit, quò te à peccatis redimeret: cuius tanta est propensio ad ignoscendum, vt proponenti confiteri peccata quasi præueniens dimittat, iuxta illud Psalmistæ. Dixi confitebor aduersum me in iustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?

*Pusilla
nimes
animan
a: ex
parte
Dei.*

1. Cor. 1.

Pf. 14. 4.

Ioel. 2. 1.

Ioan. 3.

Pfal. 31.

Rom. 8.

Secundò,

Secundò
Christi De
multum &
sunt Deus i
nostrum
cum, & liu
nim tanta e
nostri, vt c
stris pecca
satisfactor
tas sanat n
lores nostr
tudo nostr
nostra odi
demum eiu
omnia nos
ex illius pa
ciendum p
infinita di
Vnde ex ju
peccatorum
inquam, C
ipse dignab
tium sui san
Nota et
dextus qu
dexteram
cicatrices v
passus est, L

Secundò, ex parte Mediatoris ipsius Christi Domini nostri. Verum est quòd multum & grauitèr peccauimus: sed posuit Deus in Christo iniquitatem omnium nostrum: disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanitati sumus. Fuit enim tanta erga nos pietas, & bonitas Dei nostri, vt cum non possemus nos pro nostris peccatis satisfacere, dederit nobis satisfactorem Filium suum: eius humilitas sanat nostram superbiam: eius dolores nostras voluptates: eius mansuetudo nostras iracundias: eius charitas nostra odia, & damna proximis illata: demum eius obedientia vsq; ad mortem omnia nostra peccata delet: & minima ex illius passionibus sufficeret ad satisfaciendum pro omnibus peccatis, cum sit infinitæ dignitatis persona satisfaciens. Vnde ex iustitia potes petere remissionem peccatorum, & regnum Dei: ex iustitia, inquam, Christi, cum tibi eam applicare ipse dignabitur, qui superabundans premium sui sanguinis pro te fudit.

Esai. 53.

Nota etiam quòd ille futurus est iuxta *1. Ioh. 2.* dexterus qui est aduocatus, & sedens ad dexteram Patris ostendit Patri æternocicatrices vulnerum, quæ pro tua salute passus est, Dic ergo cõfidenter: Domine

Q 2 Iesu

Secundò,

Iesu, pone crucem tuam inter iudicium tuum, & animam meam, & saluus ero.

Vide, quam voluntatem habeat mansuetissimus agnus te condemnandi, qui

Ioa. 18. Malci, cum veniret ad ipsum capiendum auriculam a Petro abscissam sanavit: qui cum idem Petrus ter ipsum negasset, respexit illum tam amanter, & mouit ad penitentiam, & postea caput etiam Ecclesiae eum constituit: qui inter dolores crucis extremos, primum id verbum pro-

Luc. 22. fert; Pater ignosce illis, quia nesciunt, *Io. 12.* quid faciunt, qui latroni in Cruce pen-

Luc. 23. denti, ut sui memor esset, ait. Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. Scias demum, quod magis ipse Dominus desiderat te saluum facere, quam tu ipse desideras quis ergo locus diffidentiae.

Ab exemplis hominum qui offesos condonaverunt.

Gen. 50.

1. Reg.

24. 25.

26.

Act. 5.

Tertio exemplis, hoc modo. Si homines serui Dei tam facile dimiserunt offensas sibi factas, ut Ioseph suis fratribus dimisit, ut David, Saul & Nabal: ut sanctus Stephanus iis qui ipsum lapidabant; pro eis orando, & alij plurimi Sancti propter aliquam participationem diuinae bonitatis: quid putare debemus de illo fonte, in ò mari immenso bonitatis, & misericordiae infinitae? quanto erit ei faci-

Eos qui
facilius, & m
parcere: pra
quod quant
cata, tanto
riam, si illa
enim ille D
sequitur, qu
expugnat, &
Christus m
rem, cum vi
ra ad cor re
nis delet. M
tia, grandia
cibus dimit
gnitudo au
quibus tibi
David in fi
liath, & in
vna Crucis
Daemonem
(si in ipso c
essent supe
quam vnqu
ta Haec no
terrupta (ut
paulatim d
historia po
Pharao pre
impediret,

facilius, & magis congruum misereri, & parcere: præsertim cum hoc sit certum, quod quanto maiora fuerunt tua peccata, tanto cedit ad maiorem Dei gloriam, si illa tibi poenitenti dimittat? Ut enim ille Dux maiorem honorem consequitur, qui munitiora castella, & vrbes expugnat, & hostes validiores superat: sic Christus maiorem consequitur honorem, cum vitia, & peccata plura & maiora ad cor redeuntium, pretio sui sanguinis delet. Maioris etiam est magnificentia, grandia debita quam exigua, supplicibus dimittere. Ne ergo terreat te magnitudo aut numerus peccatorum, de quibus tibi displices sicut enim vno ictu David in figura Christi prostravit Goliath, & in fugam vertit Philistæos: sic vna Crucis suæ applicatione Christus Dæmonem cum omnibus peccatis tuis (si in ipso confidas) prosternet, etiam si essent super arenam maris, & grauiora, quam vnquam in mundo sint perpetrata. Hæc non continua oratione, sed interrupta (vt primo cap. admonuimus) & paulatim dici debent: Potest & narrari historia populi Israelitici, cum hinc Pharaos premeret, inde mare effugium impediret, quod virga percussum mare,

1. Re 17.

Exo. 14.

Q 1 ipis

ipsis iter securum præbuit, & Pharaonem cum exercitu submersit: sic si voluntatis suæ virga, quia detestetur peccata, & ad Dominum conuertatur, malè peccatorum vitæ suæ antea percussit, euanescent peccata. Sic potest adduci ex nouo testamento exemplum filij prodigi, Magdalenæ, Samaritanæ, Chananæ, præter illud Petri & Larronis, quod retigimus; & in veteri, Dauid, Manasse, & populi Israëlitiçi, quem post tot offensas ad terram promissionis, in figuram beatitudinis adduxit.

Quartò ex parte promissionis Dei, dici potest; non dubites de venia, & eam tibi ego proferam, digito Spiritus sancti scriptam, per Prophetam Ezechielem: In quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor. Fidelis est Deus; negare seipsum non potest. Habes & manu Christi simile chirographum promissionis apud Euangelistam Matthæum Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Sic apud Lucam, Dimittite, & dimittimini. Vides ergo frater, quòd si offensas tibi factas ex corde dimittis, dimittet & tibi Deus peccata tua.

Quintò

Quintum rum, de qua gelorum, & phante & niorum homiticipes, totium, dicenulari fit pro

Sextò, ex procedi potestendit congentia, quadam, quamniente gratipfi velit Dam quærensollicitus est, quòd ad peccatuadducere fitu, vt menam, & in qui senten præripere pronuntiate mortem vsque tern Quare bene est in hac a

Quintum, ex multitudine aduocato-
rum, de qua cap. 6. superius, scilicet An- *Ex mul.*
gelorum, & Sanctorum, in Ecclesi. *ritudi.*
phante & militante; ex operibus omni- *ne aduo*
piorum hominum, quorum sumus pars *caton.*
ticipes, tot Missis, & orationibus fide-
lium, dicendum etiam, si quid in parti-
culari sit pro eo.

Sexto, ex bonis, quæ agit ipse agrotus *Ex bene*
procedi potest, & ex voluntate, quam o- *affis.*
stendit consequendi veniam, & ex dili-
gentia, quam adhibet ad eam obtinen-
dam, quam non adhibuisset, sine præue-
niente gratia Dei. Signum est ergo quod
ipsi velit Deus ignoscere, eum det gratis
am quærendi veniam. Si etiam Dæmon
solicitus est de ipso tentando, signum
est, quod de præda dubitat: & quando
ad peccatum desperationis ille nititur
adducere signum est, quod in eo sit stas
tu, vt mereri etiam possit vitam ater-
nam, & injuriam facere judici Christo,
qui sententiam, quam ipse laturus est,
præriperet, damnatum jam aliquem
pronuntiando, dum viuit. Non enim an-
te mortem sententia fertur, & ad illum
vsque terminum merendi status durat.
Quare bene sperans quæcunque passus
est in hac ægritudine, & in tota via simul

Q + cum

cum passione Christi offerat Deo, & magnam habebunt vim satisfaciendi: maximè accedente præparatione ad mortem subeundam, in remissionem peccatorum, de manu Dei. ¶

Orationes ad erigendos pusillanimes in morte.

Septimò, per modum orationis adiuuari potest hoc modo. Eia ergo frater sub vexillo spei de misericordia, & veritate promissionis Dei, de meritis Christi de intercessione Matris, & omnium Angelorum, & Sanctorum, bono animo pugna contra omnes aduersarios: reportabis enim, cum Dei auxilio, victoriam, etiam cum spolijs meriti maioris. Dicas ergo mecum, Pater noster, qui es in cælis, miserere filioli tui, mali, & ingrati, sed tamen filij, què adoptasti per Iesum Christum verum, & consubstantialem Filium tuum: dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Dicas & illud In te Domine speravi, non confundar in æternum. Et illud cum filio prodigo; Peccaui in cælum, & coram te: sed maior est tua bonitas, quam malitia mea. Dicas cū beato Anselmo: Domine si puritatem meam ademi, nunquid misericordiam tuam peremi? Si commisi vnde me damnare posses, tu non amisisti vnde saluare soles
propter

Psal. 30.

propter tenentet me, quicquid tuis, qui Iesu Christi, & charitatem eius, pro me, tatem meam, si occiderit, Psalmista dicit, quoniam a vultus mei, magis, & merito dictabitur dici. Dicat tres in iudicio, ne male enim delicta me imploro, a fugio, non cias nobis nostras ret

Vertat enim Iesum, go ei ostendit, qui sanguis miserere me, dolores & salute mea, peccaui n

propter temetipsum miserere mei. Pœnitet me, quòd tam ingratus fui beneficijs tuis, quibus me affecisti, sed propter Iesu Christi Domini nostri obedientiã, & charitatem, & preciosissimam mortẽ ipsius, pro me tibi oblaram, dele iniquitatem meam. Dicas & illud Iob *Iob. 15.* si occiderit me, sperabe in eo. Et cum Psalmista dic animæ tuæ. Spera in Deo, *Pf. 41.* quoniam adhuc constebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus. Hæc dilatari magis, & minus poterunt, prout discretio dictabit, & simul plura, vel diuisim dici. Dicat & illud Psalmistæ, Non in- *Pf. 114.* tres in iudicium cum seruo tuo, Domine male enim mecum agetur, si secundũ delicta mea iudicabor: misericordiam *Pf. 120.* imploro, ad misericordiam tuam confugio, non secundum peccata nostra facias nobis, neq; secundum iniquitates nostras retribuas nobis.

Vertat enim se aliquando ad Dominum Iesum Christũ, cuius crucifixi imago ei ostendi potest, dicẽs, Domine Iesu qui sanguinem tuum pro me effudisti, miserere mei. Domine Iesu, qui inter tot dolores & ignominias vitam tuam pro salute mea dedisti, miserere mei, quia peccavi nimis in vita mea. In manus

Q 5 tuas

tuas Domine, commendo spiritum meum. &c. Ex ijs autem, quæ 6. cap. de spe erigenda, & de exercenda dicta sunt, alia si opus erit, desumi etiam poterunt.

Quomodo iuuandi sint, qui contrarijs malis tenentur presumptionis & nimia confidentia.

CAPVT XIV.

Pf. 40. **Q**UI excedunt in spe, & ad præsumptionem declinant, frenandi & dirigendi sunt, si enim sibi placere videntur, & efferri recordatione bonorum operum, quæ egerunt, juxta illud, Beatus, qui intelligit super egenum, & pauperum, in die mala liberabit eum Dominus, & ita sibi deberi cælestem beatitudinem elato animo sentire videntur; admonendi sunt, quòd non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam, saluos nos fecit, vt ex Apostolo docemur: & in Dei bonitate, & Christi meritis præcipuè figenda est anchora spei: qui etiam dedit gratiam ad bene operandum. Item quòd quantum in nobis est: vniuersæ iustitiæ nostræ sunt velut pannus menstruatae, sed ex gratia Dei valorem habent omnes bo-

*Tit. 3.
Vbi spei
anchora
augenda.
Pf. 64.*

RÆ

næ actione debetur non peccata non. Nam quod sufficiente tanquam extra ex Deo agere etiam finis. & alii imperfecte debemus a vinum nostrum est aqua placendi De gloria, vel imperfecte qua facere si de bonis sunt, sine modo, quòd in ceritis omni mus: quòd imò tantum charitati, & quod ei debimò in animi

Si excedat agroti vide

nae actiones. Deo soli honor, & gloria debetur nobis autem confusio, propter peccata nostra, quae proprie nostra sunt. Nam quod attinet ad bona non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est: & debemus Deo gratias agere etiam, quod eius gratiae cooperati sumus. & aliquid cum ea boni egerimus: imperfectiones verò nostras, ut proprias debemus agnoscere, propter quas saepe vinum nostrum, juxta prophetam mixtum est aqua, scilicet vinum intentionis placendi Deo, mixtum ex aqua vanae gloriae, vel negligentiae, propter quam imperfectè egimus, & saepe omisimus, quae facere debuimus. Unde vae nobis, si de bonis nostris, in quantum nostra sunt, sine misericordia judicabimur. Adde, quod in Evangelio dicitur. Cum feceritis omnia, dicitis serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus; imò tantum debemus divinae in nos charitati, & beneficentiae, ut nunquam quod ei debemus, praestare possimus: imò inimmensum ab eo deficiamus.

Si excedit in spe, quia tota cogitatio agroti videtur ferri ad considerationem

Q 6

mi.

2. Cor. 3.

Bona,
que agimus
Dei accepta ferenda.
Esai. 1.

Luc. 17.

Ad contritionem.

itum me-
p. de spe
sunt, alia
erunt.
contrarijs
nis &
præsum-
enandi &
bi placere
ne bono-
xta illud,
genum, &
it eū Do-
em beati-
videntur;
operibus
ecundum
s fecit, ut
i bonita-
genda est
gratiam
d quantū
æ nostræ
e, sed ex
nnes bo-
næ

*sunt mo-
menti,*

misericiordiæ Dei, & meritorum Christi, nec viderat de peccatis suis compunctus esse, dirigendus est, & admonendus, vt ita cõfidat in Dei misericordia, & Christi meritis (quod laudandum est) vt interim doleat de peccatis suis: & considerando, quòd tantam maiestatem, & bonitatem ingratiõ offenderit, humiliter & amanter sibi condonari supplicet, ad actus contritionis, vt 2 cap & alibi dicitur, est adiuuandus, vt vtrouis modo in spe excedere videatur.

*Quid agendum, cum accedit quis ad
morientem, qui parum iam
mente valet.*

C A P V T X V.

CVM is qui accedit ad iuuandum aliquem, qui morti vicinus creditur, inuenit eum parum mentis compotem, ad intelligenda quæ dicuntur, interroget (si nescit) eum qui vocauit, vel assistentes ei, an sacramenta sumpserit, & de rebus suis disposuerit: si omnia, quæ oportebat iam fecit, quæ in 19 cap. dicuntur fieri possunt. Quod si constiterit ipsum nihil tale fecisse, (vt accidit ijs, qui nimis expectant, vel qui aliquo
more

morbo op-
tem eripit
sine ipso
prædicto
mendari
cis in tali
riis modis
ce clara, vt
liquo mo-
bit, quòd
se moris a-
similiter
quod im-
mors, opo-
tiam tuar
enim de q-
ne & adda
& acciper
nis fidelis
tur ad id s-
test, dica
sponde (A
ris quæ in
clusis circ
liqua pec-
locum ha-
sisse, eum
& vsus r-
majoris

morbo opprimuntur, qui statim mentem eripit, vel obfuscat) præter ea quæ sine ipso fieri posse dicuntur. cap. 17. prædicto (quæ peculiari ratione commendari debent assistentibus, vel amicis in tali statu morientis) appellet variis modis ægrotum, & si oportebit voce clara, vt excitet eum, & si cuigilabit aliquo modo, vel utcumque signum dabit, quodd intelligat, quæ dicuntur, semotis arbitris, dicat qui iuuat, hæc vel similia verba; Aduerte frater charissime, quod imminet tibi admodum vicina mors, oportet vt excites te, & conscientiam tuam a peccatis expurges: agitur enim de æterna tua salute vel damnatione & addat, Vis ne confitemi peccata tua, & accipere reliqua sacramenta, vt omnis fidelis Christianus debet? & hortetur ad id si annuit, nec tamen loqui potest, dicat qui iuuat, per nutus mihi responde (si non potes per verba) an feceris quæ interrogabo & proponat ei, exclusis circumstantibus, vt dictum est, aliqua peccata, quæ verisimile est in ipso locum habuisse: & si annuit se admisisse, eum absoluat, si tempus id patitur & vsus rationis, interroget al qua alia majoris momenti: & siue nutibus si-

*Appel-
landus
ægrotus
varie,
vt exci-
tetur.*

*Mors
immi-
nens si-
gnifice-
tur, &
confes-
sio elici-
atur sal-
tem nu-
tibus.*

gnifi-

nificet se admiffisse, fiue non, perat an habeat aliquid alienum quod debeat: & si annuit, perat an velit: vt hæredes re examinent: & soluant quod debet: si annuit: vocentur hæredes: vel aliquis eorum, vel saltem testes, vt hoc illis committatur, dicente eo, qui iuuat, committis tuis hæredibus, vt examinent, si quid debes, & primo queque tẽpore soluant, si quid alienum inuenerint te habere? & illo annuente, deũdẽ extra mittatur: & hortando morientem ad dolendum de peccatis, vt oportet, (si enim facit quod in se est, cũ loqui non valeat) absolutionem det illi, tam a peccatis, quã a censuris Si recuperata, vel non amissa voce, dixerit se velle confiteri, & sacramenta reliqua suscipere, hortetur Sacerdos, vt dicat sua peccata, incipiendo ab eis, quæ magis eius conscientiam præmunt: & si non benẽ a seipso confiteri poterit, interroget ipse, incipiendo ab iis, quæ maioris sunt momenti, & in illo locum posse habere probabile est: & quã breuiter poterit, se expediens (præsertim si deficere hominem obseruat) & ad contritionem habendam de offensis Dei charitate informatam, & non tantum ob timorem seruilem, &

ad

*quid agendũ,
cum lo-
qui po-
test ali-
quid qui
mori-
tur.*

ad dolendum
nimo dolentem
tionem ei
pere viaticum
a Parochia
extremam
tur posse
rimetur,
& extrema
restitutionem
statim eam
dictum est
loco, quã
ciat. Item
committatur
mentum,
tam clarum
sit testam
videat qui
re id facer
morienti,
bona ven
sunt, an v
ægrotus fa
bus confit
faciant, c
videbunt
sermonis

ad dolendum, quod non magis ex animo doleat, seridè hortando, absolutionem ei impendat: & si potest accipere viaticum sanctissimæ Eucharistiæ, à Parocho adferri curet: & post illud, extremam vñtionem. Si non videbitur posse deglutire sacramentum, vel rimetur, quod euomet, illud adoret, & extremam vñtionem sumat, & si ad restitutionem aliquam teneretur, vel statim eam faciat, si potest, vt superius dictum est, vel cõmittat alicui, vt ipsius loco, quàm primum fieri possit, eam faciat. Item si eleëmofynas possit facere, committat vt fiant & si non fecit testamentum, nec videtur habere iudicium tam clarum, vt illud facere possit, ita vt sit testamentum, non deliramentum, videat qui iuuat, & tractet (si potest secure id facere) cum aliquo ex coniunctis morienti, an sit melius, vt ab intestato bona veniant ad eos ad quos ventura sunt, an vt testamentum breuissimum ægrotus faciat deputando aliquos, quibus confiteri possit, vt ipsi in particulari faciant, quæ facienda esse in Domino videbuntur. Quòd si, antequam usum sermonis & mentis amitteret, petiit

De testamento totali.

De sacramentis confederatis.

sacramenta, ac verbis, vel signis (vt puta manus elevando, vel pectus tundendo) post amissum vocis usum contritionem ostendit, licet magnus fuerit peccator, præsumitur contritus, & potest ei dari Eucharistia (si speratur, quod eam deglutiet, ac retinebit) & extrema unctio & absolutio à censuris, sicut etiam à peccatis, si vel vnum confessus est verbo, vel nutibus. Si tamen publicus usurarius fuisset, non debet recipi ad confessionem, vel alia sacramenta (licet contritionem ostendat) antequam ipse, vel hæredes eius restituant vsuras, vel promittant, vel dent cautionem, prout iura disponunt. Quod si iudicium non erit sufficiens ad contritionem habendam, nec eam prius ostendit, vt par erat, petatur an aliquod interuallum lucidum habere soleat, vel speretur à medico quòd sit illud habiturus (vt posset fieri cessante febris vigore) & tunc redeat qui iuuat, ad subueniendum ægroto, vt supra dicitur, vel inde non recedat, donec adnitatur in meliorem statum morientem reducere, quoad eius fieri poterit, & interim, quæ ab aliis sine ipso fieri posse diximus, diligenter curet vt fiant.

*De com-
muniõ-*

Si cõfessus iam fuisset, qui sic dispositus

Eos

tus inuenit
Eucharistia
adferatur te
quo habue
quamuis ta
potest ei via
est) non ti
Sancti Sacra
glutire non
compos me
ctionem vol
omnia Sacra
niebat, sibi
tionem salte
faciendi, e
facere debet
ei extrema v
recto menti
cunque aure
saltem ad in
set, loqui,
nem, vt di
corde: Mis
magnam m
lud. Non i
tuo Domin
ne, quia pec
alia ex eis,
tritione sup

tus inuenitur, & tamen non sumpſiſſet *ne* ^o
 Eucharistiæ ſacramentum, curetur vt ei *extrema*
 adferatur tunc, vel cum interuallo ali- *unctio-*
 quo habuerit meliorem vſum mentis, *ne*
 quamuis tamen non habeat meliorem,
 poteſt ei viaticum conferri, ſi (vt dictum
 eſt) non timeatur vomitus, vel reiectio
 Sancti Sacramenti, vel quod illud de-
 glutire non valeat, & ſi dixit, cum eſſet
 compos mentis, quod extremam vn-
 ctionem volebat, vel in genere, quod o-
 mnia Sacramenta, vel quicquid conue-
 niebat, ſibi dari poſtulabat: vel contri-
 tionem ſaltem oſtendit, & voluntatem
 faciendi, quod vt fidelis Chriſtianus
 facere debebat, ſuo tempore adferatur
 ei extrema unctio, licet iam non vtatur
 recto mentis iudicio, ei detur. Quo-
 cunque autem tempore capax videbatur
 ſaltem ad intelligendum, licet non poſ-
 ſet, loqui, excitandus eſt ad contritio-
 nem, vt dicat ore & corde, vel ſaltem
 corde: Miſere mei Deus, ſecundum
 magnam miſericordiam tuam: vel il-
 lud Non intres in iudicium cum ſervo *Ec ex-*
 tuo Domine: vel, Parce mihi Domi- *citatio-*
 ne, quia peccaui nimis in vita mea: vel *ne ad*
 alia ex eis, quæ cum ageretur de con- *contri-*
 tritione ſuperius dicta ſunt. Licet au- *tionem.*
 tem

tem fit iam confessus, si vsum adhuc habet aliquem rationis, & vocis, quamuis exiguum, petatur ab eo, semotis etiam arbitris, an aliquid habeat, quod conscientiam grauet, cuius non meminisset, dū confiteretur, vel in quo non est quietus eius animus, vt superius ca. 8 dictum est, & si fit aliquid, quod expediat confiteri, poterit eum reconciliare; si est restitutio, vel quid aliud faciendum, curet vt fiat, quemadmodum superius dictū est. Suggestat etiam ei vt protestetur, se velle viuere, & mori in fide catholica, & vniōne Sanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ: quodque sperat in misericordia Dei, quod per IESU Christi passionem, ac mortem, si sua condonabit peccata, & ad vitam æternam perducet, & verbis præire poterit ipse qui iuuat, vt alibi diximus, sed hic concise & breuiter magis: & sequatur eum ægrotus ore, vel saltem corde. Quod attinet ad ea, quæ ad charitatem mouent, si capax erit, aliqua dicatur ex his, quæ cap. 7. sunt dicta & sic de aliis, quæ cum benè dispositis diximus posse obseruari, semper habita ratione personæ, & vltus rationis, & linguæ, quam habet: sed imprimis vt in corde & ore habeat nomen iesu, & ei se, com-

mca-

mendet, & Angelis, ac Suerter, quafant, de quobseruandum videtur haberecentur, quiri, vt interuallumaborat, vt ali& tunc nullati debet, quicessaria, suggabsolutionecestorum verfiteri.

Quid agend

rationis,

te

C A

Accidit a
cio quic
tate fit benè
sed tempore
posset, cū q
vel vtcunqu
vel delirium

mendet, & Beatissimæ ipsius matri, & Angelis, ac Sanctis, deinde ad ea se converteret, quæ sine ipso ægroto fieri possunt, de quibus cap. 19. Illud autem est observandum, cum moriens iam nullum videtur habere usum rationis, & illa exerceatur, quæ diximus sine ipso posse fieri, ut interim consideretur, an aliquod interuallum habeat, qui in extremis laborat, ut aliquid boni possit ei suggeri: & tunc nulla occasio, licet exigua, omitteri debet, quia ei, quæ maximè sunt necessaria, suggeratur: & imprimis, ne sine absolutione decedat, si vel unicum peccatorum verbo, aut nutibus potuit confiteri.

Quid agendum, cum ægrotus usum habet rationis, & sermonis, sed est breue tempus ei reliquum.

C A P I T U L U M X V I.

Accidit aliquando, ut ægrotus iudicio quidem, & sensibus, ac voluntate sit benè dispositus, ut iuvari possit, sed tempore destituitur: ut contingere posset, cum quis vulneratus est lethaliter, vel utcumque, cum timetur, ne mors, vel delirium brevi succedat, tunc euoca-

tus

De confessione. tus aliquis, vt moriturum iuuet, si intelligit quod non est confessus, imprimis semotis arbitris, eum hortetur, vt dolorem de offensis Dei habeat: & confiteatur sua peccata, ab eis incipiendo, quæ magis eius consciëntiam grauant & postquam dixerit, quæ recordatur, si videntur aliqua necessariò esse interroganda, statim & expeditè interroget, & tantum de iis, quæ mortalia esse posse videntur: & si nihil ipse ex se diceret, sed interrogari vellet, confessarius interroget, ad eundem modum incipiendo ab eis, quæ secundum statum ægrotantis vel cognitionem, quam de ipso habet in eo probabiliter locum habent: & si non videret contritionem sufficientem, hortetur ad eam procurandam: & iuuet ad id ipsum, breuiter, exaggerando peccata, & ingritudinem peccantis erga Deum, sic amantem, & beneficientem: curando, ut dolor sit non tantam propter poenam, quam meruit, sed magis propter offensam tanti Patris, & de se tam bene meriti, vt non sit cum dissidentia coniuncta, sed cum spe in misericordia infinita, & bonitate Dei, & in meritis passionis, & mortis Iesu Christi constituta, & breuissimè, quoad eius fieri potest, hæc tran-

transigens: ac-
cet post absc-
ret) alia etia
duci, ad m-
& dilectione
citandam co-
Interim de
monitos op-
Sacramentu
vnctionis, p-
chia adferri
beret ægrot-
ta accipiend-
tum ad com-
extremam vi-
dam, primo
re cum deo
accipiat.

Si depreh-
quam restit-
vel honoris.
personis qui
cultas statim
alia sacrame-
vel ordinetur
faciet eam v-
co, cui confis-
micis, vel ei
set danda, &

transiens. absolutionem impendet, licet post absolutionem (si tempus suppetet) alia etiam ex dictis alibi possunt adduci, ad maiorem contritionem, spem, & dilectionem Dei in ipso aegrotante excitandam confidentia

Interim dum confessionem audit, premonitos oportet alios, ut sanctissimum Sacramentum Eucharistiae, & extremae unctionis, praesto habeant, & ex parochia adferri curent, nisi facultatem haberet aegrotus, a quo vellet, ea sacramenta accipiendi, & disponat breuiter aegrotum ad communionem, & ad petendum extremam unctionem, in d. & accipiendam, primo quoque tempore, ut maiore cum deuotione, compos mentis eam accipiat.

Si deprehenderit in confessione, aliquam restitutionem esse faciendam rei vel honoris, & constat de quantitate, & personis quibus debet fieri, & adest facultas statim restituendi dum parantur alia sacramenta, curet ut statim fiat, & vel ordinetur (si res id patitur) alicui, ut faciet eam ut puta aeconomo, vel amico, cui confidere possit. Item si venia inimicis, vel eis qui eum offendissent esset danda, & hoc coram Notario & testibus

De communicatione & extrema unctione.

De restitutione & pacificatione.

stibus, vel si non suppetis tempus vocandi Notarium, saltem coram testibus (si inimicitia vel offensio esset publica, vt superius diximus) fiat. Si non potest statim restitutio fieri, quia non constat de quantitatibus rerum vel de personis, vel quia non est ad manum pecunia, vel id quod debet restitui, præter promissionem ægroti, curet, vt idoneo alicui iniungat, vt de suis debitis inquirat diligenter (& dicat ægrotus, si quid meminit) & soluat statim, vel cùm primum fieri possit. Quòd si res vel tempus aliud non patitur, in testamento (quod si vita durat, faciendum est) vel saltem coram testibus, aut quocunque modo, ac via commodè poterit, grauet hæreditatem suam hoc onere restituendi, vel soluendi quod debet, ita vt nihil executores, vel hæredes prius quàm hoc exequi curent. Si breuissimè hæc fieri non possent, dummodo videatur prompta voluntas ægroti ad ea facienda, non impediet, nec ab absolute, nec à communionem, nec ab extrema vnctione: sed qui iuuat, non deserat eum, donec, quoad eius fieri possit, suæ conscientie in prædictis satisfaciatur. Si non habet facultatem soluendi debita, proponat moriens, quod,

*quid cū
non po-
test re-
stituere.*

quod, si De
que posset
tunc saluter
ra, quia I
tantum vt o
dolore nita
misericordi

Si fieri pe
petat orati
vt dignetur
quæ anima
mortem co
alios paup
facultas sup
& si ipse no
facere pro e
transigi po

Si rebus
suppeteret
5 6. & 7. qu
omniò qu
mor sit aut
eius qui in a
quo probab
tur, vel de e
à medicis,
quibus Sacc
soluere illu

quod, si Deus vitam daret, quandoquaque posset, ea solueret: nec putet ea tunc salutem æternam ipsius impeditura, quia Deus omnium Dominus est: tantum ut de suis peccatis, super omnia dolore nitatur, & in Christi meritis, & misericordia Dei anchoram spei figat.

Si fieri poterit, emittat ad loca pia, & *Mortens* petat orationes & Missarum sacrificia, *petat* ut dignetur Dominus dare tempus ad ea *suffra-* quæ animæ saluti sunt necessaria, ante *gia pio-* mortem conficienda: & ad eadem, & ad *rum lo-* alios pauperes mittat eleemosynas, si *corum.* facultas suppetat, & quidem liberaliter, & si ipse non id faceret, amici deberent facere pro eo, ut reliqua, quæ sine ipso transigi possunt.

Si rebus necessariis peractis, ad alia suppetaret tempus, fiet ex dictis in cap. *Ordo* 5. 6. & 7. quæ poterunt: sed præcedant *rerum* omninò quæ sunt magis necessaria. *talibus* Me- *agenda-* mor sit autem qui confessionem audit *rum.* eius qui in articulo mortis est (id est, de quo probabiliter creditur, quod morietur, vel de eius morte multum dubitatur à medicis, vel aliis prudentibus) quòd quivis sacerdos Catholicus potest absolvere illum ab omnibus peccatis, etiã *scdi.*

quo in casu quis potest ab- solvere. sedi Apostolicæ. & in Bulla Cœnæ refer- vatis, & consequentibus censuris, &c. si tamen peccatum annexam habet excō- municationem, à qua non possit extra hunc casum ipse conf. s. r. ius eum absol- vere debet iniungere morienti, vt, si cō- ualuerit, ad superiorē pro remedio con- fugiat, quæ intelligantur, si non posset moriens presentiam habere Superioris, qui facultatem talem habeat; nam tunc esset ille vocandus (si non est periculum in mora) pro casu illo reservato.

De iis quæ agenda sunt cum iis qui intel- lectu quidem valent, sed voluntas illius agra est, vt id faciant, quod facere est necesse.

C A P V T X V I I.

Aliorū oratio- nib. in- ventu, &c. Illi, quibus mors imminet, non de- stituuntur vsurationis, & sensuum, ac sermonis, nec tempore sed volun- tate faciendi quod ad salutem ipsorum necessarium est; imprimis iuuandi sint amicorum, vel consanguineo- rum charitate: qui pro eis orationes, & eleemosynas fieri, & missas dici
cu-

E
curent
Deo m
rum em
te nec
qua ab
lijs sine
cum tal
faciend
vt à Dec
le ad mi
Inter
cum ips
quis sit,
gratiam
& rogar
aliquem
nem & a
deperfo
diri & m
uis hoc
dos, & fa
& de mo
eius ægri
præ se fer
cilicet be
quæ mult
tem suam
diat. His

curent; vt sic indispositis impetretur à Deo misericordia, qua dignetur cor eorum emollire, & ad viam salutis, in tantę necessitatis tempore, adducere. & tam quę ab ipso qui iuuat, quàm quę ab alijs sine ipso ægroto fieri posse diximus, cum talibus sunt pernecessariò largiùs facienda, & ad hunc finem applicanda, vt à Deo gratia impetretur, qua illi benè se ad migrandum disponant.

Interim tamen non omittantur, quę cum ipso ægroto fieri poterunt, & si aliquis sit, qui apud eum auctoritatem, vel gratiam habeat, is eum hortari deberet, & rogare, vt curaret ad se vocari virum aliquem spiritualem, à quo consolationem & auxilium acciperet; ea dicendo de persona eius, quę libentius eum audiri & magis ei credi facient. Sed quamuis hoc non fieret, inuisat eum Sacerdos, & salutet eum, & amanter appellet, & de morbo interroget, & compatiatur eius ægritudini, & compassionem ipsam præ se ferat; vt amoris significatio conciliet beneuolentiam apud ægotam: quę multum conferet, vt quę ad salutem suam faciunt, ab eo libentius audiat. His præmissis, blandè hortetur æ-

R grotum

*Qui a-
pud talē
auctori-
tate va-
lent hor-
tentur
eum.*

*Vnde in-
cipiat,
qui iu-
uat.*

*Can. cū
in fide
res.
Quomo
do. d
confes-
sionem
disponat.*

grotum, vt ad Deum, pro remedio
confugiat; qui sæpe per morbos hoc a-
git, vt qui obliuiscabantur sui Creatoris,
hoc quasi stimulo incitati, ad ipsum re-
fugiant quod autem propter peccata in-
terdum immitantur morbi, patet in pa-
ralytico Ioan. 5. vnde sanato Christus
ait. Vade & iam amplius noli peccare, ne
deterius tibi aliquid contingat. Vnde
obseruari oportet illud Innocentij salu-
bre decretum, vt scilicet initio morbi, æ-
groti confiteri teneantur, vt medici in
eorum curatione pergant. Deus enim, vt
omnipotens, & animæ, & corporis mor-
bos curare potest, & vt Pater, nostri a-
mantissimus, vult omnia, quæ nobis sunt
conuenientia, si humiliter ab eo peti-
mus, tribuere. Prius tamen necesse est e-
ius amicitiam, & gratiã procurare. Nam
licet Pater sit clementissimus, & magis
omnia bona nobis conferre velit, quàm
nos accipere, nihilominus quia iustus
est, vult vt, qui peccauit, contra ipsum,
agnoscat suum errorem: & vt ei displice-
ant quæ malè gessit contra suum crea-
torem, & tam multorum beneficiorum
auctorem, & vt confiteatur Sacerdoti,
cui dedit De^o facultatem absoluendi ab
omnibus peccatis, & ita dicatur, quod

cx

ex ea c
re suæ r
let con
supra.

Si ad
dicere i
quo sup
uerti ad
habent
in statu
est certa
cturus e
iam diu
lum pro
erit, resti
si omnin
videat ip
vitam tra
ne libera
quid de
infamia t
nere ad
num; qu
set Chri
iam quoc
rare deb
peccata f
videatur.

Quod

ex ea confessione debeat initium face-
re suæ reconciliationis cum Deo. Si vo-
let confiteri, benè est, & cætera fiant, vt
supra.

Si adhuc nollet confiteri, vel differret, *Contra*
dicere illi oportet illud Ecclesiastici de *differen*
quo supra capit 2. Fili non tardes con- *tes cons*
uerti ad Dominum, & reliqua, quæ ibi *sessione*
habentur contra differetes: quia si mors *Eccl. 5.*
in statu peccati aliquem deprehendat,
est certa damnatio faciat ergo quod fa-
cturus est, dum tempus habet. forte et-
iam diuina bonitas, si misit hoc flagel-
lum propter peccata, cum ea confessus
erit, restituet sanitatem corporis, quod
si omnino ab hac vita recedendum erit,
videat ipse, quanti referat ad æternam
vitam transire, & ab æterna damna-
tione liberari, si opus erit, addi poterit ali-
quid de honore, vt scilicet quod magna
infamia sit in tali tempore non se dispo-
nere ad moriendum, vt decet Christia-
num; quodque nec sepultura dignus es-
set Christianis consueta. addatur et-
iam quod consolationem magnam spe-
rare debeat postquam confessus fuerit
peccata sua: licet modo molestum esse
videatur confessionem instituere.

Quod si ne tunc quidem se paratum

R 2 ad

Inquiratur causa cur mali confiteri. ad confitendum ostendit: curet intelligere causam eius rei, aliquando enim id accidere posset ex infidelitate, vel hæresi aliquando etiam ex desperatione, propter malè actam vitam, & multa, graviaque peccata, quæ fortè à multis annis non est confessus: aliquando etiam ob pactum aliquod initum cum Dæmone, qui ipsum, jam vicinum morti, retinet ne confiteatur: aliquando ex affectu aliquo fixo, circa aliqua peccata, à quibus non vult ipse recedere: quale est odium, vel vindictæ appetitus, vel usura, aut aliqua malè parta, quæ nõ vult restituere, aut carnis peccata, vel siquid huiusmodi est: aliquando acedia quædam, & difficultatis confitendi horror.

Quid si infidelitas vel hæresis deprehenditur. Si infidelitas, vel hæresis detegitur, ea quæ de fide dicta sunt cap. 12. proderunt potius quam disputare in particulari, nisi magnam daret occasionem ægrotus, rationem sui erroris assignando. tunc enim confutari id expediret, vel ab eo qui juvat, vel ab alio in eiusmodi rebus peritiori, sed communia illa magis ad rem faciunt, etiam in hoc casu, ut plurimum. Perit etiam ab eo posset, an putet salutem consequi eos posse qui tenent, quod Catho-

E
tholici
surdum
millia h
dediti s
quidam
hæretic
poterit
clesia ca
per te,
possit ex
to peric
quàm in
cedere?
ctum m
inferno
ciari, &
suerum

Si an
speratio
nem pe
quæ de
13. & qu
num sin
ne conj
diæ im
& vna g
sent M
eius fra

tholici Christiani tenemus. Si negat; absurdum jam est manifestè tam multa millia hominum, qui virtuti, & pietatè dediti fuerunt; damnari. Si admittit (ut quidam infideles admittunt, & etiam hæretici) saluos esse posse; tunc inferre poterit: cum ergo qui credunt, quod ecclesia catholica credit salui esse possint per te, per nos autem nullus esse saluus possit extra hanc Noë arcam; cur in tanto periculo damnationis aternæ potius, quàm in secure statu, vis ex hac vita decedere? Addi etiam possunt, quæ ad affectum mouendum faciunt: quale est, in inferno pœnis nunquam finiendis cruciari, & in hac vita in infamiam suam & suorum indelebilem incidere.

Si animaduertitur, quod sit potius desperatio, ob grauitatem, & multitudinem peccatorum, tunc locum habent, quæ de spe erigenda dicta sunt cap. 6. & 13. & quod totius mundi peccata, Demonum simul & hominum, si in vno homine conjungerentur, in abyssu misericordiæ immensæ, velut nihilum absorberi, & vna gutta sanguinis Christi lauari possent. Nouit Deus figmentum suum, & eius fragilitatem, & ad peccata propensionem.

R ; lionem

sionem; & prompta est ipsius benignitas ad ignoscendum, si humiliter quis ei agnoscat, ei displiceant, & veniam confidenter speret, & postulet à Deo misericordiam, per Iesum Christum, &c.

*Quid si
pactum
cum da-
mone im-
pedit.*

Si (quod raro accidit, sed potest tamen accidere) pactum aliquod cum Dæmone in initum, diffidentia, & desperanda salutis causa esse percipitur: dici debet, quòd proditori nullum pactum est seruandum, licet propria manu, imò & sanguine (quod quidam fecerunt) esset chirographum Dæmoni datum, & quòd deceptorem decipere debet, & confugere ad verum Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum qui creauit nos: & à potestate Dæmonis, & tenebrarum, per sanguinem suum nos eripuit, & transtulit in regnum suum, & exempla adduci possunt: vt illius, qui à beato Basilio adiutus est, & chirographum, quod dederat Dæmoni, fuit ei restitutum & aliarum personarum notarum, quas constat in initum pactum cum Dæmone eluisse per confessionem, & viam salutis esse ingressas, & licet Dæmon non redderet chirographum, non refert: quia Christus Iesus, Dominus est absolutor vniuersorum,
&

E
& ita dic
alibi di
ponente
derit, po
arbitrii

Si diff
dit, quò
peccati
fessam,
imprim
mors im
na hæc
ctibus r
quam a
quæ ego
sistetur
ad igne
æternã
pertate
vel ab i
in hoc
in alijs
omnem
num pa
ciari; v
quæ fo
nation
tur etia
malè d

& ita dici debent, quæ ad spem faciunt, alibi dicta, & quæ ad contritionem proponente ipso ægroto, si Deus vitam dederit, pœnitentiam & satisfactionem ad arbitrium confessarij.

Si difficultas confitendi, ex eo procedit, quòd nō velit ægrotus vel affectum peccati relinquere, vel rem injustè possessam, aut damnum illatum restituere: imprimis significetur ei, quòd certa mors imminet, quæ faciet, ut omnia bona hæc, & corpus ipsum cùm suis affectibus relinquatur: nec secū feret aliud, quam animam suam, & bona vel mala, quæ egerit: & quod ante tribunal Christi sistetur, ut secundum ea, quæ gessit, vel ad ignem æternum damnetur, vel vitam æternā accipiat, & si timet filios in paupertate deserere, restituēdo quod debet, vel ab injusto quæstu recedendo (nam in hoc solet esse maior difficultas, quàm in alijs affectibus) videat quàm sit cōtra omnem rationem, ut velit ipse in æternum paupertate, & diris tormentis cruciari, ut filij habeant bona temporalia, quæ fortè illis erunt causa eiusdem damnationis, & quibus fortè non diu fruuntur etiam in hac vita, quia malè parata, malè dilabuntur, & de eis rarò gaude-

*Quid cū
ex affe-
ctu pec-
cati non
vult cōs-
fiteri.*

bis tertius hæres: & quòd Dei, Patris ve-
 ri prouidentia sunt committendi, post-
 quam is fecerit quod iustè pro eis possit.
 & demum addi debent, quæ timorem
 incutiunt pœnarum & quæ mouere pos-
 sunt, ad præferenda his bonis terrenis
 cœlestia & sempiterna bona; ad quæ se
 disponet relinquendo quæ iniustè hic
 retinentur. Et quia varia hominum in-
 genia varijs modis mouentur, si via ti-
 moris non sufficit, nec spei: tentetur ea
 quæ ratione amoris valeret mouere, &
 vni habere posset in ijs, qui carnalibus
 affectibus adhærent, & etiam in alijs;
 explicando beneficia Dei tam naturæ,
 quam gratiæ, & gloriæ vt supra cap. 7. &
 charitatem Patris æterni, qui cum ini-
 mici essemus, dedit Filium suum; vt nos
 seruos redimeret: dilectionem Filij, qui
 vitam suam dedit pro nobis, vt supra c. 7.
 Aliqua etiam de fama vel bono nomine
 in hac vita possent quosdam mouere.
 & si obseruabit, quod ægrotus his po-
 tius, quàm illis rationib⁹ vel modis mo-
 ueatur: in eis magis hæreat (cum mode-
 ratione tamen prudenti) quæ efficaci-
 ora senserit, vt is ad salutem suam cui-
 dam excitetur, ac iuuetur. Si difficultas
 non videtur in affectu fixo ad peccatum,
 sed

E
 sed potius
 vt labore
 eat: impr
 imminer
 ternæ p
 debet. de
 iuuat m
 memoria
 tiæ, si opr
 si ne tunc
 quod ali
 cum quo
 liter rec
 colloqui
 interrog
 quæ ipse
 scendend
 particula
 magnam
 Ecce tu
 & tamen
 portebat
 est, vt tib
 lutionis:
 disposito
 rem pro
 supra c. 2
 solui pos
 Vnde

sed potius in acedia quadam, quæ facit *Quid cõ*
 ut laborem se disponendi quis exhortetur. *ex ace-*
 cat: imprimis significanda est ei mortis *dia im-*
 imminentis vicissitas & damnationis æ- *peditur.*
 ternæ periculum, si non fecerit quod
 debet. deinde offerat suam operam quæ
 iuuat morientem, ad redigenda ei in
 memoriam peccata, & partem pœniten-
 tiæ, si opus erit, pro ipso subeundam, &
 si ne tunc quidem vellet, prodesse posset,
 quod alicui ex Patribus nostris accidit
 cum quodam, qui confiteri sacramenta-
 liter recusabat, ut scilicet per modum
 colloquij cum ægroto (semotis arbitris)
 interroget de speciebus peccatorum,
 quæ ipsius conscientiam premunt, de-
 scendendo quantum possit, & sic satis, ad
 particularia. & cum jam vel omnia, vel
 magnam partem habuerit, dici posset ei:
 Ecce tu timebas laborem confessionis,
 & tamen ferè omnia confessus es, quæ o-
 portebat. Vis ergo finire quod reliquum
 est, ut tibi impendam beneficium abso-
 lutionis: si admitte, tunc ut cum magis
 disposito, pergat ad reliqua, & ad dolo-
 rem pro peccatis habendum adiuuet, ut
 supra c. 2. & cum eò adductus erit ut ab-
 solui possit, eum absoluat.

Vndecunq; accidat difficultas ægro-

R 5   10 11

*Adduca-
tur ad
eleemo-
synas,
etc.*

si in primo congressu non sibi persua-
deri sinit, vt confiteatur, & ad mortem
se disponat: curet qui iuuat, vel eleemo-
synas pro se faciat, & orationes, & Mis-
sarum sacrificia postulet, oret & ipse, ac
Deo se commendet, vel si per se hæc non
fecerit, committat alijs, vt pro ipso, quã
largè fieri possit, ea præstent, & non ita
cum, qui talis est. relinquat, si fieri possit,
quin denuò ad ipsum reditus pateat, ad
agendum de ijs, quæ ad animæ ipsius sa-
lutem pertinent. ideo, vt ne molestus sit
ægroto (sic disposito præsertim) imò vt
ei gratus sit, & consolationem adferat,
studere debet, & si de aliquo alio putare-
tur, quòd futurus esset gratior ægroto,
vel maioris auctoritatis apud ipsum:
suggerat amicis infirmi vt is euocetur.
Si tandem ad confessionem adducetur,
procedi cum eo poterit in communio-
ne, extrema vnctione, testamento, & a
alijs, quæ conferre dicebantur morientis
bus, prout dictum est cum benè disposi-
tis, ad auxilium ferendum proceden-
dum esse, secundum quod tempus, lo-
cus & personarum qualitas feret.

Quomodo

*Quomodo
sua dan*

PErut
omn
mort
tur ad car
uendi rat
ris: confe
hortando
stularet,
adiuand
videretur, v
carceribu
rò ad sup
um, in ma
recordan
ras famil
id præstar
rum anim
fos cogno
ti, omnem
deklararu
plissimum
rendimus
si quis fo

*Quomodo adiuuandi, qui propter delicta
sua damnati à Iudicibus mortis sen-
tentiam acceperunt.*

CAPVT XVIII.

Perutile sanè esset in primis, vt ijs omnibus, qui à mœrore ac tristitia morte mulctandos leuaturi, vocantur ad carceres, omnis eorundem viuendi ratio priùs nota fieret, ac familiaris: confessiones excipiendo, eosdem adhortando, atq; adeo etiam, si res ita postularer, vtcunq; hominem pro viribus adiuuando, siquidem multum conferre videretur, vt huiusmodi viri ab his, quos in carceribus degentes inueniunt, post verò ad supremum damnantur supplicium, in magno honore habeantur: dum recordantur se cum illis antea horas totas familiariter esse loquutos: quos ad id præstandū diuini honoris zelo, & suarum animarum salutis desiderio impulsos cognouerunt, quo etiam sæpe morti, omnem illis vitæ suæ rationem aperte declararunt. quæ quidem res aperit amplissimum aditum ad facilè, id quod intendimus obeundum. E contra verò, si quis fortè reū, qui iam iam ad præsen-

*Morte
mulctandos ad-
iuturi,
sint antea illis
familia-
res.*

Quomodo

tem ducitur necem, solari voluerit, cum nunquam eum nec de nomine, aut facie nouerit; credendum est fore periculum, ne minus res è sententia succedat: verendumque ne hac ipsemet re callidus Cæcodæmon utatur ad magis magisque necandi hominis, ab omni pietate auersum animum obfirmandum, illius menti obijciendo, eum in extremo vitæ periculo ab omnibus, quos ante nouerat, omninò destitui, & socios tantum habere eos qui nolentem trahant ad interitū.

*Sciatur
ex mini
stris ju-
stitiæ
qui cās
ptini pe-
ricliten-
tur de
vita,* Admodum præterea videtur esse necessarium, eum, qui velit consolatoris hortationisq̄ subire prouinciam, vel cum eius loci Moderatore, vel Iudicibus aut custodibus, aut etiam saltem cum illorum carcerum œconomo, qui & ex antiquis esse solet, nec ut plurimum vniuscuiusque ignorat vitæ discrimen, aliquo modo conuenire, ut ex verbis intelligat, an aliqui in eo carcere reperiantur, de quorum capite agatur, vel saltem agi sit periculum, quo facilius cum iisdem maiorem contrahat amicitiam, eosq̄ ad pœnitendum hortetur, ante mentis aciem ipsorū exhorrenda ac perimescenda scelera proponendo, ex quo
facile

facile fit,
ne flagitia
nostri co
ad solam
tem opte
rituri, re
fieret in i
uendum t
liaribus c
certum e
ficetur: n
nimo cad
te illicò a
ideoq̄
animarum
velint ad
filio ac p
omnia qu
ris grauit
magno p
ferantur.

Maxi
maduert
cte plect
cedit, p
cubiculo
uocatur,
carcerum
rem incu

facile fit, vt cum ad expianda confessio-
ne flagitia, & sacrum Christi Seruatoris
nostri corpus assumendum, tum etiam
ad solam Dei optimi Maximi volunta-
tem optandam, siue victuri sint, siue mo-
rituri, rei excitentur: q̄ forte non ita
fieret in ipso extremæ vitæ periculo. Ca-
uendum tamen maximè erit, ne in fami-
liaribus colloquutionibus aliquid illis
certum esse de imminente morte signi-
ficetur: ne hoc nimium exhorrentes, a-
nimo cadant omninò, ac de omni salu-
te illicò animæ, corporisq̄ue desperent,
ideoq̄ue nullius amplius colloquia, ad
animarum suarum salutem pertinentia,
velint admittere: sed potius maiori con-
silio ac prudentia certiori procedatur, si
omnia quæ dicentur, à peruersi facino-
ris grauitate quasi ducta ac petita, cum
magno periculo illis impendente con-
ferantur.

Quid est

Maximè etiam consolanti est ani-
facien-
aduertendum, ne cum intempesta no-
dum quæ
cte plectendum capite roboraturus ac-
intem-
cedit, primus ante ipsum se sistat in eo
pesta no-
cubiculo, ad quod suo aduentu reus e-
ste ad
uocatur. Etenim semper fere custodes plecten-
dū mor-
carcerum, ne nimium reis mortis horro-
te acce-
rem incutiāt, ab inferiori cubiculo euo-
cant dit,

*A custo-
dibus de
morte
monea-
surrem.*

cant ad superiùs, non quasi ad mortem sed potius ad triremes, aut in exilium amandandos, &c. Quare si reo alacriter superiùs ascendenti primus omnium sese confessarius offerret, fieret non modò vt ei nihil omnino virium consolando adderet: sed eas etiam omnes, quas haberet, sua præsentia frangeret ac debilitaret. Omnis igitur cura hac in re custodibus videtur esse relinquenda: à quibus priùs de certa imminente morte admonitus sit reus, & ad libenter id faciendum paulatim animatus: addi etiam poterit confessarium vnà adductū esse, qui cum facile consolabitur, & ad bene ex hac calamitosa vita decedendum edocebit, tum verò ad eum ipse confessarius ingressus, aliquem doloris sensum præ se ferendo, alacri patientique animo esse mortem subeundam ostendet; siquidem Diuina voluntate hominumq; sapientum consilio id totum efficitur.

*Dei pro-
viden-
tia in
hoc ge-
nere
mortis.*

*Hac verò, aut his similia, mortis reo
proponentur.*

1. DEVM Optimum Maximum, qui mundum hunc vniuersum æterna quadam

dam mēti
salutis su
quamuis
tramite d
expedire
cto anim
quin etia
2 Eam ip
tūm exho
beneficiu
mortali
Quis eni
rot sceleri
culis fuit
corum su
re, aut e
quadam
omnia ip
quod non
quin pot
mi magn
pœnitere
confessar
3. Huic s
Propheta
mibi Do
rum dier
quamplu
uerso po

dam mētis prouisione moderatur, hanc salutis suæ viam statuisse. Qui quidem quamuis eum ad felicitatis patriam alio tramite ducere potuisset, magis hoc ei expedire præcognouit: atque ideo crecto animo mortem esse perferendam, quin etiam exoptandam, &c.

2. Eam ipsam mortem, quam ipse tantum exhortet, summum etiam bonum *Mors e-* beneficiumque singulare ipsi à Deo im *iusmodi* mortali munificentissimè concessum. *magnū* *Dei be-* Quis enim non apertè videat eum, qui *nesseñ.* tot sceleribus, odiis, immensisque periculis fuit inuolutus, toties aut inimicorum suorum telis confossum occidere, aut etiam diuina voluntate subita quadam nece extingui potuisse? Ad hæc omnia ipsum Dei beneficio euasisse, quod non ita facilè exhibuit omnibus: quin potius scelerum suorum cum animi magno dolore, lacrymisque posse pœnitere, eaque sibi præsentī detegere confessario.

3. Huic simile certum vitæ suæ spatium Prophetam expostulasse: Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum. Quod etiam nec *Psal. 36.* quamplurimis est concessum, qui peruerso potius animo, improuisa morte *ccia*

cecidissent, pœnas etiam daturi sempiternas.

*Hoc
mortis
genus a-
liis felici-
us est
se,*

4. Hoc mortis genus esse felicissimum, & à quouis alio, erecto quidem animo perferendum, ut suauissimum. Si quidem, cum ob varios morbos præsentis, ægros admodum diuturna torqueat cogitatio acerbissimorum dolorum qui perferuntur, medicamentorum quæ summa cum difficultate assumuntur, & expectatio futuræ sanitatis: vix credi possit ægrum sana mente commissorum facinorû recordari, nedum dolere, ex quo fit sepe, ut quâ plurimi spe quadam inani conualescendi quam primum decepti, absque vlla peccatorû suorum expiatione moriantur: si verò mortem eam cõsideres, quæ subito, minimè de illa cogitantes tollit è medio, luce clarius patet, calamitosissimum esse genus interitus si demum illud atrocissimum mortis gen^o perpendas, quo quidem multi ab inimicis crudeliter vulnerati ex hac vita emigrarunt, nõne credendum erit, eum qui ita necatur, nihil aliud posse, quàm de suis inimicis, vulneribus, cruore, iniuriis, doloribus, ac spe vindictæ cogitare? ut mirum valde sit, si ei à summa Dei bonitate aliquid etiam temporis, lociq; concedatur, ad

Eos

ad lachrymas
Hæc autem
quæ reo im-
met reus sa-
suæ pericu-
ut nihil ali-
suorum sce-
implorand-
simè ad æte-
enda ex ha-
5. Multos
magnopere
qui disfluant
auxilio des-
quibus & te-
portunitas
pietatis Ip-
men velit, d-
ei temporis
tuerit, suorum
sequatur:
gemuerit p-
eam libent-
tæ Spiritum
lari Ideo
DEVM esse
bona, quæ
proposuit,
6. Poterunt

ad lachrymis ac dolore eluēda flagitia.
 Hæc autem omnia longè, ab hac morte
 quæ reo impendet, distare, cum & ipse
 met reus sanæ sit mentis, & omne vitæ
 suæ periculum apertè cognoscat, &c.
 ut nihil aliud ei sit faciendum, quàm
 suorum scelerum à Deo Opt. Max. venia
 imploranda. Quod si faciat, quàm citis-
 simè ad æternæ felicitatis gaudia perfru-
 enda ex hac mortali vita euolabit.

5. Multos esse, qui benè agere cupiant
 magnopere, sed careant tempore: alios, *Oppor-*
 qui disfluant otio, sed opportunitate, & *tanitas*
~~auxilio~~ destituantur: quam plurimos, *in hoc*
 quibus & tempus suppetat, nec desit op- *genèrè*
 portunitas: sed vnico indigeant amore *mortis,*
 pietatis. Ipsi verò reo nihil horum, si te-
 men velit, deesse: cum certum offeratur
 ei temporis spatium, in quo cum pœni-
 tuerit, suorum peccatorum veniam con-
 sequatur: in quacunque enim hora in-
 gemuerit peccator, &c. neque desit, qui
 eum libentissimè vsq; ad extremum vi-
 tæ spiritum hortari velit, atque conso-
 lari. Ideoque cogitationem omnem in
 DEVM esse conuertendam, ne æterna
 bona, quæ hoc pacto ipsi consequenda
 proposuit, deperdat contemnendo.

6. Poterunt etiam à consolatore, aliqua
 San-

*Exem-
pla Chri-
sti Sans-
ctorum,
& alios
rñ pro-
ponen-
da.* Sanctorum Martyrum supplicia, ac tor-
menta, quibus à perditissimis viris, iniu-
ria necati fuerunt, enarrari: & præsertim
Sancti illius, qui eodem nomine, ac ipse-
met reus, appellatur. Plura etiam fusc
dici de iis quæ Servator noster Christus,
vt nos ab interitu vindicaret, est perpes-
sus. Neque verò hoc etiam loco erit ab-
re, si aliqua exempla proferantur, qui-
bus aliquos viros admodum nobiles, ob
minus scelus perpetratum, vel etiam in-
nocentes, ad grauiora supplicia damna-
tos esse ostendatur, qui potius tormen-
torum grauitate superari, quàm rei verita-
te impulsu, aliquanto vel maiora facia-
nora, vel etiam (quod sæpenumero so-
let accidere) non modo non perpetrata,
sed ne cogitata quidem, se commisisse
sunt confessi.

7. Addi etiam poterit: quid? nonne mi
frater, tibi semel siue in cubili, siue in a-
qua, aut igne, aut aere, &c. est morien-
dum; Quid igitur est quod mortē perti-
mescas? conare. conare mi frater, vt hæc
necessitas in magnâ vertatur animi tui
constantiam atq; virtutē quandam ex-
cellsam, qua ipsam etiam mortē omninò
contemnas. Et hæc, quæ modo dicam,
secum ipse meditare. Vtinâ Domine Iesu
in-

inter Turca
nominis ma
mox ego de
ne profund
has ealdem
summa scel
confessione
licem si hæc
gites Nam
tyr, ex hac v
lū: & id qui
mortalis no
dendus est,
stitia Dei po
num, lethale
re cupientib
in corde, h
mulierem a
iam mæchar
re etiam m
(misericord
pera eius)
optet eande
sentētiā? C
velit bona a
possit, vt e
priam carnē
verberibus
rum idem d

inter Turcarum, Hæreticorumque tui
 nominis manus inimicas hanc vitam, a qua *Deside-*
 mox ego decedam, una cum toto sanguine *ria que*
 ne profundere mihi licuisset: vel saltem *excitã-*
 has easdem poenas, quas merito ob mea *di in*
 summa scelera luo, pro veræ fidei clara *moritu-*
 confessione perferrem. O te N. certè fe *ro.*
 licem si hæc agas, sique tecum hæc co-
 gites. Nam quodammodo verus Mar-
 tyr, ex hac vita migrans euolabis in cœ-
 lum: & id quidè meritò, si quidè Deus im-
 mortalis non minus misericors esse cre-
 dendus est, quàm iustus. Cùm ergò iu-
 stitia Dei poenas, & ignem intentet æter-
 num, lethale crimen duntaxat perpetra-
 re cupientibus: Qui odit fratrem suum
 in corde, homicida est, & qui viderit
 mulierem ad concupiscendam eam,
 iam mæchatus est eam in corde suo: qua-
 re etiam misericordiam non ostendet
 (misericordiæ enim eius super omnia o-
 pera eius) erga eum, qui summopere
 optet eandem, quam Martyres, subire
 sententiam? Quin etiam adde, si eum, qui
 velit bona aliqua efficere, cùm verè non
 possit, vt largiri eleemosynam, pro-
 priam carnem extenuare ieiuniis, corpus
 verberibus affligere, &c. omnium illo-
 rum idem dicimus in cœlo esse præmiũ
 conse-

1. Ioh. 3.
 Matt. 5.

consequutum; cur etiam cum nō martyrem appellabimus, qui quidquid martyres passi sunt, ipse & verè aliquo modo, vt illi patiatnr, & omni etiam ex parte pati percipiat?

*Res mor-
te mul-
tis pro-
desse.*

8. Certo scito, mi frater, Deum hac tua morte, quasi tacita quadam cohortatione, vt reliqui ad benè operandum incitentur, ac de te, ab omnibus qui te nouerunt, malè conceptam opinionem tollendo, funditus, vt de tua potius benè sperent salute, vt i velle. Atq; ideo hæc ipsa mors, eò tibi gratior esse debet, quo facilius poteris, eam magna patientia perferendo, omnibus, quibus peruersis tuis sceleribus obfuiisti, satisfacere, ex quo fiet, vt & tu gloriosum vitæ æternæ inde referas fructum, & omnes etiam quoddam emolumentum accipiant.

*Oratio-
nes à reo
dicen-
dæ.*

9. His omnibus explicatis, bonū etiā admodum est, vt consolans, occasione opportunè sūpta, reū ad aliquantis per seculū & cum cæteris, qui aderant, orandū hortetur: quo facto omnium sanctorum opēlitaniis implorabit. Postmodum passionem Domini nostri, &c. recitando, quibus in locis videbitur insistet. ea que reo accommodare explicabit. Addat etiā, si p temp^o licuerit, paucis tamē mutatis.

ani-

animæ comm-
pfarum orati-
uertendo, de

10. Maxime
erit vt, si fieri
nerali quada
tur, peccator
enim scelerū
gis ad dolore
matur, dum
ea commissi
pœna mulctat

11. Si benè
quodam sen-
poterit illi p-
cædat: prius
maioris esse
hac vita spon-
necessariò,
mortem in p-

12. Solet et
ctitur, ipsi, qu-
na scelerum c-
rio iniungi:
stias aliud fa-
sit, & id etiam
sit meriti.

13. Neque
cōsolatore c-

animæ commendationem aliquid in ipsarum orationum recitatione animaduertendo, deuoteque contemplando.

10. Maximè etiam cohortandus reus erit, vt, si fieri possit, animum suum generali quadam omnium, quæ recordatur, peccatorum expiatione detegat, hac enim scelerum suorum recordatione magis ad dolorem, patientiamque inflammatur, dum apertè cognoscit se toties ea commisisse, quorum singula mortis pœna mulctari debuissent.

11. Si benè ac deuotè ex his reus animi *Pœnas* quodam sensu erga Deum erit affectus, *sponte* poterit illi probari, vt aliquo flagello se *susce-* cadat: prius verbis ostendendo, multò *ptas, ma-* maioris esse meriti eas pœnas, quæ in *toris es-* hac vita sponte dantur, quàm quæ coactè & *se meri-* necessariò, siue in hac vita, siue post *ti.* mortem in purgatorio perferuntur.

12. Solet etiam mors ea, quæ reus plectitur, ipsi, quasi quædam perferenda pœna scelerum commissorum, à confessario iniungi: cum & ob temporis angustias aliud faciendum imponi non possit, & id etiam permagni esse credendum *Ne sic* sit meriti. *nimis*

13. Neque verò ultra duas horas est à *longa* cōsolatore cū reo collocutio proferenda, *collocutio* *da, ne tie,*

da, ne illi aliqua ex hac re molestia pariatur (ni forte ipsemet reus id summè exoptaret) ut hac ratione uterq; aliquo temporis spatio à mentis labore quiescat, & ut postea illi quidem faciliùs colloqui, is verò attentius possit eum dicentem audire.

*Que reo
medi-
tanda.*

14. Aliquid præterea temporis reo erit concedendum, quo aliqua vel circa peccata, vel mortem, infernum, iudicium, gloriam, Christi passionem, & his similia, meditetur, quòd totum fieri debet habita morum, ac vi cognoscendi eiusdem ratione.

*Pauci
cum reo
loquan-
tur &
quibus
de re-
bus.*

15. Non admodum expedire videtur, ut præter Consolatorem, aut etiam eius socium, plures tunc temporis cum ipso colloquantur. Qui verò cum eo colloquantur, advertant de nulla re esse sermonem instituendum, quæ aliquo pacto ad animæ ipsius rei salutem videatur non pertinere, ne aliqua ei detur occasio de parentibus, amicis, re familiari, rebus gestis, gerendisue cogitandi, solet enim Dæmon vel minima occasione sumpta, hæc consideranda inijcere menti, ut animus ab omni pietate, & mortis amore, ad Dei contemptum, ac longius vitæ desiderium protrahatur.

16. Ad

16. Admone-
taculum sunt
potu reddat
summo stud
ne omnis me
solicitudo au
hoc esse Dæm
qui optimè n
conferat ad b
dum, cum tu
gatur, vel vit
crimine, &c.

17. Caueat s
quicquam ad
proferat, hæ
Eia, nimis m
instat, prope
tia peragenda
ga Deum anin
tis mortis co
sapone funen
ter moriendu
ipsi reo prope
conscende gra
securis aciem
eum aut dico
matutare mo
nam incurrer
propria obeu

16. Admoneat consolator eos, qui ientaculum sunt reo ministraturi, ne nimio potu reddatur ebrius : quod quidam summo studio fieri curant, vt hac ratione omnis moriendi metus, animique sollicitudo auferatur, qui sanè ignorant hoc esse Dæmonis quoddam inuentum: qui optimè nouit, quantum sana mens conferat ad benè feliciterque moriendum, cum tunc temporis de summo agatur, vel vitæ, aut mortis æternæ discrimine, &c.

Ebrietas in reo cauenda.

17. Caueat summopere consolator, ne quicquam ad festinandam reo mortem proferat, hæc aut his similia dicendo: Eia, nimis moramini, tempus tandem instat, properate, sunt enim alia negotia peragenda, nunc reus optimè est erga Deum animatus, citò eum ab instantis mortis cogitatione liberate, multò sapone funem perungite ne nimium inter moriendum excrucietur; aut etiam ipsi reo propera in via, benè, firmiterque conscende gradus, &c aut itidem retusa securis aciem curet acuendam, &c Hæc enim aut dicere, aut efficere, esset reo matutare mortem & irregularitatis pœnam incurreret, ideoque vnicuique sunt propria obeûda munera, iuxta officii sui

Consolator irregularitatem prouidet.

ratio

rationem : & licet aliquando carnifex, vel satellitius prefectus à consolante petant, an omnia sint absoluta, expeditaq; & an tempus credat esse opportunum iustitiæ mandata exequendi, hisque similia. &c. ipse tamen immotus, quod suum est faciendo expediat, cæterisq; omnem aliam curam relinquat sua peragendi, 18. Dum reus ad mortem ducitur summa est attentione hortatori curandū, ne oculis hinc inde aspiciendo, aut quempiam salutando, aut salutanti respondendo, animo diuagetur, nec etiam ipsemet hortator tunc temporis, rei nomine aliquid cuiquam iubeat faciendum, sed omni mentis ac virium suarum conatu in vnam illius animæ, perbreui temporis spatio ex hac vita migraturæ, salutem totus incumbat.

Dū reus ad mortem ducitur quid curandū. 19. Si fortè aliquid esse scrupuli appareat, quo rei mens conscia premeretur, vel etiam si optare videretur res suas alicui, ac supellestem testamento legare, crit in his omnibus, quantū fieri licebit, testibus necessariis aduocatis, adiuvandus qua quidem in re confessarius, consolatorue aduertat, ne vnà cum testibus, aut scriptoribus censeatur, ni fortè aliquid ipsum scribere esset necessariū, quod

um, quod
rit manu
res aliqua
carceribus.
contingunt
aut potius
peres. erog
20. Qua
atur, vt si
rem aduerf
lium rei ad
mne: quin
voluntatem
huiusmodi
nocentem.
Monendus
rorum acer
rius fama
piam accus
gustias, ne
est, neque
uocare, id
Deum imp
merque hu
nis, illum n
populi mu
stem in ha
collum in
vices suppo

um, quod etiam nec eiusdem propria e-
rit manu subsignandum, si verò fortè
res aliquæ ab ipso reo relictæ erunt in
carceribus, id ipsemet iubere poterit, vt
contingentibus, aut cui velit tribuantur,
aut potius ob animæ suæ salutem in pau-
peres erogentur.

20. Quantum hortator poterit, eni-
ciatur, vt si quid odij in iudicem, aut par-
tem aduersam, aut testes, aut quemuis a-
lium rei animo erit infixū, id euellat o-
mnino: quin potius hanc Dei immortalis
voluntatem esse ostendat. Ideoq; ipsum
huiusmodi mortis genus, quamuis in-
nocentem, debere perferre libentissimè.
Monendusque erit, vt, si quid tormen-
torum acerbitate coactus, aut de alte-
rius fama detraxerit, aut falso quem-
piam accusauerit, cum per temporis an-
gustias, neque testes adhibere. vt moris
est, neque publicum scribam liceat ad-
uocare, id ipsum totū præsentī populo,
Deum imprimis testatus, exponat affir-
merque hunc falso insinulatum crimi-
nis, illum necis. & flagitij, &c. ipsamque
populi multitudinem elata voce detes-
stem in has res singulas, antequam aut
collum in laqueū inferat, an securi cer-
uices supponat, ne detrimētī quidquam

*Aliorū
& sua
fama
reus cō-
sulat.*

§

inno-

innocentes sua culpa patiatur. Quòd si minus etiam suæ famæ, vi, metuq; confulerit, ei apertè dicendum quod verum est, ne animi, & corporis vnus idemque sit interitus.

*Indulgentiam
lucres
ur si
potest.*

21. Si consolator aliquos precarios calculos secum habuerit, quibus reus in mortis articulo plenariam suorum scelerum indulgentiam consequi posset, orandus erit, vt moriturus ea perficiat quæ necessaria sunt ad indulgentiam illam consequendam.

*Que à
consola
tore ad
uertenda.*

22. Neq; verò aut in carceribus, aut eo in loco, vbi reus erit è medio tollendus, consolator illi multum adhærescat, id diligenter aduertat, præsertim in carcere, vt eius manus suis sint semper cathenis colligatæ, licet enim sæpè rei animo pacato esse videantur, aliquando tamen subitò quodam mortis horrore correpti, porùpunt in phrenesim, & quasi lymphati, etiã sibi metipsis, non modò, cæteris, mortem consciscere machinantur, etenim sapiissimè clarè custodes intuiti sunt illos, quasi mète captos capita parietibus collidentes, & quicquid manu arripuerant, in adstantium ceruices deuibrantes. Alia tamen ratione procedendum cum ijs, qui ob familiæ nobilitate

ratorum

tatem, & missionem a ac totius cogent.

23. Vt ma cedat ad mo farius, se p Dominum vt multi ide verè post e an ei aliqui excipiendu dei, odij, huius aut p alterius re torqueatu hortatione spem diuin vitæ ætern Diuis quã orem pass pore mor: citissimè. ipsi inuid bus, anin morbis, ratibus, ratibus, beretur:

tatem, & magnam quandam animi demissionem ac dolorem, tanta manuum ac totius corporis constrictione non egent.

23. Ut maiori cum alacritate reus accedat ad mortem, polliceatur illi confessarius, se pro illo post eius mortem diu Dominum oraturum, atque diligenter, ut multi idem efficiant curaturum (quod verè post exequetur) moneatque sæpe, an ei aliquid noui, quod sit confessione excipiendum, occurrat: an ab aliquo fidei, odij, desperationis, longioris vitæ huius aut parentum amoris, aut cuiusvis alterius rei tentatione à cacodæmone torqueatur. Nec vnquam desistat à cohortatione ad patientiam, ad magnam spem diuini auxiliij, passionis Christi, ac vitæ æternæ, ad quam cum Christo ac Diuis quàm plurimis, qui multò acerbiorum passi sunt mortem, sempiterno tēpore moraturus, si velit, perueniet quàm citissimè. Adde etiam, se quodammodo ipsi inuidere, quippe cùm à tot laboribus, animi perturbationibus, corporis morbis, perpetuo quasi carcere, simulatibus, infinitis propemodum calamitatibus, & ipsamet morte, moriendo liberetur: & omnis aditus ipsi perpetrâdi

facinora præcludatur: & quod omnium maximum bonum est, ad perfectè Deū cum Angelis ac Diuis omnibus videndum, & collaudandum, amplissima quædam ianua referetur.

*Consan-
guineo-
rum col-
loquium
cum reo
prohibē-
dum.*

24. Summa præterea est attentione aduertendum, ne fortè aliquo modo cum cōsanguineis, vxore, aut filiis colloquatur: sed potius horum omnium, quantum fieri poterit memoria erit ac mentio supprimenda. Nec etiam ad id eius aut amici quidam, cum eo colloquendi quadam curiositate ducti, erunt admittendi. Siquidem horum omnium, eo extremo vitæ tempore, sermo nihil prodesse, multum autem potest obesse.

25. Quam sapissimè rei non tam mortem ipsam, quam genus ipsum mortis turpissimum æstimantes, perhorrescunt: sibi met ipsis malam crucem præ oculis obiicentes, se ipsos in ea iam extinctos fingendo, & innumerè adstantis plebis, ac pertransientis irrisiones, atque contemptus contemplando, &c. Ideo maxime consolator eos hortabitur, vt pendens Christi in Cruce imaginem, ac simul D. Petri, D. Andreæ ac multorum Sanctorum Martyrum cruci affixorum meditentur: eosque docebit, pluris ani-
mum

num esse fa-
ringui pote-
vna cum br-
que puluer-
mo studio e-
re perbreui-
animus no-
incipiat pe-
plurimis, q-
sunt, creden-
26. Tandem
rit, si vxore
sanguineos
summū do-
suus N. fun-
psemet, qu-
abit atque
vt verum C-
cessisse. Id-
pi morte n-
feliciq; v-
dum. Hæc
cenda erunt
ctus vberri-
Hæ ita
ad consol-
tur in bon-
si quis reu-
obfirmat

num esse faciendum, qui nunquam ex-
tingui potest, quam corpus hoc, quod
vna cum brutis, citò in cineres aridum-
que puluerem euanescet. Ideoque sum-
mo studio esse conandum, vt eo tempo-
re per breui, quo corpus pender in cruce,
animus noua quadam vita, & gaudijs
incipiat perfrui sempiternis, vt quam-
plurimis, qui hoc mortis genere extincti
sunt, credendum est feliciter euenisse.

26. Tandem cum reus à vita migraue-
rit, si vxorem, filios, aut parentes, aut cõ-
sanguineos superstites habuerit, qui ob
summũ dolorem turpissimẽ mortis, qua
suis N. fuit affectus, pœnẽ desperent, i-
psemet, qui reum est consolatus illos ad-
ibit atque solabitur, affirmando N. suũ,
vt verum Christianum decet ex hac vita
cessisse. Ideoque cum non tam inter tur-
pi morte mulctatos, quam inter æterna
felicique vita perfruentes esse numeran-
dum. Hæc igitur illis, hisque similia di-
cenda erunt, quæ Spiritus ipsemet San-
ctus vberrimẽ subministrabit.

Hæ itaq;, aliæque piæ meditationes
ad consolandum eos qui facile flectun-
tur in bonum, poterunt adhiberi. Quod
si quis reus reperiatur, qui illis nequeat
obfirmata mente dimoueri, ad alia eris

firmiora, ac potiora remedia recurrendum.

Quomodo cum obstinatis reis agendum.

1. Maximè reor conducere, si huiusmodi reum ea, qua consolator poterit, animi demissione, adeoque, si necesse erit, flexis genibus cohorteretur ad animum erga Deum piè excitandum, animæque suæ salutem consulendum, quod efficiet facile si in hoc extremo vitæ suæ tempore, omnem animi sui labem peccatorum confessione abstergendo, in Dei æquissimi rerum æstimatoris voluntate acquiescat. Hic etiam erunt nobiliorum virorum ipso reo exempla proferenda, qui non ad eò graui patrato flagitio, penas tamen dederunt grauiiores, ac præfertim si cui illorum morienti ipsemet idem consolator adfuerit.

2. Si verò his explicatis, reus adhuc peruerso animo, in errore concepto persistat, tetro iratoque vultu, ac verbis grauioribus cum eò agendum erit, eiq; dicendum: Abi hinc, discede ex hominum conspectu, qui nec ipsa terra sustentari, & omnino a Deo non mereris in hoc summo vel æternæ vitæ vel mortis discrimene adiuuari: equidem nunc mihi omnem animi tui curam iure censeo esse deponendam, quid addam præter ca?

ea? non feci
quædam mo
est de hoc a
mus etiam
sempiternu
horrendos
Quo facto,
se velle disc
discedendo
obfirmatan
omnis adh
3. At si ha
tur, eunde
per aliquen
plectendur
mo, ac ber
nim facili
permoueb
mortis ger
bendum,
præpoten
Quibus a
cum reo s
prius ošte
semper se
4. Si neq
ueatur:
tor: ac bla
dictū fuer

ea? non secus ac rationis expertis bellua
 quædam morieris, & quod calamitosius
 est de hoc æuo extincto corpore, ani-
 mus etiam, ad interitum perferendum
 sempiternum, à Dæmonibus raptus in
 horrendos inferni carceres detrudetur.
 Quo facto, simulandum erit hortatori
 se velle discedere, ab illo verè paululum
 discedendo, quippe cùm ad peruersam,
 obfirmatamq; mentem commouendam
 omnis adhortatio nihil valere videatur.
 3. At si hæc etiam frustra fieri videren-
 tur, eundem hortari poterit consolator
 per aliquem alium reum, eadem morte
 plectendum, qui læto sit alacrique ani-
 mo, ac bene erga Deum affectus. Hic e-
 nim faciliùs ad necem patienter ferendã
 permouebit, ostendendo, sibi eiusdem
 mortis generis vel acerbiori esse occum-
 bendum, & tamen summoperè de hæc
 præpotentis Dei voluntate gaudere,
 Quibus autem de rebus, quoque pacto
 cum reo sit colloquendum, consolator
 prius ostendet, vtriusq; tamen personæ
 semper seruata ratione.

4. Si neq; his reus ad pœnitendum mo-
 ueatur: rursus ad eum redeat consola-
 tor: ac blando sermone quicquid ab ipso
 dictũ fuerat, rectè nec sine ratione, dici

§ 4 potuisse

potuisse asseueret, non ideo tamen esse desperandum: sed potius cum ipsi sit eo mortis genere necessario è vita decedendum, dolorem ac turpitudinem, mentis tranquillitate, magna ex parte adimendam. Addet præterea consolator si fieri posset, & ad maiorem Dei gloriam, famulatumq; pertineret, se optare summoperè pro ipsomet reo eandem mortis subire sententiam, siquidem Christus Dominus omnium, quæ excogitari possunt, acerbissimam, turpissimamque mortem, ne ad interitum rueremus sempiternum summo quodam æternoque amore perpeffus est libentissimè.

*Acerbi-
tas mor-
tis Chri-
sti.*

Hic aliqua paulò fufius erunt exaggeranda, quibus clarè acerbissimum, turpissimumque fuisse istud mortis genus ostendatur. Primò si carnifices contempleris, inimici erant. Secundò, si tormenta, exhorreda. Tertiò, si tempus, Paschatis festum celeberrimum. Quartò, si locum, extra mœnia Hierusalem, præcipua Hebræorum ciuitatis, summum Caluarię montis fastigium, &c. Quintò, si personam, Dei Filius, purissima Beatissimæ Virginis carne vestitus, &c. Sextò si demum scelus, summa innocentia Christi, & summa nostra omnium, in-
nume.

numeraq;
aliqua eti
rum Mart
longo ten
quebantur
puè fueru
Sebastian
dicrum sp
&c. Addi
mos repe
culo mor
taxat luc
sunt mer
omnes ven
lites; qui
versantur
cem inten
mum qui
uis hono
mentum,
esse conf
plurimi,
more bell
5. Quòd
vnà cum
eo orabit
idem effi
durando
tius diui

numeraque flagitia, &c. His explicatis aliqua etiam (si videbitur) erunt Sanctorum Martyrum exempla proponenda, qui longo tempore cruciatibus summis torquebantur, in quorum numero præcipuè fuerunt Diuus Laurentius, Diuus Sebastianus, ac Diuus Andreas, qui triidierum spatio viuis pependit in cruce, &c. Addi præterea poterit, quam plurimos reperiri, qui vitam certo ferè periculo mortis exponunt, per parua duntaxat lucrandi spe incitati, cuiusmodi sunt mercatores, qui vitam resque suas omnes ventis ac fretis committunt: milites; qui quotidie inter acies, & arma versantur, ac strictum ferrum iugulo necem intentans passim intuentur: ac demum quidam digladiatores, qui quoduis honoris, licet exiguum passi detrimentum, armis ferroque illico agendum esse constituunt: quorum hominum plurimi, aut vulnerantur, aut etiam more belluarum enecantur.

5. Quòd si nec his flecti posse videatur, vnà cum ijs, qui aderunt, cõsolator pro eo orabit, ex postulando ab ipso reo, vt idem efficiat, ne in peruerso animo perdurando miserrimè moriatur, sed potius diuinum sibi sentiat adesse auxiliũ.

§ 3 . Ideo

Ideoque eum presentibus ceteris (si expedire videbitur) consolator propriis manibus aliquo flagello se cadat verberibus: ex hoc enim forte fiet, ut ingentem erga se amorem reus admiratus, a peruersa sententia, ad poenitendum, & animae suae providendum deducatur.

6. Verum si haec omnia nihil prorsus prodesse aperte apparebit; summis precibus ab eo confessarius efflagitabit, ut, quamuis paratus ad parcendum inimicis, aut ad hoc abiectum ac turpe mortis genus libenter perferendum, non esse videretur, saltem animum peccatorum confessione detergat ab omni turpitudine, &c. Hoc enim facto, sperandum erit, ut, vi quadam poenitentiae sacramenti roboratus, ad omnia, quae velit confessarius, facienda inflammetur: praesertim si eidem eandem capitis sententiam multoties cum incurrisse, ob varia patrata flagitia, multis rationibus ostendatur. Quod si forte contra minus ex hoc ipso aptus fieret ad recipiendum suorum scelerum absolutionem, non erit absoluendus: sed commonendus (nulla tamen huius rei ceteris significatione facta, ratione sigilli) ipsum adhuc

adhuc in
ctum deti
nas, ac n
posse per

Neque
tionibus
perseuere
tempore,
nuo cum
quidem e
consequ
ni semper

Quo illi e
uendum a
mo ita ob
ri proderi
missorum
ligant te
hac vita n
cum hac l
nimae tua
quidem v
sentibus f

Quo si t
loris sign
tritio, aut
tamen pr
ea, quae p
His itaq;

adhuc in Dæmonum manibus adstri-
ctum detineri, nec vlla ratione tot cate-
nas, ac nodos, ni cum verè pœniteat,
posse perfringi &c.

Neque verò ideò desistat à cohortas-
tionibus consolator: sed ad finem vsque
perseueret: & in ipsomet extremo vitæ
tempore, etiam conscenso patibulo de-
nuò cum ad pœnitendum hortetur, si
quidem eo perbreui spatio, si velit, vitæ
consequetur æternam: sin minùs, infer-
ni semper duratura supplicia patietur.
Quo illi explicato, hæc etiam ad permo-
uendum addi poterunt: Quid tibi ani-
mo ita obfirmatio, & à Deo auerso, mo-
ri proderit: pœniteat te scelerum com-
missorum: cura tandem, vt omnes intel-
ligant te Christiano homine dignum ex
hac vita migrare. hoc si feceris, ego vnà
cum hac hominum multitudine pro a-
nimæ tuæ salute Deum exorabimus: q̄
quidem verè ipse efficias, cæterisq; præ-
sentibus faciendum præcipiat.

Quo si tunc temporis reus aliquod do-
loris signū præ se tulerit, satis erit ea cō-
tritio, aut attritio, & absolui poterit: eo-
râmen priùs monito an aliquid præter
ea, quæ priùs fuerat cōfessus, occurrant.

His itaq; omnibus diligenter absolutis,
S 6 speran-

Sperandum est, reos omnes, qui morte mulctantur, ex hac vita tanquam ex turbulentissimo mari, ad felicissimum atque tranquillum æternæ vitæ portum migraturos.

De ijs qua ad morientem iuuandum faciunt, sed sine ipso tractantur.

CAPVT XIX.

Oratio sacerdotis.

QUÆ hætenus dicta sunt, ad ægrotantis auxilium, non nisi per ipsum vel saltem non sine ipso transigi possunt: alia sine ipso fieri possunt, & debent, vt quæ hîc dicentur.

Primum autem inter ea locum habet oratio Sacerdotis ipsius, qui iuuat morientem; tam cùm admissus ad eum est, ac recitat illud Beati Iacobi, scilicet, Infirmatur quis in vobis, & cetera: dicitq; stans & aperto capite, Euangelium, & orationem super infirmos dici solitam, quàm cùm admiscet alijs colloquijs cū infirmo alias preces, alta vel submissa voce, sed crebriùs & diutiùs orabit, quãdo infirmus sensum & iudicij vsum amisit, vt etiam superius dictum est.

Alterum locum habet Oratio eorum qui

Eos

qui præsen
vel locio e
Orationes
guntur præ
cere, & do
iuuat: de q

Si com
ijs qui con
curam hab
synas pro e
vt volent,
masterijs &
subuentio
nia aut al
aliqua vot
saram præ
curare hau
bus id pet
propitius;
nitatem,
expediet;
in aliud o
disponat,
tionem.

Si non
dicta; cur
alij asperg
ctum & c
molestias

qui presentes sunt: qui cum Sacerdote *Oratio*
 vel locio eius dicent Litanias, vel alias *aliorum*
 Orationes pro infirmis. Et hæc intelli- *presen.*
 guntur præter orationes, quas in via fa- *tium.*
 cere, & domi etiam debet, qui morientes
 iuuat: de quibus primo capite.

Si commodè fieri poterit, aget cum *Eleemo*
 ijs qui conjuncti sunt ægrotanti, vel eius *syna, ve*
 curam habent & rerum eius, vt eleemo- *sa, &c.*
 synas pro ea faciant, de bonis ipsius, vel
 vt volent, & Missas dici pro eo & in mo-
 nasterijs & locis pijs orationes in eius
 subuentionem fieri curent: si etiam jeiu-
 nia aut aliæ castigationes corporis, &
 aliqua vota, & piæ aliæ actiones & Mis-
 sarum præcipuè sacrificia, pro eo fient,
 curare haud dubiè poterunt: & in omni-
 bus id petatur, vt Dominus infirmo sit
 propitius; & vel ei restituere dignetur sa-
 nitatem, si ad melius seruiendum ipsi
 expedit; vel si ex hoc sæculo transferre
 in aliud omninò volet, vt benè ipsum
 disponat, ad æternæ felicitatis consecu-
 tionem.

Si non fuerit in cubiculo aqua bene- *Aqua*
 dicta; curet vt afferatur: & cum ipse & *benedi-*
 alij aspergant eam interdum, & ipsum le- *ta, &*
 ctum & cubiculum, contra Dæmonis *Imago*
 molestias, si non habeat *Crucifixi ima-*
 ginem *crucif.*
ginem xi.

giem, vel aliam saltem, quæ ad pietatem excitet, & iuuet, adferri, & ibi teneri curret: & infirmo ea osculanda interdum admoueat, ut per eius aspectum vel osculum ad aliquem pium affectum excitari possit.

Commendatio animæ.

Cum ad vitæ finem proximè accedere, & in agone esse videtur, commendatio animæ secundum communem Ecclesiæ ritum fiat ab eo, qui adiuuat: & tunc potissimum, cum cætera sunt peracta quæ præcedere ad auxilium morientis debent, vel cum ipse non est iam sensuum & mentis compos; tunc enim commendatio prædicta, & orationes, & pia opera, de quibus supra, præcipua sunt adiumenta, quæ morienti adferri possunt.

Remouetur à conspectu morientis,

qui nutriunt affectus humanos.

Ad sint qui in cubiculo morientis orant pro eo.

1. Remoueantur ab ægotantis aspectu, qui bonam ipsius præparationem ad moriendum impedire possent: ut est solent præsepe filij & vxor, qui potius humanos affectus, quàm spirituales in eo prouocarent, secus esset si spirituales, & ad infirmum adiuuandum idonei crederentur; adhibendi autem essent homines boni & pij, qui morienti assisterent, & bona aliqua suo loco & tempore suggererent, & saltem pro eo orarent,

rent, & in rum & pa Psalms a more Ecc consuetos sequuntur iutorio Al tio mea. In modum o quarum. I me, & nil leuauit an his quæ d mine ab h lius legun tur, & si a inculcanc stum & vt Symbolu tus, non e, quæ a confunde inimicis f dabile au vel salter orabunt non solu esse desij git, & si

rent, & in agone Symbolum Apostolorum & passionem Domini, vel aliquos Psalmos ad rem accommodatos, & ex more Ecclesie super agonizantes dici consuetos, prælegerent: quales sunt qui sequuntur. Psalmi, Qui habitat in adiutorio Altissimi. Dominus illuminatio mea. In te Domine speravi. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum. De profundis. Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Ad te Domine leuavi animam meam. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi. Eripe me Domine ab homine malo, & alij, qui melius leguntur quàm memoriter dicuntur, & si aliquid intelligit patiens, illa inculcanda magis sunt, quæ ad eius gustum & utilitatem tunc magis pertinent. Symbolum etiam circa horam transitus, non semel recitari expedit, ea voce, quæ affectum pium excitet, & sic non confundetur moriens cum loquetur inimicis suis in porta, juxta Psalm. Laudabile autem erit, si sacerdotes fuerint, vel saltem aliqui eorum, qui hæc & alia orabunt in ipsius ægrotantis cubiculo, non solum postquam sensibus integris esse desijt, sed etiam dum adhuc intelligit, & si posset ipse sine molestia audire

Qui Psal

mi oport

tue di

cantur &

circun

stanti

bus.

Ps. 126.

ali-

aliqua ex his, & eorum expositionem, bene quidem: si non posset, vtiliter tamen ab prædictis sacerdotibus, vel alijs pijs hominibus, licet non audiret ipse, nec sciret, huiusmodi orationes fierent: & interim etiam dum aliquis agonizanti loquitur, possent alij talia subsidia, orando seorsum, vel simul, ei præstare: imò & pueri vicini, vt orent, pro talibus, optandum esset, dicendo Credo, Pater noster, Ave Maria, Salve regina, Litanias, & alia.

De ijs qua ad iuuandos eos pertinent, qui assistunt morienti.

C A P V T X X.

Ratione habeat assistentium dñ loquitur infirmo, **Q**VI morientem alijs præsentibus iuuat, quamuis præcipua intentione ad infirmi auxilium feratur, rationem tamen suo loco & tempore aliorum audientium habere poterit, & debet: vt ex his, quæ infirmo dicuntur, vel si quid aliud propter eos addatur, ædificationem accipiant.

Digressiones, Aliquæ etiam digressiones fieri possunt (& interim cõquiescet aliquantulũ infirmus) ad hoc ipsum, vt scilicet præsentibus iuuentur, siue omnibus simul, siue

siue huic & i
 Cũ au
 vel omnino
 uatus est, n
 quæ ad assist
 go dici eis po
 vt paulò ante
 Missas offerre
 uo vel defun
 charitatis au
 prout disore
 rum confide
 tem se non
 horretur vt e
 vel alias Ora
 wacent, quin
 expediat fort
 ro. sed alibi
 nas, vel Miser
 virginem, An
 rienti, & p
 Quædam
 ædificatione
 quæ de infirm
 ci possunt, vt
 Quàm bo
 innocens vita
 vsus sacramen
 aliquam gen

siue huic & illi loquatur seorsum.

Cum autem agrotus vel jam obiit, *Tempus*
 vel omnino iudicij, aut sensuum vsu pri. *commo-*
 uatus est, magis adhuc locum habent, *disimū*
 quæ ad assistentes dicuntur, quædam er. *ad iuuā-*
 go dici eis possunt ad infirmi vtilitatem, *dos assi-*
 vt paulò ante diximus: scilicet & orari, & *stentes,*
 Missas offerri, & eleemosynas pro eo vi. *Que di-*
 uo vel defuncto fieri, vel alia pietatis, & *cantur*
 charitatis aut pœnitentiæ opera curent, *eis in in-*
 prout disoretio, circumstantijs persona- *firmi an-*
 rum consideratis, dictabit. Et si præsen- *xilium.*
 tem se non fore putat in hora mortis,
 horretur vt eo tempore dicant Litanias
 vel alias Orationes, nec ipsi filij, & vxor
 vacent, quin potius ipsi orent, licet non
 expediat forte, vt sint præsentēs. mortu-
 to. sed alibi id faciant, dicentes Coro-
 nas, vel Miserere, vel inuocantes Beatam
 virginem, Angelos, & Sanctos, vt adsint

Quædam verò ad ipsorum assistentiū
 ædificationem, sumpta occasione ex eis,
 quæ de infirmo vel mortuo sunt visa, di-
 ci possunt, vt;

Quàm bona sit preparatio ad mortē
 innocens vita: quā profit etiam frequens
 vsus sacramentorum, & per confessionē
 aliquam generalem & diligentem, sic mentis

Que di-
cantur
ad ipso-
rum an-
xilium.
Vsus fre-
quens
Sacra-
mentorum.

purgasse conscientiam & pacasse, vt nullum in articulo mortis negocium, peccatorum confessio; aut obligatio ad restitutionem facessant.

Mortis memoria. Quod saepe in sanitate, mortis memoria habenda sit & sic vita instituenda, vt in articulo mortis institutam vellemus.

Tempus quam preciosum. Quam preciosum sit tempus, quod ad salutem nostram operandam dat nobis Dominus, scilicet vt sunt nundinae mercatori, vt aurisodina detecta, vel thesaurus non clausus diuitias sitienti, vt serenum tempus & prosper ventus nauiganti, vt tempus messis agricolae, qui si praeterire sinant praesentem occasionem, nunquam eam fortassis similem sunt habituri: cum vel vna hora esset morienti magnopere expetenda, in qua integris sensibus, & iudicio, posset per poenitentiam & bona opera se disponere ad beatitudinem, & eius defectu posset aliquis in aeternam damnationem incidere, ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

Temporalium rerum vanitas. Quanta sit vanitas rerum temporalium cum dignitates, honores, diuitiae, voluptates & omnia, quae hic magni fieri solent, relinquuntur: ipsum corpus in puluerem redigatur, ad cuius commoditas

tem tam mu
inde ac perp

Quantum
quantus ad
vitam aetern
entes comite
plis: Audi
mihi, scribe,
no moriunt
spiritus, vt
opera enim
vtique ad gl
tem operant

Diligent
insistamus, v
autem facie
pore enim su

Cum mor
tam incerta
nos disponer
mori: nec
tam pollicer
dationem vi
re, incerei a
sturi simus.

Quod op
tis, non adha
bus vel perfo

rem tam multa, & tam sollicitè fiunt, perinde ac perpetuò esset hic viuendum.

Quantum sit momentum virtutis, *Virtutis*
 quantus actionum bonarum fructus: cū *quantus*
 vitam æternam promereantur, & mori- *fructus.*
 entes comitentur, juxta illud Apocalyp- *Ap. 14.*
 psis: Audiui vocem de cælo dicentem
 mihi, scribe, beati mortui, qui in Domi-
 no moriuntur: amodo enim jam dicit
 spiritus, vt quiescant à laboribus suis:
 opera enim illorum sequuntur illos, &
 vtique ad gloriam perpetuam & felicitas-
 tem operantium sequuntur.

Diligenter ergo eis dum possumus,
 insistamus, vt hortatur Apostolus. Bonū
 autem facientes, non deficiamus, tem- *Gal. 6.*
 pore enim suo metemus non deficientes.

Cū mors sit tam certa, & eius hora *Hora*
 tam incerta, quòd quotidie sic debemus *mortis*
 nos disponere, vt securè possimus eodem *incerta.*
 mori: nec debemus nobis longam vi-
 tam polliceri, nec in aliud tempus emen-
 dationem vitæ & bonas actiones rei ce-
 re, incerei an hunc diem integrum vi-
 tauri simus.

Quod oprandum sit, vt in hora mor- *Liber-*
 tis, non adhæreat affectus humanus re- *tas cor-*
 bus vel personis terrenis, sed cor totum *dis,*
 liberum

*in sani-
tate est
curan-
da.* liberum & expeditum, ad cœlestia desi-
deranda, & summū bonum vnicè aman-
dum se conuertat: & quàm felices sint
qui sic se habent, vel ex ipso statu, vel sal-
tem ex præparatione ante id vltimum
tempus facta. vnde curare debemus, dum
vuiimus sani, vt id ita fiat.

*Testa-
mentum
mature
facien-
dum.* Quod ad testamentum attinet, quàm
conueniat, vt dum quis valet sensibus,
& iudicij, id faciat: ne vel carendo vsu in-
tegro iudicij, deliramentum faciat pro
testamento, vel consanguineis, aut alijs
circa mortem vrgentibus, vel forte im-
pedientibus eius voluntatem (quod ta-
men esse graue peccatum declaratur)
non qua debet ratione fiat, nec, vt par es-
set, animæ testantis, per opera, vel legata
pia consulatur. ideo expedire etiam, vt
dum quis valet, vel antequam morbus
ingrauescat, ea exequatur ipse (si potest)
quæ in testamento legare alijs decreuit
vel saltem mature per testamentum, vel
codicillum leget: ne procrastinando, ad
eum statum redigatur, vt non possit iam,
q̄ ipsius animæ magnopere cōueniebat,
præstare. Et alia huiusmodi, habita ra-
tione personarū, oportune dici circum-
stantibus, vel in communi, vel seorsum
agendo cum quibusdam, possunt.

F I N I S.

Collegij huiusmodi Paderb.
a^o 1623